

Uradni list

Evropske unije

C 56

Slovenska izdaja

Informacije in objave

Letnik 64

16. februar 2021

Vsebina

I Resolucije, priporočila in mnenja

MNENJA

Evropski ekonomsko-socialni odbor

556. plenarno zasedanje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora (Interactio), 2. 12. 2020–3. 12. 2020

2021/C 56/01	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Strategija EU za izboljšanje zelenih znanj, spretnosti in kompetenc za vse (mnenje na lastno pobudo)	1
2021/C 56/02	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Industrijski prehod na zeleno in digitalno evropsko gospodarstvo: regulativne zahteve ter vloga socialnih partnerjev in civilne družbe (raziskovalno mnenje)	10
2021/C 56/03	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Načela javnih služb za stabilnost demokratičnega reda (raziskovalno mnenje na zaprosilo nemškega predsedstva)	29
2021/C 56/04	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Dejansko uresničevanje pravice invalidov do udeležbe na volitvah v Evropski parlament (dodatno mnenje na lastno pobudo)	36

III Pripravljalni akti

Evropski ekonomsko-socialni odbor

556. plenarno zasedanje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora (Interactio), 2. 12. 2020–3. 12. 2020

2021/C 56/05	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o čezmejnih plačilih v Uniji (kodificirano besedilo) (COM(2020) 323 final – 2020/0145 (COD)) . . .	43
--------------	--	----

SL

2021/C 56/06	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Agenda in akcijski načrt EU za boj proti drogam za obdobje 2021–2025 (COM(2020) 606 final)	47
2021/C 56/07	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Spremenjeni predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o izvajanju enotnega evropskega neba (prenovitev) (COM(2020) 579) in Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) 2018/1139 glede zmožnosti Agencije Evropske unije za varnost v letalstvu, da deluje kot organ za oceno uspešnosti za enotno evropsko nebo (COM(2020) 577 final)	53
2021/C 56/08	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi upravljalnih, ohranitvenih in nadzornih ukrepov, ki se uporabljajo na območju Konvencije o krepitvi Medameriške komisije za tropske tune, in spremembi Uredbe Sveta (EU) št. 520/2007 (COM(2020) 308 final – 2020/0139 (COD))	59
2021/C 56/09	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog direktive Sveta o spremembi Direktive Sveta 2006/112/ES glede začasnih ukrepov v zvezi z davkom na dodano vrednost za cepiva proti COVID-19 ter in vitro diagnostične medicinske pripomočke za COVID-19 v odziv na pandemijo COVID-19 (COM(2020) 688 final – 2020/0311 (CNS))	61
2021/C 56/10	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o pooblastitvi Komisije, da glasuje za povečanje kapitala Evropskega investicijskega sklada (COM(2020) 774 final – 2020/0343 (COD))	62
2021/C 56/11	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2004/37/ES o varovanju delavcev pred nevarnostmi zaradi izpostavljenosti rakotvornim ali mutagenim snovem pri delu (COM(2020) 0571 final – 2020/0262 COD)	63
2021/C 56/12	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o nekaterih vidikih varnosti na železnici in železniške povezljivosti v zvezi s čezmejno infrastrukturo, ki povezuje Unijo in Združeno kraljestvo prek stalne povezave pod Rokavskim prelivom (COM(2020) 782 final – 2020/0347 (COD))	64

I

(Resolucije, priporočila in mnenja)

MNENJA

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

556. PLENARNO ZASEDANJE EVROPSKEGA EKONOMSKO-SOCIALNEGA ODBORA
(INTERACTIO), 2. 12. 2020–3. 12. 2020

**Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Strategija EU za izboljšanje zelenih znanj,
spretnosti in kompetenc za vse**

(mnenje na lastno pobudo)

(2021/C 56/01)

Poročevalka: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Sklep plenarne skupščine	20. 2. 2020
Pravna podlaga	člen 32(2) poslovnika mnenje na lastno pobudo
Pristojnost	strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	11. 11. 2020
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	2. 12. 2020
Plenarno zasedanje št.	556
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	241/4/8

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO poudarja, da **je okoljska odgovornost dolžnost vseh**. Za trajnostni okoljski razvoj so potrebne korenite družbene spremembe, med drugimi spremembe v miselnosti, vedenju in načinu življenja posameznikov in družbe, ter v družbeni, politični in gospodarski ureditvi naših držav in družb.

1.2 EESO poziva države članice, naj v sodelovanju s socialnimi partnerji in ustreznimi deležniki pripravijo učinkovite nacionalne strategije, v okviru katerih se bodo sprejemali ukrepi za nujno uresničevanje **ciljev trajnostnega razvoja Združenih narodov**, v skladu s katerimi morajo države ukrepati na področju vključujočega in pravičnega kakovostnega izobraževanja (cilj 4) ter na področju podnebnih sprememb (cilj 13). Cilj 13.3 je „[i]zboljšati izobraževanje, ozaveščanje ter človeške in institucionalne zmogljivosti za blažitev podnebnih sprememb, prilagajanje, omejevanje posledic in zgodnje opozarjanje“. Cilj 4.7 je „poskrbeti, da bodo vsi učenci pridobili znanje in spretnosti, potrebne za spodbujanje trajnostnega razvoja“, pri čemer to ni le način za izboljšanje znanj in spretnosti ter spodbujanje gospodarstva, temveč tudi podpira cilja **globalnega državljanstva in miru**. Izobraževanje ima pri tej spremembi ključno vlogo in presega zgolj obravnavanje okoljskih vprašanj v učnem načrtu.

1.3 EESO poziva Evropsko komisijo in države članice, naj izvajajo prvo načelo **evropskega stebra socialnih pravic**, ki določa, da morajo kakovostno in vključujoče izobraževanje, usposabljanje ter vseživljenjsko učenje postati pravica za vse v Evropi, in naj ga uporabljajo za uspešnejše zagotavljanje zelenih znanj in spretnosti ter kompetenc za varstvo okolja, pa tudi poklicnih znanj in spretnosti za vse. Izvajanje tega načela naj podprejo s trajnostnim javnim financiranjem, dogovorjenim s socialnimi partnerji in civilno družbo.

1.4 EESO meni, da je treba zelena znanja in spretnosti, okoljsko odgovornost in trajnostni razvoj prečno vključiti v vse učne rezultate (znanje, spretnosti, odnose in vrednote) v okviru formalnega, priložnostnega in neformalnega učenja pri vseh starostih in v vseh izobraževalnih sektorjih, vajeništvu in sistemu usposabljanja zaposlenih v zelenih in drugih sektorjih.

1.5 EESO Evropsko komisijo in države članice poziva, naj okoljske politike bolje povežejo s politikami zaposlovanja in izobraževanja. Tako bi se tudi lažje osredotočile na predvidevanje in razvoj znanj in spretnosti brezposelnih ali zaposlenih, katerih usposabljanje bi moralo vključevati okoljsko odgovornost ter imeti poudarek na zelenih znanjih in spretnostih. Zato je ključno zagotoviti, da je osredotočenost na podnebne spremembe pri učenju in poučevanju usklajena z demokratično šolsko kulturo in učnim okoljem „zelenih kultur“, v katerem se **ustanavljajo zelene šole**, ki so z ustrezno infrastrukturo za podnebno ozaveščanje in varstvo okolja vodene na trajnosten način v partnerstvu z vsemi deležniki v šolstvu in učence pripravljajo, da se bodo kot aktivni državljani in pri svojem prihodnjem delu borili proti podnebnim spremembam.

1.6 EESO poziva Evropsko komisijo, naj izvede **raziskavo na ravni EU** o razvoju zelenih znanj in spretnosti ter kompetenc v državah članicah in na podlagi take raziskave oblikuje svojo politično strategijo. Šole so ključni vir informacij o okoljskih vprašanjih za učence, zlasti v dobi „vsevednega“ interneta, družbenih medijev in lažnih novic. Potrebovali pa bi več informacij o politikah držav članic EU glede vključevanja ozaveščenosti o podnebnih spremembah, okoljske odgovornosti in trajnostnega razvoja kot zelenih znanj in spretnosti ter kompetenc v izobraževalne politike in učne načrte predšolske vzgoje ter splošnega in visokošolskega izobraževanja. Taka raziskava bi morala biti osredotočena tudi na socialna in strokovna zelena znanja in spretnosti ter kompetence v sektorju poklicnega izobraževanja in usposabljanja, sektorju začetnega izobraževanja in usposabljanja ter sektorju nadaljnega izobraževanja in usposabljanja, pa tudi na izpopolnjevanje in prekvalifikacijo brezposelnih in delavcev.

1.7 EESO poudarja, da zelena znanja in spretnosti ter kompetence potrebujejo vsi državljani, tako mladi kot starejši. Zato bi si bilo treba prizadevati, da se pri njih upošteva **okvir ključnih kompetenc** ⁽¹⁾ za vse vrste izobraževanja ter da se ta uporablja za izboljšanje državljskih kompetenc, potrebnih za prevzem odgovornosti za okolje, ter matematičnih, naravoslovnih, tehniških in inženirskih kompetenc, ki morajo podpirati okoljsko trajnost, zlasti pri znanstvenem in tehnološkem napredku. Poleg tega bi bilo treba zelena znanja in spretnosti ter okoljsko odgovornost vključiti v vse predmete, zlasti geografijo, etiko in filozofijo.

1.8 EESO pozdravlja dejstvo, da se novi program znanj in spretnosti Evropske komisije za Evropo ⁽²⁾ (2020) osredotoča na zelena znanja in spretnosti, vendar obžaluje, da državam ne nalaga cilja glede deleža odraslih v kakovostnem in vključujočem usposabljanju za pridobitev vsaj osnovnih zelenih znanj in spretnosti ter kompetenc, medtem ko predlaga cilj za udeležbo odraslih v usposabljanju na področju osnovnih digitalnih znanj in spretnosti.

1.9 EESO pozdravlja dejstvo, da je evropski zeleni dogovor ⁽³⁾ (2019) celovita strategija EU za boj proti podnebnim spremembam in varstvo okolja, da bi do leta 2050 dosegli podnebno nevtralnost EU, ter napoveduje različne strategije, ki se bodo upoštevale pri prihodnjih predpisih, skladih in nacionalnih reformah. EESO poziva države članice, naj uvedejo nacionalne politike, ki bodo osredotočene tudi na izobraževanje o okoljski odgovornosti in zelenih znanjih in spretnostih

⁽¹⁾ UL C 189, 4.6.2018, str. 1.

⁽²⁾ COM(2020) 274 final.

⁽³⁾ COM(2019) 640 final.

ter na **proaktivno izpopolnjevanje in prekvalifikacijo**, da bi se olajšal pravični prehod na zeleno gospodarstvo za vse, zlasti delavce v nazadujočih sektorjih. EESO opozarja, da morajo te reforme potekati v okviru učinkovitega socialnega dialoga z učitelji, sindikati delavcev in delodajalci ter ob posvetovanju z ustreznimi organizacijami civilne družbe.

1.10 EESO pozdravlja predlog iz evropskega zelenega dogovora o vzpostavitvi **evropskega okvira kompetenc** in priporoča, naj ga Komisija razvije tako, da se bo lahko uporabljal za **formalno, priložnostno in neformalno** učenje v okviru odprte metode usklajevanja, ki bi vključevala predstavnike ministrstev za izobraževanje, socialne partnerje iz sektorjev izobraževanja in usposabljanja ter druge ustrezne deležnike, kot so mladinske in izobraževalne nevladne organizacije.

1.11 EESO pozdravlja, da je Evropski parlament sprejel resolucijo o evropskem zelenem dogovoru⁽⁴⁾, v kateri je poudaril, da mora **industrijska strategija** vključevati učinke na delovno silo, pa tudi **usposabljanje, prekvalifikacijo in izpopolnjevanje delavcev**⁽⁵⁾. EESO podpira tudi regionalno razsežnost te strategije in trdno upravljanje prek socialnega dialoga. Poudarja, da morajo podjetja razviti strategije na področju varstva okolja, v zvezi s katerimi morajo tudi delodajalci pridobiti znanja in spretnosti.

1.12 EESO poziva prihodnja predsedstva EU in Evropsko komisijo, naj okrepijo sodelovanje med **sveti za izobraževanje, zaposlovanje in okolje**, tako da nosilci odločanja na najvišji ravni povežejo boj proti podnebnim spremembam z nujnim zagotavljanjem zelenih znanj in spretnosti ter kompetenc v vseh starostih ter v vsaki obliki in vrsti sektorja izobraževanja in usposabljanja.

1.13 EESO poziva k **celoviti strategiji na ravni EU**, kot je navedeno v priporočilu Sveta, za izboljšanje izobraževanja in usposabljanja o zelenih znanjih in spretnostih ter kompetencah, razvoj strategij zelenih šol ter zagotavljanje izpopolnjevanja in prekvalifikacije odraslih na delovnih mestih in zunaj njih, kar je potrebno za varovanje okolja, družbo in bolj zeleno gospodarstvo. Predlaga, da bi tako priporočilo Sveta spremljalo predloge novega programa znanj in spretnosti za Evropo s poudarkom na doseganju tega, da bi vsi imeli pozitiven odnos do okolja, na razvoju okoljske odgovornosti v prečno kompetenco v okviru izobraževanja in usposabljanja v evropskem izobraževalnem prostoru ter na enakosti pri razvoju zelenih znanj in spretnosti za vse starosti, zlasti za socialno in ekonomsko prikrajšane skupine. Pri izvajanju strategije na takšen način bi morali izboljšanje izobraževanja in usposabljanja spremljati zadostni in trajnostni tehnični, finančni in kadrovske viri ter financiranje iz javnega proračuna.

1.14 EESO meni, da bi morale države članice uvesti celovite politike in financiranje, s katerimi bi **podprle osnovni in nadaljnji poklicni razvoj učiteljev in drugih pedagogov na področju varstva okolja** kot prečne teme za učitelje vseh predmetov in stopenj ter vrst izobraževanja in usposabljanja, pa tudi posebno usposabljanje na področju zelenih znanj in spretnosti ter kompetenc. Države članice bi morale učiteljem in drugim pedagogom zagotoviti tudi zadostno strokovno podporo ter jim posredovati ustrezno in posodobljeno učno gradivo, orodja, metode in prakse poučevanja na tem področju.

1.15 EESO opominja, da bi pridobivanje zelenih znanj in spretnosti na delovnem mestu povečalo odpornost in prilagodljivost delavcev, vodstvenih delavcev in deležnikov ter hkrati prispevalo k zeleni rasti. Poziva k podpori sodelovanja in združevanja virov med podjetji (zlasti malimi in srednjimi podjetji), da bi zadovoljili potrebe po usposabljanju na področju mehkih in strokovnih zelenih znanj in spretnosti ter kompetenc.

1.16 EESO poziva k **financiranju EU za zelena znanja in spretnosti ter kompetence na področju varstva okolja**, pri čemer bi se med drugim morali **Erasmus+**, **ESS+**, **sveženj za okrevanje** in **Sklad za pravični prehod** osredotočiti na zagotavljanje finančne podpore za razvoj zelenih znanj in spretnosti učencem se vseh starosti.

⁽⁴⁾ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 15. januarja 2020 o evropskem zelenem dogovoru.

⁽⁵⁾ Naš poudarek.

1.17 EESO poziva k **okolju prijaznejšemu evropskemu semestru** ⁽⁶⁾, pri čemer poziva Komisijo, naj v sodelovanju z ministrstvi za izobraževanje, ustreznimi socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe pripravi posebna priporočila za države članice EU o izboljšanju zagotavljanja zelenih znanj in spretnosti ter kompetenc na vseh ravneh in v vrstah sektorjev izobraževanja in usposabljanja, od **predšolske vzgoje do visokošolskega izobraževanja in izobraževanja odraslih**, ob upoštevanju učinkovite podpore odraslih na delovnih mestih in zunaj njih.

2. Splošne ugotovitve

2.1 Boj proti podnebnim spremembam ima velik vpliv na socialne razmere, izobraževanje, zaposlovanje in trg dela. Leta 2019 je v Evropi prišlo do pomembne mobilizacije državljanov, zlasti študentov, ki so pozvali javne organe, naj sprejmejo nujne in ambiciozne ukrepe za boj proti podnebnim spremembam. Okoljsko odgovornost ter zelena znanja in spretnosti bi morali imeti vsi, tako potrošniki in državljani na splošno, pa tudi oblikovalci politike, podjetja in delavci. To je potrebno v vsakem sektorju in dejavnosti, v delovnem (od strateškega načrtovanja in inovacij do dela na lokalni ravni v tovarnah in na področju storitev) in vsakdanjem življenju (na primer v zvezi z domom, prevozom in potrošnjo), predvsem kot sestavni del vsakega poklica, čeprav se nekatera delovna mesta lahko štejejo za „okoljska“ delovna mesta.

2.2 Kljub motnjam, ki jih v gospodarstvih povzroča pandemija COVID-19, podnebne politike za vlade in ljudi v Evropi ne bi smele biti manj pomembne. Evropski politiki, družbe, zakonodajalci in aktivisti pozivajo voditelje Evrope, naj zagotovijo zelene naložbe, da bi po pandemiji COVID-19 ponovno zagnali rast. Pri tem se predpostavlja, da bosta boj proti podnebnim spremembam in spodbujanje biotske raznovrstnosti prispevala k ponovni vzpostavitvi močnejših gospodarstev. Svežnji fiskalnih spodbud po COVID-19 bodo priložnost za začetek preobrazbenega in zelenega okrevanja z ustvarjanjem zelenih delovnih mest.

2.3 Hkrati so bili v več državah množični protesti zaradi fiskalnih in socialnih reform, ki se delu prebivalstva zdijo nepošteno. Ta nedaven razvoj dogodkov kaže, kako nujno potrebne so ambiciozne in obsežne podnebne politike, ki bi morale biti vključujoče in bi morale podpirati najranljivejše regije, sektorje in delavce ter državljane na splošno. Te podnebne politike seveda **vplivajo na formalno, priložnostno in neformalno učenje pri vseh starostih**, zelena znanja in spretnosti, okoljsko odgovornost in trajnostni razvoj pa je treba prečno vključiti v učne rezultate (znanje, spretnosti, odnose in vrednote) v vseh izobraževalnih sektorjih, vajeništvu in sistemu usposabljanja zaposlenih v zelenih in drugih sektorjih. Razumeti je treba, da zelena znanja in spretnosti ter kompetence družba in gospodarstvo potrebuje zaradi okoljskih zahtev. Okoljska vprašanja zajemajo številna področja, od podnebnih sprememb in onesnaževanja do naravnih virov in biotske raznovrstnosti.

2.4 Pri ozaveščanju o okoljskih izzivih ter oblikovanju stališč in vedenja, ki lahko vodijo v spremembe, ima izobraževanje ključno vlogo. Čeprav so mnogi 15-letniki pesimistični glede svoje prihodnosti z vidika okolja ⁽⁷⁾, pa so po podatkih OECD ⁽⁸⁾ številne države **okoljske teme** že vključile v **svoje učne načrte** in obravnavajo vprašanja, kot so recikliranje, vzorci dnevne potrošnje in trajnostno vedenje. Šole so ključni vir informacij o okoljskih vprašanjih za učence in prostor za vzgojo odgovornih in kritično razmišljajočih državljanov, ki bodo ozaveščeni in bodo razumeli vzroke in posledice okoljskih problemov, hkrati pa bodo pridobili znanje, spretnosti in odnos, ki so potrebni za iskanje bolj trajnostnih rešitev. Potrebovali pa bi več informacij o politikah držav članic EU glede vključevanja ozaveščenosti o podnebnih spremembah, okoljske odgovornosti in trajnostnega razvoja kot zelenih znanj in spretnosti ter kompetenc v učne načrte predšolske vzgoje ter splošnega in visokošolskega izobraževanja.

⁽⁶⁾ Svet za okolje, 5. marec 2019.

⁽⁷⁾ OECD (2019), F. Avvisati: *Is there a generational divide in environmental optimism?* (Ali obstaja generacijski razkol v optimizmu glede okolja?), PISA in Focus, št. 95.

⁽⁸⁾ OECD (2014): *Trends shaping education 2014 Spotlight 4* (Trendi, ki oblikujejo izobraževanje 2014).

2.5 Zelena znanja in spretnosti ter kompetence potrebujejo vsi državljani, tako mladi kot starejši. So namreč prečni pojem in se nanašajo na sposobnost vključevanja okoljskih vidikov v druga znanja in spretnosti. To zahteva zadostno razumevanje in znanje o okoljskih vprašanjih, hkrati pa trdno podlago v splošnih znanjih in spretnostih ter znanjih in spretnostih, povezanih z delom. Okvir ključnih kompetenc⁽⁹⁾ omenja, da morajo *matematična, naravoslovna, tehniška in inženirska kompetenca* podpirati okoljsko trajnost, zlasti pri znanstvenem in tehnološkem napredku, da bi lahko prevzeli odgovornost za okolje. Kompetence na področjih naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike so pomembna podlaga za razumevanje okoljskih vprašanj in tudi za razvoj rešitev za težave. Pomembne so tudi kompetence, kot so kritično razmišljanje, ustvarjalnost in sodelovanje/timsko delo, saj omogočajo okoljsko zavedno in aktivno državljanstvo.

2.6 Po podatkih OECD ima sicer v večini držav le malo šol tečaje, namenjene okolju, a se o tej problematiki pogosto razpravlja tudi v okviru drugih temeljnih učnih načrtov, številne šole pa zagotavljajo obšolske dejavnosti, ki se osredotočajo na okolje⁽¹⁰⁾. Vendar še vedno ni namenske **mednarodne raziskave** o nacionalnih strategijah in učnih načrtih na področju okoljskih ved, odnosu do okolja in posebnem razvoju zagotavljanja zelenih znanj in spretnosti ter ocenjevanju slednjih. Zato EESO poziva Evropsko komisijo, naj izvede raziskavo o zelenih znanjih in spretnostih ter kompetencah v državah članicah in na podlagi take raziskave oblikuje svojo politično strategijo.

2.7 Prehod na zeleno gospodarstvo pomeni proizvodnjo izdelkov in storitev z manj energije, manj surovinami in manj emisijami ogljika. To velja za vse gospodarske dejavnosti v vseh sektorjih ter zajema delavce in potrošnike⁽¹¹⁾. Prehod na nizkoogljično gospodarstvo pomeni strukturne spremembe v sektorjih in poklicih, ko nastajajo novi zeleni poklici oziroma ko se povečuje povpraševanje po njih. Vendar je ekologizacija večinoma najbolj potrebna pri obstoječih. To pomeni **nov nabor znanj in spretnosti, ki zahteva posodobitve učnih načrtov** ali celo nove kvalifikacije na ravni izobraževanja in usposabljanja.

2.8 Vsaka stroka mora upoštevati svoje specifične okoljske vidike. Medtem ko prehod na zeleno gospodarstvo ustvarja potrebe po znanjih in spretnostih predvsem v posameznih sektorjih, kot so energijska učinkovitost in učinkovita raba virov, gradbeništvo ali proizvodnja, pa premik h krožnemu gospodarstvu ustvarja potrebe po zelenih znanjih in spretnostih v številnih panogah. Tak nov nabor znanj in spretnosti se mora upoštevati tudi v različnih izobraževalnih sektorjih, vključno s poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem, od sektorja začetnega izobraževanja in usposabljanja do sektorja nadaljnega izobraževanja in usposabljanja, pa tudi v učnih načrtih vajeništva. Ta nova zelena znanja in spretnosti lahko segajo od zelo tehničnih znanj in spretnosti ter takih, ki so značilni za posamezna delovna mesta, do „mehkejših“, kot je odgovorna raba virov, ki so lahko pomembni za različne poklice, ravni hierarhije in sektorje⁽¹²⁾.

2.9 Še vedno ni **celovite strategije na ravni EU**, kot je navedeno v priporočilu Sveta, za izboljšanje izobraževanja in usposabljanja o zelenih znanjih in spretnostih ter kompetencah, razvoj strategij zelenih **šol** ter zagotavljanje izpopolnjevanja in prekvalifikacije odraslih na delovnih mestih in zunaj njih, kar je potrebno za varovanje okolja, družbo in bolj zeleno gospodarstvo. EESO pozdravlja dejstvo, da se novi program znanj in spretnosti Evropske komisije za Evropo⁽¹³⁾ (2020) osredotoča na zelena znanja in spretnosti, vendar obžaluje, da državam ne nalaga cilja glede deleža odraslih z vsaj osnovnimi zelenimi znanji in spretnostmi ter kompetencami, medtem ko predlaga cilj za udeležbo odraslih v usposabljanju na področju osnovnih digitalnih znanj in spretnosti. Predlaga, da bi priporočilo Sveta spremljalo predloge novega programa znanj in spretnosti za Evropo s poudarkom na doseganju tega, da bi vsi imeli pozitiven odnos do okolja,

⁽⁹⁾ UL C 189, 4.6.2018, str. 1.

⁽¹⁰⁾ OECD (2012): *How 'green' are today's 15-year-olds?* (Kako „zeleni“ so danes 15-letniki?), PISA in Focus, št. 15.

⁽¹¹⁾ Eurofound (2011): *Industrial relations and sustainability: the role of social partners in the transition towards a green economy* (Industrijski odnosi in trajnost: vloga socialnih partnerjev pri prehodu na zeleno gospodarstvo).

⁽¹²⁾ Cedefop (2019): *Skills for green jobs: 2018 update* (Znanja in spretnosti za zelena delovna mesta: posodobitev 2018), Evropsko zbirno poročilo. Cedefopova raziskava obravnava razvoj dogodkov v Nemčiji, na Danskem, v Španiji, Estoniji, Franciji in Združenem kraljestvu.

⁽¹³⁾ COM(2020) 274 final.

na razvoju okoljske odgovornosti v prečno kompetenco v okviru izobraževanja in usposabljanja v evropskem izobraževalnem prostoru ter na enakosti pri pridobivanju zelenih znanj in spretnosti za vse starosti in socialno in ekonomsko prikrajšane skupine ter oba spola.

2.10 Premik h krožnemu in nizkoogljičnemu gospodarstvu bo neizogibno spremenil sektorske in poklicne strukture ter prinesel priložnosti, pa tudi izzive, vključno z nazadujočimi sektorji in sektorji, ki se soočajo z ozkimi grli na področju zaposlovanja. S tega vidika bi prilagojeni pristopi k ranljivejšim skupinam odraslih, kot so nizko usposobljeni ⁽¹⁴⁾, prinesli dodatne socialno-ekonomske koristi.

2.11 Uvesti bi bilo treba celovite politike in financiranje, s katerimi bi podprli osnovni in nadaljnji poklicni razvoj pedagogov na področju varstva okolja kot prečne teme za učitelje vseh predmetov in stopenj ter vrst izobraževanja in usposabljanja, pa tudi posebno usposabljanje na področju zelenih znanj in spretnosti ter kompetenc. Učiteljem in drugim pedagogom bi bilo treba zagotoviti zadostno strokovno podporo ter jim posredovati ustrezno in posodobljeno učno gradivo, orodja, metode in prakse poučevanja na tem področju.

2.12 Glede na nedavno raziskavo ⁽¹⁵⁾ imajo programi usposabljanja za pridobivanje znanj in spretnosti brezposelnih ali zaposlenih na splošno le redko poseben poudarek na zelenih znanjih in spretnostih, čeprav so sektorske organizacije in dobrodelne/neprireditne organizacije včasih dejavne na področju razvoja takih znanj in spretnosti. To lahko odraža šibko povezavo med politikami, povezanimi z okoljem, in tistimi, ki obravnavajo zaposlovanje ter znanja in spretnosti, vključno s predvidevanjem potreb po znanjih in spretnostih. V državah, ki jih proučujemo, je vprašanje zelenih znanj in spretnosti ter delovnih mest v predpisih, politikah in strategijah redko na prvem mestu. Redke so tudi subvencije in spodbude, namenjene podjetjem, za razvoj zelenih znanj in spretnosti.

3. Posebne pripombe

3.1 EESO poudarja, da morajo države v skladu s **cilji OZN glede trajnostnega razvoja** ukrepati na področju vključujočega in pravičnega kakovostnega izobraževanja (cilj 4) ter na področju podnebnih sprememb (cilj 13). Cilj 13.3 je „[i]zboljšati izobraževanje, ozaveščanje ter človeške in institucionalne zmogljivosti za blažitev podnebnih sprememb, prilagajanje, omejevanje posledic in zgodnje opozarjanje“. Cilj 4.7 je „poskrbeti, da bodo vsi učenci pridobili znanje in spretnosti, potrebne za spodbujanje trajnostnega razvoja“, pri čemer to ni le način za izboljšanje znanj in spretnosti ter spodbujanje gospodarstva, temveč tudi podpira cilja **globalnega in aktivnega demokratičnega državljanstva in miru**.

3.2 EESO poudarja potrebo po izvajanju prvega načela **evropskega stebra socialnih pravic**, ki določa, da morajo kakovostno in vključujoče izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje postati pravica za vse v Evropi v okviru izboljšanja zagotavljanja zelenih znanj in spretnosti ter kompetenc za vse. Poleg tega je treba izvajanje tega načela podpreti s trajnostnim javnim financiranjem, dogovorjenim s socialnimi partnerji in civilno družbo.

3.3 EESO pozdravlja dejstvo, da je evropski zeleni dogovor ⁽¹⁶⁾, objavljen 11. decembra 2019, celovita strategija EU za boj proti podnebnim spremembam in varstvo okolja, da bi do leta 2050 dosegli podnebno nevtralnost EU, ter napoveduje različne strategije, ki se bodo upoštevale pri prihodnjih predpisih, skladih in nacionalnih reformah. EESO je še posebej zadovoljen, ker evropski zeleni dogovor poudarja, da „[š]ole, ustanove za usposabljanje in univerze lahko z učenci, starši in širšo skupnostjo začnejo razpravo glede sprememb, ki so potrebne za uspešen prehod“. Evropski zeleni dogovor poudarja tudi pomen proaktivnega izpopolnjevanja in prekvalifikacije, da se olajša pravični prehod na zeleno gospodarstvo za vse, zlasti za delavce v nazadujočih sektorjih.

⁽¹⁴⁾ Za celovit pregled nizko usposobljenih odraslih v 27 državah članicah EU in Združenem kraljestvu glej Cedefop (2020): *Empowering adults through upskilling and reskilling pathways* (Opolnomočenje odraslih z izpopolnjevanjem in prekvalifikacijo), zvezek 1: odraslo prebivalstvo s potencialom za izpopolnjevanje in prekvalifikacijo.

⁽¹⁵⁾ Cedefop (2019): *Skills for green jobs: 2018 update* (Znanja in spretnosti za zelena delovna mesta: posodobitev 2018), Evropsko zbirno poročilo. Ta raziskava obravnava razvoj dogodkov v Nemčiji, na Danskem, v Španiji, Estoniji, Franciji in Združenem kraljestvu.

⁽¹⁶⁾ COM(2019) 640 final.

3.4 Evropski zeleni dogovor napoveduje načrt Evropske komisije, da bo pripravila „**evropski okvir kompetenc** za pomoč pri razvoju in ocenjevanju znanja, spretnosti in ravnanja na področju podnebnih sprememb in trajnostnega razvoja. Zagotovila bo tudi podporno gradivo in olajšala izmenjavo dobrih praks v mrežah programov za usposabljanje učiteljev.“ EESO ta predlog pozdravlja in priporoča, naj Komisija razvije tak okvir kompetenc, ki se bo lahko uporabljal za **formalno, priložnostno in neformalno** učenje v okviru odprte metode usklajevanja, ki bi vključevala predstavnike ministrstev za izobraževanje, socialne partnerje iz sektorja izobraževanja in usposabljanja ter druge ustrezne deležnike, kot so nevladne organizacije, ki delujejo na področju mladih in izobraževanja.

3.5 Kar zadeva formalno učenje, so zelena znanja in spretnosti ter osredotočenost na podnebne spremembe v učenju in poučevanju povezani z bolj demokratičnim vodenjem šol in učnim okoljem „zelenih kultur“, v katerem se **ustanavljajo zelene šole**, ki so z ustrežno infrastrukturo za podnebno ozaveščanje in varstvo okolja vodene na trajnosten način v partnerstvu s celotno šolsko skupnostjo in učence pripravljajo, da se bodo kot aktivni državljani in pri svojem prihodnjem delu borili proti podnebnim spremembam.

3.6 Zelena znanja in spretnosti je treba razvijati v okviru nacionalnih **strategij za aktivno izobraževanje/usposabljanje ter pridobivanje znanj in spretnosti** v sodelovanju z ustreznimi akterji v okviru učinkovitega socialnega dialoga ter v posvetovanju z ustreznimi organizacijami civilne družbe, vključno z dijaki, mladimi, učitelji in starševskimi organizacijami, za z viri gospodarno in socialno vključujoče gospodarstvo z nizkimi emisijami. Tudi te strategije je treba oblikovati in posodabljanje na podlagi učinkovitega sistema predvidevanja in ujemanja znanj in spretnosti ⁽¹⁷⁾, ki vključuje vse ustrezne deležnike, zlasti socialne partnerje in nevladne organizacije na področju mladih in izobraževanja, ter upošteva druge cilje politike, kot so tisti, ki se nanašajo na izobraževanje, zaposlovanje, varstvo okolja, krožno gospodarstvo in migracije. To bi omogočilo pravočasno in ciljno usmerjeno izobraževanje in usposabljanje na področju zelenih znanj in spretnosti, ki bi ustrezali potrebam družbe in gospodarstva. Če se šteje, da je prehod na krožno gospodarstvo strateški cilj za države članice, bi bilo treba spodbujanje pridobivanja zelenih znanj in spretnosti uskladiti z nacionalnimi strategijami rasti ter zagotoviti, da so pobude za izobraževanje in usposabljanje v skladu z nacionalnimi strateškimi cilji.

3.7 Poleg formalnega izobraževanja tudi neformalne ureditve prispevajo k izobraževanju za okoljsko državljanstvo z zagotavljanjem priložnosti in pogojev, ki mladim omogočajo, da pridobijo znanje, pa tudi spretnosti, vrednote, odnos in ukrepe v dobro okolja, ki so potrebni, da postanejo okoljski državljani. „Poleg tega je okoljski državljan ozaveščen in motiviran za sodelovanje v družbi kot povzročitelj sprememb v smeri reševanja sodobnih okoljskih težav, preprečevanja ustvarjanja novih in doseganja trajnosti ter obnavljanja naših (človekovih) odnosov z naravo. Pedagoški pristopi, ki vključujejo lokalno izobraževanje, izobraževanje o državljanstvu ekologiji, pedagoško ekološke pravičnosti, kompetence glede ukrepanja in družbenoznanstveno učenje, ki temelji na raziskavah, lahko prispevajo k izgradnji kompetenc mladih za globoko državljansko udeležbo, potrebno za uresničevanje okoljskih in družbenih sprememb ⁽¹⁸⁾.“ Zato je bistvenega pomena, da se podprejo **neformalni izobraževalni programi in organizacije, ki uporabljajo te metode izpopolnjevanja**, saj dopolnjujejo formalno izobraževanje v šolah.

3.8 Po vzoru prvega **skupnega zasedanja Sveta** ministrov za finance in izobraževanje EU leta 2019 ⁽¹⁹⁾ EESO poziva prihodnja predsedstva EU in Evropsko komisijo, naj okrepijo sodelovanje med sveti za izobraževanje, zaposlovanje in okolje, tako da nosilci odločanja na najvišji ravni povežejo boj proti podnebnim spremembam s pomembnostjo zagotavljanja zelenih znanj in spretnosti ter kompetenc vsem starostnim skupinam.

⁽¹⁷⁾ Za več informacij o predvidevanju in ujemanju znanj in spretnosti v okviru celovitega sistema upravljanja znanj in spretnosti glej spletno stran Cedefopa o predvidevanju in ujemanju znanj in spretnosti. Glede pomembnosti predvidevanja potreb po znanjih in spretnostih, usmerjenega v zelena znanja in spretnosti, glej Cedefop (2019): *Skills for green jobs: 2018 update* (Znanja in spretnosti za zelena delovna mesta: posodobitev 2018).

⁽¹⁸⁾ D. Paraskeva-Hadjichambi in drugi: *Educating for Environmental Citizenship in Non-formal Frameworks for Secondary Level Youth* (Izobraževanje za okoljsko državljanstvo v neformalnih okvirih za mladostnike na srednješolski stopnji), 2020. V: A. Hadjichambis in drugi (ur.): *Conceptualizing Environmental Citizenship for 21st Century Education* (Konceptualizacija okoljskega državljanstva za izobraževanje 21. stoletja), Environmental Discourses in Science Education, zvezek 4, Springer, Cham.

⁽¹⁹⁾ Skupno zasedanje ministrov za izobraževanje in finance.

3.9 EESO pozdravlja tudi to, da je Evropski parlament sprejel resolucijo o evropskem zelenem dogovoru ⁽²⁰⁾, v kateri je poudaril, „da mora **industrijska strategija** ustrezno upoštevati učinke na delovno silo, pa tudi **usposabljanje, prekvalifikacijo in izpopolnjevanja delavcev** ⁽²¹⁾; poziva Komisijo, naj natančno preuči regionalno razsežnost te strategije in zagotovi, da nihče in nobena regija ni zapostavljena; vztraja, da je treba v strategijo vključiti socialni dialog, v katerem bodo delavci obsežno sodelovali.“ EESO poudarja, da morajo tudi podjetja razviti strategije na področju varstva okolja, v zvezi s katerimi morajo tudi delodajalci pridobiti znanja in spretnosti.

3.10 Okoljska odgovornost se začne z zagotavljanjem informacij ljudem o tem, katere tehnične rešitve naj začnejo uporabljati za bolj zeleno gospodarstvo, zasebno življenje in gospodinjstva. Za to je ključnega pomena, da se sprejmejo ukrepi, ki bodo podjetjem, javnim organom in gospodinjstvom dali več tehnoloških zelenih rešitev, skupaj z usposabljanjem, kako te tehnološke rešitve uporabljati z učenjem skozi prakso. Tako bi morala strategija za pravični prehod ⁽²²⁾ **podpirati razvoj kompetenc ter znanj in spretnosti odraslih vseh starosti** na delovnih mestih in zunaj njih ter jim tako pomagati pri izbiri poklicne poti in prehodih ter pri trajnostni miselnosti v življenju.

3.11 Uresničiti je treba prvo načelo evropskega stebra socialnih pravic, da bodo vsi odrasli imeli enak dostop do kakovostnega in vključujočega usposabljanja in vseživljenjskega učenja na delovnih mestih in zunaj njih v zvezi z zelenimi znanji in spretnostmi, kompetencami, zelenimi tehnologijami ter strokovnimi in mehкими zelenimi znanji in spretnostmi specifičnih poklicev, kar vodi do priznavanja usposabljanja, da se izboljša raven kvalifikacij. Delavcem na kateri koli ravni znanj in spretnosti ter v podjetju katere koli velikosti, ne glede na sektor in geografsko območje, v katerem delajo, bi bilo treba zagotoviti učinkovito podporo za izboljšanje usposabljanja na področju zelenih znanj in spretnosti ter znanj in spretnosti za zelena delovna mesta. Tako podporo je treba razvijati kot nacionalno in sektorsko strategijo v sodelovanju s sveti sektorskih znanj in spretnosti ter socialnimi partnerji, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti kakovosti usposabljanja ponudnikov.

3.12 EU mora povečati svoje naložbe za zmanjšanje emisij ogljika in njegovega odtisa s projekti, ki lahko ustvarijo tudi kakovostna delovna mesta. **Financiranje zelenih znanj in spretnosti ter kompetenc za varstvo okolja** je v okviru programa **Erasmus+** bistvenega pomena, saj podpira mladinske in izobraževalne projekte sodelovanja v boju proti podnebnim spremembam, ter mobilnost in izmenjavo študentov, mladih in osebja pri učenju, razvoju zelenih šol in usposabljanju učiteljev. EESO ugotavlja, da si Komisija prizadeva državam članicam zagotoviti nova finančna sredstva za bolj trajnostne stavbe in delovanje šol s ciljem, da bi v letu 2020 pritegnili 3 milijarde EUR naložb v šolsko infrastrukturo. Podpira, da bi se druga sredstva EU, kot so ESS+, sveženj za okrevanje in Sklad za pravični prehod, osredotočila na zagotavljanje finančne podpore za razvoj zelenih znanj in spretnosti učencev vseh starosti. Hkrati je treba zagotoviti trajnostne javne naložbe v izobraževanje in usposabljanje ⁽²³⁾.

3.13 Podpora odraslim za usposabljanje je pomembna pridobitev za posameznika, delodajalca in celotno gospodarstvo v okviru temeljne **preobrazbe sveta dela**, ki temelji predvsem na podnebnih spremembah. **Financiranje izpopolnjevanja in prekvalifikacije** delovne sile prek ESS+, drugih evropskih skladov, podpore nacionalnih javnih zavodov za zaposlovanje in prispevka delodajalcev je izrednega pomena in bi moralo biti podprto z učinkovitimi strategijami prekvalifikacije in izpopolnjevanja. Podpora sodelovanju in združevanju virov med podjetji za zadovoljevanje potreb po usposabljanju je lahko še posebno koristna za mala in srednja podjetja, ki nimajo časa in sredstev, da bi zagotovila lastno usposabljanje ⁽²⁴⁾. Pridobivanje zelenih znanj in spretnosti na delovnem mestu bi povečalo odpornost in prilagodljivost delavcev, vodstvenih delavcev in deležnikov ter hkrati prispevalo k zeleni rasti.

⁽²⁰⁾ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 15. januarja 2020 o evropskem zelenem dogovoru.

⁽²¹⁾ Naš poudarek.

⁽²²⁾ Mehanizem za pravični prehod je del naložbenega načrta za evropski zeleni dogovor in bo mobiliziral vsaj 100 milijard EUR naložb, da bi zagotovil dodatno ciljno podporo regijam, ki jih je prehod na podnebno nevtravno gospodarstvo najbolj prizadel in ki imajo manj zmogljivosti za spopadanje s tem izzivom.

⁽²³⁾ UL C 262, 25.7.2018, str. 1.

⁽²⁴⁾ Cedefop (2019): *Skills for green jobs: 2018 update* (Znanja in spretnosti za zelena delovna mesta: posodobitev 2018). Raziskava obravnava razvoj dogodkov v Nemčiji, na Danskem, v Španiji, Estoniji, Franciji in Združenem kraljestvu.

3.14 EESO pozdravlja dejstvo, da se je 5. marca 2020 sestal Svet za okolje in razpravljal o zelenem dogovoru ter **okolju prijaznejšem evropskem semestru** ⁽²⁵⁾, pri čemer Komisijo poziva, naj v sodelovanju z ministrstvi za izobraževanje, ustreznimi socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe pripravi posebna priporočila za države članice EU o izboljšanju zagotavljanja zelenih znanj in spretnosti ter kompetenc na vseh ravneh in vrstah sektorjev izobraževanja in usposabljanja, od predšolske vzgoje do visokošolskega izobraževanja in izobraževanja odraslih, ob upoštevanju učinkovite podpore odraslih na delovnih mestih in zunaj njih.

V Bruslju, 2. decembra 2020.

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

⁽²⁵⁾ Svet za okolje, 5. marec 2019.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Industrijski prehod na zeleno in digitalno evropsko gospodarstvo: regulativne zahteve ter vloga socialnih partnerjev in civilne družbe**(raziskovalno mnenje)**

(2021/C 56/02)

Poročevalka: **Lucie STUDNIČNÁ**

Zaprosilo	Evropski parlament, 15. 9. 2020
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	2. 12. 2020
Plenarno zasedanje št.	556
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	148/89/19

1. Sklepi in priporočila

1.1 Za industrijski prehod na zeleno in digitalno evropsko gospodarstvo, s katerim bi zagotovili trajnostno, pravično in socialno sprejemljivo prihodnost v Evropi, mora biti izpolnjena vrsta pogojev. Zaradi pandemije COVID-19 je veliko širša in večja udeležba socialnih partnerjev in civilne družbe pri oblikovanju politik na vseh ravneh še toliko nujnejša. Nujni so tudi trden regulativni okvir in standardi na evropski ravni, zlasti glede socialne agende. Pomembno vlogo pri teh prizadevanjih bi moral imeti akcijski načrt za uresničevanje evropskega stebra socialnih pravic.

1.2 EESO meni, da je treba nujno priznati dopolnjevanje med podnebnimi spremembami, politikami krožnega gospodarstva in družbeno odgovornostjo podjetij ter opozarjati na krožno naravo energije iz obnovljivih virov.

1.3 Delodajalci, podjetniki in sodelovanje zasebnega sektorja so ključnega pomena za spodbujanje strukturnih sprememb in s tem za industrijski prehod. Vir inovacij v Evropi so običajno mali subjekti, zato je treba dati poudarek ustvarjanju ugodnega poslovnega okolja za MSP in spodbujanju njihovega potenciala, saj ta podjetja zagotavljajo storitve na visoki ravni, temelječe na znanju. Pogosto imajo pionirsko vlogo pri določanju položaja sorodnih industrijskih panog na trgu in so zanesljivi delodajalci, odporni na krize. Izkoristiti bi bilo treba tudi izkušnje podjetij in organizacij socialne ekonomije, saj so dejavni na področjih, na katere vpliva zeleni in digitalni prehod. Zato je treba spodbujati njihove poslovne procese in socialne inovacije.

1.4 Uvesti bi bilo treba usklajen mehanizem za usmerjanje finančnih virov zasebnega sektorja v naložbe, ki izpolnjujejo okoljska in socialna merila ter merila v zvezi z upravljanjem. Strategije za bančno unijo, unijo kapitalskih trgov, trajnostne in digitalne finance ter za MSP se medsebojno krepijo in zagotavljajo, da se bodo sredstva stekala v bolj produktivne projekte v gospodarstvu, ki mu do 80 % financiranja zagotavlja bančni sektor.

1.5 Odporna, trajnostna, pravična in uspešna Evropa potrebuje regulativni okvir, ki lahko pospeši proces pravičnega prehoda, hkrati pa upošteva njegove etične učinke in javne interese, kot so varstvo potrošnikov, zdravje, varnost in kakovost. EESO priporoča, naj evropske in nacionalne institucije uvedejo nove strukture upravljanja, ki lahko zagotovijo dejavno vključevanje lokalnega gospodarstva, socialnih partnerjev in civilne družbe v pripravo in izvajanje pravičnih ukrepov, s katerimi se zagotovijo socialno pravični prehodi. Ena ključnih ureditev upravljanja, namenjena izvajanju in spremljanju napredka socialno pravičnih prehodov, je evropski semester. EESO priporoča, da se vanj vključijo novi, izboljšani, merljivi in dopolnilni socialni, gospodarski in okoljski kazalniki, namenjeni spremljanju in opredeljevanju vseh načel evropskega stebra socialnih pravic.

1.6 V evropski agendi za prehod je treba okrepiti vlogo regij. Najpomembnejši so dolgoročno načrtovanje, trden lokalno prilagojen pristop, pametna specializacija in agenda na področju človeških virov, pa tudi usklajevanje dolgoročnih ciljev v zvezi s preходом s kratkoročnimi prednostnimi nalogami.

1.7 EESO meni, da je treba financiranje in podporne instrumente za dejavnosti na ravni EU, povezane s prehodom, dopolniti z nacionalnimi viri. Pri tem je nujno usklajevanje med različnimi ravnmi upravljanja. Za zagotovitev zadostnega financiranja se EESO zavzema tudi za širši nabor lastnih sredstev.

1.8 Agenda na področju človeških virov je eden od pogojev za uspešen prehod. Veliko akterjev, med drugim izobraževalne ustanove, delojemalci, sindikati, javni zavodi za zaposlovanje, nevladne organizacije in poklicna združenja, mora sodelovati pri pridobivanju znanj in spretnosti ter predvidevanju vseh prihodnjih potreb po novih in starih znanjih in spretnostih.

1.9 EESO pozdravlja akcijski načrt za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic. Delovnopравни red EU bi bilo treba okrepiti, da bi se bolje podprl pravični prehod za delavce. V akcijskem načrtu bi bilo treba določiti minimalne pravice na ravni EU, med drugim: pravico do zdravja in varnosti, ki bi veljala za vse delavce in nove oblike dela; pravico do obveščeniosti, posvetovanja, sodelovanja in udeležbe, in sicer ne le v času prehoda; pravico do pridobivanja znanj in spretnosti; minimalne standarde zavarovanja za primer brezposelnosti; minimalno plačo in pravico do kolektivnih pogajanj.

2. Splošne ugotovitve in pristop, usmerjen v prihodnost

2.1 To raziskovalno mnenje, za katerega je zaprosil Odbor Evropskega parlamenta za zaposlovanje in socialne zadeve, naj bi prispevalo k prihodnjemu akcijskemu načrtu za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic in k naslednjemu socialnemu vrhu EU, načrtovanemu maja 2021 v Portu.

2.2 Evropska podjetja in delavci se soočajo s težkimi socialnimi in gospodarskimi posledicami pandemije COVID-19. Mnoga podjetja propadajo, izgubljammo delovna mesta, gospodinjstva pa možnost preživetja. Kljub ukrepom za reševanje gospodarstva, kakršnih doslej še ni bilo in ki naj bi ublažili posledice ukrepov omejitve gibanja za delovna mesta in podjetja, so gospodarske napovedi zelo zaskrbljujoče. Gospodarstvo EU naj bi se v letu 2020 skrčilo za 8,3 %, njegova rast v letu 2021 pa naj bi znašala 5,8 %. Ta bo tudi nekoliko manj stabilna, kot se je pričakovalo spomladi⁽¹⁾. Države članice so rekordno zadolžene in tudi EU ima prvič skupni dolg. Poleg tega še ne poznamo posledic brexita.

2.3 Opredeliti in podpreti je treba ključne industrijske in druge panoge, od človeških virov do raziskav, to pa mora voditi k evropski industrijski politiki, ki te strateške panoge štiti na trgu in zagotavlja zanesljivo oskrbo s ključnimi viri. Služiti bi morala kot krovna politika, ki povezano in obsežno usklajuje vse različne evropske politike, da se zagotovijo sinergije. Za takšno preobrazbo bo morala Evropska komisija določiti usmeritev, politike držav članic pa bodo morale biti skladne s politikami EU. Ne gre za mikroupravljanje, temveč za približevanje politik, da bodo skladne in bodo spodbujale temeljite spremembe. Ta proces bo mogoč le z dejavnim sodelovanjem organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev. Brez „socialnega dogovora“, ki temelji na demokratični in dejanski udeležbi državljanov EU, ne bo zelenega dogovora, ki bi koristil vsem.

2.4 Uvesti bi bilo treba usklajen mehanizem za usmerjanje finančnih virov zasebnega sektorja v naložbe, ki izpolnjujejo okoljska in socialna merila ter merila v zvezi z upravljanjem. Strategije za bančno unijo, unijo kapitalskih trgov, trajnostne in digitalne finance ter za MSP se medsebojno krepijo in zagotavljajo, da se bodo sredstva stekala v bolj produktivne projekte v gospodarstvu, ki mu do 80 % financiranja zagotavlja bančni sektor.

2.5 V tem okviru se je v zvezi z okoljskimi in tehnološkimi spremembami pojavil izraz pravični prehod. Ta je po mnenju EESO temeljni element tako proračuna kot načrta za okrevanje, ki si prizadeva za okolju prijaznejše evropsko gospodarstvo. Zato je treba razviti širše razumevanje pravičnega prehoda (ki presega zgolj pojem gospodarstva, temelječega na ogljiku): ta vključuje izvajanje evropskega stebra socialnih pravic v celoti⁽²⁾ na temelju nove družbene pogodbe, hkrati pa spodbuja reforme prerazporeditvenih sistemov, usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja ter enakost spolov. V zvezi z izvajanjem evropskega stebra socialnih pravic so še posebej pomembni visoko kakovostna delovna mesta za vse, dostop

(1) EC Summer 2020 Economic Forecast: A deeper recession with wider divergences (Gospodarska napoved Evropske komisije, poletje 2020: Globlja recesija in večje razlike).

(2) UL C 364, 28.10.2020, str. 1.

do kakovostnega izobraževanja in usposabljanja, vključno s pravico do vseživljenjskega učenja, zlasti za ranljive skupine, enak dostop vseh do zdravstvenega varstva in socialnih storitev, socialna zaščita in vključevanje ranljivih skupin, kot so dolgotrajno brezposelni, ženske, mladi, priseljenci ali invalidi. Vse te pomembne cilje je mogoče doseči, če je gospodarstvo uspešno, če delodajalci ponujajo nova, visokokakovostna delovna mesta in če se izvajajo nujne naložbe v nove tehnologije.

2.6 Države in regije v industrijskem prehodu se običajno soočajo z izzivi pri posodabljanju svoje industrijske baze, nadgrajevanju znanj in spretnosti delovne sile, nadomeščanju izgube delovnih mest v ključnih panogah ter povečevanju nizke produktivnosti, ki zavira rast prihodka. Ekologizacija, tehnološki napredek in z njima povezan razvoj bi jim na splošno koristili, vendar na nekaterih območjih in pri nekaterih skupinah prebivalstva, predvsem ranljivih skupinah, kot so invalidi, starejši, Romi in priseljenci, obstaja tveganje, da bodo zapostavljeni. Za obravnavo izzivov, ki jih prinaša dolgoročna preobrazba, je nujno, da oblikovalci politik, socialni partnerji, organizacije civilne družbe in ključne zainteresirane strani v teh državah in regijah predvidijo spremembe ter dejavno upravljajo prehod. Socialni dialog, obveščanje, posvetovanje in udeležba delavcev ter njihovih predstavnih organizacij, tudi v organih odločanja (upravnih in nadzornih odborih), so ključni za obvladovanje postopkov odločanja v podjetjih in vplivanje nanje, da se prehod izvede na način, usmerjen v prihodnost. EESO poziva Komisijo, naj v prihodnji posodobljeni industrijski strategiji okrepi in razvije socialno razsežnost.

2.7 Obvladovanje krize zaradi pandemije in omogočanje uspešne industrijske preobrazbe sta v interesu vseh zainteresiranih skupin. Zahtevata skupna prizadevanja in skupne cilje (kot je dolgoročni razvoj podjetij), učinkovit socialni dialog v ozračju zaupanja ter pozitiven odnos. EESO meni, da mora dobro in s tem trajnostno vodenje podjetij s skupnim predvidevanjem sprememb temeljiti na dobro preizkušenih minimalnih pravnih standardih notranjega trga, delavci pa morajo svoje mnenje izražati na podlagi pravic do obveščeniosti, posvetovanja in udeležbe na upravni ravni podjetja.

2.8 Digitalizacija in avtomatizacija imata tako pozitivne kot negativne učinke na gospodarstvo in družbo. Za prehod na tem področju bi bila potrebna ureditev, ki lahko sledi tempu tehnološke preobrazbe in predvideva spremembe, na primer z vključevanjem socialnih partnerjev. Evropski sveti delavcev in sveti delavcev evropskih družb so lahko pozitiven primer obveznega čezmejnega vključevanja delavcev v iskanje ravnovesja med interesi ter preučevanje rešitev v duhu socialnega partnerstva. Sem sodi zagotavljanje usposabljanja delavcev in pogajanja o kolektivnih pogodbah, da se podpre avtonomija dela ter poskrbi za dobro ravnovesje med poklicnim in zasebnim življenjem. Zaradi digitalizacije in internetnega gospodarstva so se pojavile nove oblike dela, kot je platformno delo, pri katerem delavci nimajo nobene socialne in zaposlitvene varnosti. Pogosto delajo v zelo negotovih razmerah, njihov status pa ni jase. Njihove delovne pogoje in status je treba uskladiti na evropski ravni, da se spodbudita pravična mobilnost in vključevanje na notranji trg⁽³⁾. V ta namen je po mnenju EESO nujno opredeliti pravni status dela v platformnem gospodarstvu in tako tem delavcem zagotoviti pravno varnost. Slab ali nikakršen dostop do socialne zaščite povzroča stroške ne le delavcem, temveč tudi sistemom socialne varnosti.

2.9 Digitalna preobrazba poleg tega prinaša možna tveganja na področjih, kot so finančna stabilnost, finančni kriminal in varstvo potrošnikov, ki jih lahko razdrobljeno regulativno okolje v EU in neenak svetovni razvoj pri urejanju tega področja še povečata. EESO zato meni, da mora EU na tem področju vzpostaviti obsežen in stabilen regulativni okvir. Priporoča tudi, naj nadaljuje pobudo za obdavčitev velikih podjetij v digitalnem gospodarstvu⁽⁴⁾.

2.10 Delavce je treba usposobiti, da se bodo lahko ustrezno pripravili za trg dela. Gospodarske spremembe, ki se že dogajajo, bodo ključne za rast industrije in splošen gospodarski uspeh Evrope. Nove in višje kvalifikacije, tudi fizičnih delavcev, pomenijo izziv za sisteme vajeništva. Za višje kvalifikacije je potrebnega več poklicnega usposabljanja v visokošolskih ustanovah. V primerjavi s sistemi vajeništva, ki so najboljše zasnovani, težave povzročata pomanjkanje

⁽³⁾ UL C 429, 11.12.2020, str. 173.

⁽⁴⁾ UL C 429, 11.12.2020, str. 6.

nacionalnih okvirov in nadzora kakovosti ter prehod z vajeništva na visokošolsko izobraževanje. V prihodnje bodo potrebni sodelovanje in inovacije tako civilne družbe kot vlad na vseh ravneh, da se ustvarijo enaki konkurenčni pogoji, h katerim pozivajo organizacije, ki jih zastopa EESO ⁽⁵⁾.

2.11 EESO ugotavlja, da bi morale biti digitalna tehnologija in aplikacije umetne inteligence usmerjene v človeka ter koristiti družbi kot celoti, in podpira regulativni okvir za umetno inteligenco. Ne bi se smeli upirati zelenemu in digitalnemu prehodu, EU pa bi morala spodbujati razvoj sistemov umetne inteligence, namenjenih posebni uporabi za pospešitev okoljskega in podnebne prehoda ⁽⁶⁾.

3. Inovacije

3.1 Potrebe po inovacijah bodo velike. Nanašajo se tako na uvajanje in pospeševanje novih nizkoogljičnih proizvodnih procesov (ki poleg novih surovin in/ali temeljnih industrijskih procesov v mnogih primerih zahtevajo tudi popolnoma drugačne vrste zasnov in proizvodnje) kot tudi na inovacije ne le v bolj krožnih vrednostnih verigah proizvodnje osnovnih materialov, temveč tudi v energetskih sistemih, ki jih napajajo. Poleg tega bodo najbolj obetajoče nizkoogljične tehnologije morale dokazati, da jih je mogoče uporabiti v industrijskem obsegu. V ta namen bo potrebna hitra politična podpora, da se najpozneje do leta 2030 uvedejo in razširijo nove nizkoogljične vrste proizvodnje in uporabe materialov.

3.2 Za spremembe, ki so potrebne za pravični prehod po vsej EU, bo nujen skupen okvir, ki bo mobiliziral vlade, podjetja in civilno družbo za ciljno reševanje problemov. Socialne inovacije so v tem procesu ključne. Pomembni koraki v tej zadevi bi bili lahko priprava medsektorske strategije EU o socialnih inovacijah, večje priznanje akterjem socialne ekonomije ter preskušanje in morebiti uporaba njihovih poslovnih modelov. To bi pripomoglo k razvoju ekosistema preskušanja, ki se financira na ravni EU ter na nacionalni, regionalni in lokalni ravni.

4. Spodbujanje podjetništva in sodelovanja zasebnega sektorja

4.1 Podjetništvo in sodelovanje zasebnega sektorja spodbujata strukturne spremembe in sta s tem ključnega pomena za industrijski prehod. Številne ovire za inovativno podjetništvo so še vedno pogoste tam, kjer obstajajo močna industrijska dediščina, zlasti nizka raven zagonskih in rastočih dejavnosti, šibka kultura podjetništva ter pomanjkanje inovacij in učinkovito povezanih mrež znanja.

4.2 Vir inovacij v Evropi so običajno mali subjekti, zato je treba dati poudarek spodbujanju potenciala MSP, ki zagotavljajo storitve na visoki ravni, temelječe na znanju, kot so storitve, ki jih ponujajo svobodni poklici, tudi na področju financiranja. MSP imajo pogosto pionirsko vlogo pri določanju položaja sorodnih industrijskih panog na trgu in so zanesljivi delodajalci, odporni na krize.

4.3 Podjetja in organizacije socialne ekonomije – akterji v panogi, ki se je izkazala za zelo odporno in je prispevala k blažitvi posledic krize zaradi COVID-19 – so pretežno dejavni na področjih, na katere vplivata digitalni in zeleni prehod. Zato je treba spodbujati njihovo delovanje in procese socialnih inovacij.

5. Vloga socialnih partnerjev in civilne družbe

5.1 EESO je poudaril, da se bo „[z]aradi velikih sprememb proizvodnih procesov in gospodarstva na splošno, ki jih povzročajo nove tehnologije, umetna inteligenca in masovni podatki, [...] korenito spremenil tudi trg dela,“ in da je pomembno, „da ti procesi sprememb potekajo v okviru konstruktivnega socialnega dialoga, ob spoštovanju pravic delavcev in kakovosti njihovega življenja“ ⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ Študija EESO: *Finding a new consensus on European civil society values and their evaluation (Iskanje novega soglasja o vrednotah evropske civilne družbe in njihovi oceni)*.

⁽⁶⁾ UL C 47, 11.2.2020, str. 64.

⁽⁷⁾ UL C 353, 18.10.2019, str. 6.

5.2 Tesno sodelovanje med ključnimi lokalnimi/regionalnimi akterji je bistveno za opredelitev najbolj trajnostnih vrst uporabe in čim boljši družbeno-gospodarski razvoj. Primeri dobre prakse socialnih partnerjev na vseh ravneh na podlagi kolektivnih pogodb, ki ustvarjajo enake konkurenčne pogoje za gospodarske konkurente v posamezni panogi ali regiji, so referenčno merilo, ki lahko usmerja strategijo za pravični prehod z vidika razogljičenja in drugih ciljev podnebne politike⁽⁸⁾.

6. Zagotavljanje pravičnega prehoda – upravljanje in regulativne zahteve

6.1 Prehod na podnebno nevtravno gospodarstvo oblikovalcem politik prinaša vrsto zapletenih izzivov na področju upravljanja. Eden od njih je iskanje ravnovesja med dolgoročno strateško razsežnostjo prehoda in potrebo po kratkoročnem ukrepanju. Za prehod so potrebni dolgoročno strateško razmišljanje in oblikovanje politik, vendar tudi sposobnost, da se upoštevajo volilni cikli in z njimi povezana želja vlad in drugih akterjev, da vidijo rezultate izvedenih projektov.

6.2 Ena glavnih ureditev upravljanja, s katero se dosega in spremlja napredek socialno pravičnega prehoda, je evropski semester. Izredno pomembno je, da se evropske in nacionalne politike stalno ocenjujejo s socialnega, gospodarskega in okoljskega vidika. Evropski semester je postopoma pridobil bolj socialno razsežnost, vendar še vedno prevladuje njegov makroekonomski in fiskalni vidik. EESO zato predlaga, da se v evropski semester vključijo novi, izboljšani, merljivi in primerljivi socialni, gospodarski in okoljski kazalniki, s katerimi se bodo opredelili in spremljali vsi njegovi vidiki in načela, ter 17 ciljev trajnostnega razvoja⁽⁹⁾. Hkrati se bodo ustvarile sinergije s pregledom socialnih kazalnikov tako, da se bo uvedla zasnova trajnostne ekonomije blaginje za vse⁽¹⁰⁾ ter pripravila usmerjena socialna in okoljska priporočila za posamezne države⁽¹¹⁾. Semester je bil medtem tudi preoblikovan, da se omogoči več ukrepov za podporo okrevanju. EESO upa, da bo kot takšen lahko pripomogel k obnovitvi celotnega mehanizma upravljanja EU, ki naj bi postal gonilna sila za ohranjanje demokracije ter navzgor usmerjene konvergence v EU.

6.3 Za obsežno analizo sinergij in kompromisov med cilji, pobudami in priporočili, ki jih predlaga EU na različnih političnih področjih semestra, bi bila potrebna visoka raven političnega povezovanja, skladnosti in usklajevanja med različnimi institucionalnimi akterji, ki so odgovorni za gospodarske, socialne in okoljske politike. Poleg tega bi bilo treba izboljšati njihove analitične zmogljivosti.

6.4 Za izravnavo institucionalnega neravnovesja v gospodarskem in socialnem upravljanju EESO poleg tega v zvezi s fiskalnimi pravili EU priporoča uporabo zlatega pravila⁽¹²⁾, po katerem se javne naložbe izvirajo iz izračunov primanjkljaja in upošteva vzdržnost obstoječe ravni dolga. Namen je zagotoviti sodobno zdravstveno varstvo ter ekološko, izobraževalno in tehnološko infrastrukturo in preprečiti recesijo brez primere⁽¹³⁾.

6.5 EESO ravno tako pozdravlja začasno prekinitve uporabe pakta za stabilnost in rast, ki jo je sprejela Komisija, ter poziva k njegovi reviziji⁽¹⁴⁾, da se zagotovita stabilnost in rast v podporo okrevanju industrije EU in prehodu k podnebno nevtralnemu krožnemu in digitalnemu gospodarstvu.

7. Regionalni pogoji za industrijski prehod

7.1 Industrijski prehod ima veliko oblik, kar pomeni, da je težko najti enoten pristop k razvoju novih industrijskih poti. Medtem ko se bodo nekatere gospodarske panoge krčile in se bosta njihova gospodarska proizvodnja ter zaposlovanje nepreklicno zmanjšala, se bodo morale druge korenito prestrukturirati. V ta namen bodo potrebni celosten politični pristop in obsežne naložbe, tako javne kot zasebne, ki jih morajo spremljati dobro delujoči lokalni in regionalni trgi dela.

⁽⁸⁾ Okvirni sporazum o pravičnem prehodu v premogovništvo za trajnostni razvoj premogovniških skupnosti v obdobju 2019–2027 (Španija); Delovna mesta za podnebje (Portugalska); Sporazum socialnih partnerjev o pravičnem prehodu in podnebnih spremembah (Grčija); Thyssenkrupp Steel Europe: prihodnji pakt za jeklo 20–30 (Nemčija, marec 2020).

⁽⁹⁾ UL C 120, 14.4.2020, str. 1.

⁽¹⁰⁾ C. Charveriat in E. Bodin (2020): *Delivering the Green Deal: the role of a reformed European Semester within a new sustainable economy strategy (Uresničevanje zelenega dogovora: vloga reformiranega evropskega semestra v okviru nove strategije za trajnostno gospodarstvo)*.

⁽¹¹⁾ UL C 14, 15.1.2020, str. 1.

⁽¹²⁾ UL C 311, 18.9.2020, str. 1.

⁽¹³⁾ UL C 311, 18.9.2020, str. 1.

⁽¹⁴⁾ UL C 311, 18.9.2020, str. 1.

7.2 Usklajevanje dolgoročnih ciljev glede prehoda s kratkoročnimi prednostnimi nalogami je lahko težka naloga, saj morda ni lahko pridobiti javne podpore za politične ukrepe, ki nimajo takojšnjega velikega učinka. Zaradi tega so regije v industrijskem prehodu v težkem položaju. Po eni strani se morajo odzvati na takojšnjo potrebo po ukrepanju, ki je posledica upada tradicionalnih industrijskih panog, da bi se soočile s težavami, kot so višja brezposelnost, izguba dohodka in slabšanje življenjskih pogojev za nekatere skupine prebivalstva, zlasti prikrajšane in ranljive skupine, kot so invalidi ali starejši. Po drugi strani pa morajo ukrepati, da bi izkoristile priložnosti, ki jih prinaša posodobitev industrije. Mednje sodijo privabljanje industrije z večjo dodano vrednostjo, ustvarjanje in/ali privabljanje novih podjetij in poslovnih modelov ter boljši izkoristek omogočitvenih tehnologij. Neuspeh na tem področju ima politične posledice, ki lahko vplivajo tudi na podporo podnebnim ukrepom. Razmah skrajno desničarskih gibanj v Evropi in drugod je deloma povezan z deindustrializacijo in zaostajanjem celotnih regij⁽¹⁵⁾.

8. Srečanje z regijami v industrijskem prehodu: glavne ugotovitve

8.1 Vlogo regij v procesu prehoda bi bilo treba v evropski agendi okrepiti. Vključevanje regionalnih uprav bi lahko prispevalo k ustvarjanju potrebnih ekosistemov za uspešen prehod. Kot pogoji za to se navajajo dolgoročno načrtovanje, trden lokalno prilagojen pristop, pametna specializacija in agenda na področju človeških virov.

8.2 Več regij v Evropi, zlasti premogovniških in jeklarskih, je že doživelo prehod iz razlogov, povezanih z gospodarsko ali podnebno politiko. Glavni pogoj za uspešen prehod je vključujoč pristop predvidevanja, da se ljudem zagotovi dostojna prihodnost. Sem sodijo priprava realističnega načrta, vzpostavitev potrebne raziskovalne infrastrukture in zagotovitev tehnoloških, inovacijskih, znanstvenih in izobraževalnih zmogljivosti hkrati s potrebnim financiranjem. Evropski instrumenti, namenjeni podpori tem regijam (npr. evropski Sklad za pravični prehod), ne bi smeli nadomestiti nacionalnih prizadevanj, da se zagotovi ustrezno financiranje.

9. Financiranje in podpora dejavnostim in projektom na ravni EU, povezanim s prehodom

9.1 Proces industrijskega prehoda lahko prinese ogromne priložnosti, vendar so za njihov izkoristek potrebne precejšnje naložbe v napredno proizvodnjo in dostopno infrastrukturo, ravno tako kot raziskave in inovacije. Pri tem nastanejo začetni stroški, ki zajemajo nadomestitev dohodka in izdatke za (pre)kvalifikacijo delavcev.

9.2 Tako na nacionalni ravni kot na ravni EU je vzpostavljenih že veliko instrumentov za podporo dejavnostim in projektom, povezanim s prehodom. Cilj, da je treba zagotoviti pravični prehod, je bil znova potrjen tudi v načrtu EU za okrevanje. Vendar pa se ukrepi za podporo politiki prevečkrat pripravljajo in izvajajo neodvisno na različnih ravneh upravljanja z malo ali nič usklajevanja ter skromnim spremljanjem in ocenjevanjem.

9.3 EESO poziva Svet in Evropski parlament, naj v večletnem finančnem okviru za obdobje 2021–2027 povečata financiranje za naložbene potrebe in v ta namen dodelita zadostna sredstva, da se zagotovi resničen in obsežen zeleni in digitalni prehod. Da bi bilo na voljo zadostno financiranje, se EESO zavzema tudi za razširitev nabora lastnih sredstev, v katerega se po možnosti vključijo davek na digitalne storitve, skupna konsolidirana osnova za davek od dohodkov pravnih oseb in davek na finančne transakcije⁽¹⁶⁾.

9.4 V sedanjem programskem obdobju morajo velika podjetja, ki so prejela podporo iz evropskih strukturnih in investicijskih skladov, v skladu s pravili, ki veljajo zanje, to podporo vrniti, če proizvodno dejavnost v 10 letih od zadnjega izplačila premestijo iz Unije (člen 71(2) Uredbe (EU) št. 1303/2013 Evropskega parlamenta in Sveta⁽¹⁷⁾). Po mnenju EESO je treba določbe v prihodnjem programskem obdobju okrepiti, da se spodbudi selitev proizvodnje nazaj, zagotovi kohezija, ohranijo proizvodno tkivo in zmogljivosti ter spodbudita zaposlovanje in bolj trajnostni teritorialni razvoj.

⁽¹⁵⁾ A. Rodríguez-Pose (2017): *The revenge of the places that don't matter (and what to do about it)* (Maščevanje krajev, ki niso pomembni (in kaj storiti v zvezi s tem)), *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, zvezek 11, št. 1, str. 189–209.

⁽¹⁶⁾ UL C 440, 6.12.2018, str. 106.

⁽¹⁷⁾ UL L 347, 20.12.2013, str. 320.

9.5 EESO podpira tudi izboljšanje fiskalnega upravljanja EU ob upoštevanju tveganj glede trajnosti ter učenju na podlagi pregleda najboljše prakse pri pripravi zelenih proračunov in fiskalnih načrtov. Poleg tega so potrebne davčne spodbude, da bi podjetja in posamezniki vlagali v zelene pobude s socialnim učinkom ⁽¹⁸⁾.

9.6 Izzivi, s katerimi se sooča Evropa pri prehodu na zeleno in digitalno gospodarstvo, zahtevajo obsežne naložbe, ki jih zgolj z javnimi sredstvi in tradicionalnim financiranjem z bančnimi posojili ni mogoče izvesti. Zasebni sektor bo moral prispevati ogromno naložb. Uvesti bi bilo treba usklajen mehanizem za usmerjanje finančnih virov zasebnega sektorja v naložbe, ki izpolnjujejo okoljska in socialna merila ter merila v zvezi z upravljanjem. Strategije za bančno unijo, unijo kapitalskih trgov, trajnostne in digitalne finance ter za MSP se medsebojno krepijo in zagotavljajo, da se bodo sredstva stekala v bolj produktivne projekte. EESO pozdravlja vzpostavitev platforme za trajnostno financiranje in pričakuje pospešitev razvoja socialne taksonomije.

10. Posledice za zaposlovanje

10.1 Industrijski prehod pogosto zahteva premik od stare, tradicionalne predelovalne industrije k dejavnostim, usmerjenim v prihodnost (celo v tradicionalnih panogah), zato lahko vodi k brezposelnosti, ki je (vsaj začasno) višja od povprečne, razlog za to pa sta deindustrializacija, ki je nakopičena lokalno, ter dejstvo, da se baza znanj in spretnosti nahaja v nazadujočih sektorjih. Predvidevanje in vključevanje predstavnikov delavcev na ravni panog in podjetij še pred sprejetjem odločitev sta ključnega pomena. Politike za obvladovanje industrijskega prehoda morajo pomagati delavcem in lokalnim skupnostim, predvsem delavcem invalidom in drugim iz ranljivih skupin, da prestanejo prehod z najmanjšimi možnimi motnjami in čim večjimi potencialnimi koristmi.

10.2 Znanja in spretnosti

10.2.1 Za uspešen prehod na delo prihodnosti so potrebne politike na področju zaposlovanja ter pridobivanja znanj in spretnosti, ki so prilagojene pogojem na lokalnih trgih dela. Hkrati mora biti ponudba znanj in spretnosti usklajena s povpraševanjem po njih. Boljše predvidevanje prihodnjih sklopov potreb na tem področju ter ustrezno ponudbo na podlagi preusposabljanja in izpopolnjevanja delavcev, tudi v okviru vseživljenjskega učenja, je treba kombinirati s politikami, ki spodbujajo naložbe v nove vire zaposlovanja in rast produktivnosti. Z raziskavami in razvojem v industriji je treba zlasti iskati priložnosti za prevzem vodilne vloge v tehnologiji, kar bo posledično ustvarilo možnosti za izpopolnjevanje. Pri zagotavljanju podpore v obliki programov preusposabljanja bodo imeli ključno vlogo tudi tehnične ustanove, strokovne in nevladne organizacije ter javni zavodi za zaposlovanje.

10.2.2 EESO ugotavlja, da se podpora ljudem z usposabljanjem v pravičnem digitalnem in zelenem prehodu začne s potrditvijo neformalnega in priložnostnega učenja ter s priznavanjem in certificiranjem tečajev usposabljanja, s katerimi bo tovrstno učenje postalo polnovreden element kvalifikacij posameznika ⁽¹⁹⁾.

10.3 V programu znanj in spretnosti bi bilo treba več pozornosti nameniti razvoju ključnih kompetenc med obveznimi izobraževalnimi cikli/programi ter izobraževanju mladih in odraslih.

10.4 Komisija je objavila akcijski načrt za digitalno izobraževanje (2021–2027) ⁽²⁰⁾. To bi morala biti medsektorska strategija, ki bi lahko tudi povečala strateški pomen izobraževanja in usposabljanja med področji politik na evropski ravni.

⁽¹⁸⁾ UL C 311, 18.9.2020, str. 63.

⁽¹⁹⁾ UL C 10, 11.1.2021, str. 40.

⁽²⁰⁾ https://ec.europa.eu/education/sites/default/files/document-library-docs/deap-factsheet-sept2020_en.pdf.

10.5 Akcijski načrt za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic

Pravični prehod zahteva primerne socialne politike, ki podpirajo dobre delovne pogoje, učinkovita kolektivna pogajanja in sistem odnosov med delodajalci in delojemalci ter zagotavljajo ustrezno socialno zaščito za pomoč delavcem v prehodu. EESO želi predstaviti nekatere predloge za prihodnji akcijski načrt Komisije za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic.

10.5.1 EESO predlaga Komisiji, naj ponovno oceni primernost delovnopravnega reda EU in naj ga okrepi, da se bolje podpre pravični prehod za delavce.

10.5.2 Pravica do varnosti in zdravja pri delu je temeljna pravica na delovnem mestu, ki jo imajo vsi delavci, ne glede na delovno razmerje ali vrsto poslovnega modela, po katerem delajo. EESO je zelo zaskrbljen, da nekatere nove oblike dela, ki so nastale kot posledica podnebne in digitalne prehode, morda ne sodijo na področje uporabe določb o varnosti in zdravju pri delu. Poleg tega se je že pokazalo, da so digitalizirana delovna mesta povezana s precejšnjimi tveganji, kot so intenzifikacija dela, stres in psihosocialno nasilje⁽²¹⁾. Pričakujemo lahko, da bomo v prihodnje priča nesrečam, ki jih bo povzročila umetna inteligenca⁽²²⁾, kar je treba preprečiti. EESO zato poziva, naj zakonodaja o varnosti in zdravju pri delu ščiti vse delavce v EU⁽²³⁾.

10.5.3 EESO spodbuja Evropsko komisijo, na redno pregleduje Splošno uredbo o varstvu podatkov in podobne uredbe z vidika tehnološkega razvoja⁽²⁴⁾.

10.5.4 Socialni dialog na nacionalni in evropski ravni je ključnega pomena pri oblikovanju gospodarske politike, politike dela in socialne politike. EESO v okviru tega dialoga na ustrezni nacionalni, regionalni in evropski ravni podpira razvoj primernih ukrepov za pravičen prehod, namenjenih upravljanju, spreminjanju in zagotavljanju minimalne zaščite v primeru reorganizacije delovnih mest ali kolektivnega odpuščanja zaradi prehoda (povezanega s tehnologijo, demografijo, globalizacijo, podnebnimi spremembami in krožnim gospodarstvom). Sem sodi tudi pravica do sodelovanja pri kolektivnih pogajanjih, da se predvidijo spremembe in prizadetim delavcem zagotovi podpora (prilagoditev direktive o kolektivnih odpustih)⁽²⁵⁾.

10.5.5 EESO ponavlja, da se je treba pri uvajanju sprememb, novih tehnologij in sistemov pametne inteligence, ki bi lahko povzročili spremembe v organizaciji dela, pri nadzoru dela in v sistemih ocenjevanja in zaposlovanja, posvetovati z delavci in njihovimi predstavniki ter jih obveščati. V vseh podjetjih je treba zagotoviti spoštovanje pravic do obveščeniosti in posvetovanja ter pravilno izvajanje direktive o evropskih svetih delavcev. Na ravni EU bi bilo treba vzpostaviti usklajen okvir za udeležbo v upravnih odborih. Zato poziva k močnemu in trdnemu evropskemu okviru za obveščanje, posvetovanje in udeležbo delavcev⁽²⁶⁾ kot pomembnemu vidiku pri razvoju pravičnih in poštenih možnosti za obnovo ter za okoljski in digitalni prehod. Komisija bi morala spodbujati socialni dialog, da bi delavce v vseh državah članicah vključila v podnebni in digitalni prehod ter spremljala njegove rezultate preko evropskega semestra.

10.5.6 Potreben je okvir za socialno odgovorno prestrukturiranje in predvidevanje sprememb v podjetjih, ki bi dopolnjeval sedanje pravice delavcev do obveščeniosti, posvetovanja z njimi in udeležbe ter bi ustrezal glavnim elementom evropskega socialnega modela⁽²⁷⁾. EESO meni, da bi morala Evropska komisija revidirati okvir kakovosti EU za predvidevanje sprememb in prestrukturiranje ter predlagati pravno podlago o posebnih okvirnih pogojih za udeležbo delavcev, da bi izboljšala vključevanje delavcev v upravljanje izzivov, povezanih z zelenim dogovorom in digitalno preobrazbo⁽²⁸⁾.

⁽²¹⁾ MOD (2019): *The Threat of Physical and Psychosocial Violence and Harassment in Digitalised Work* (Tveganje fizičnega in psihosocialnega nasilja ter nadlegovanje pri digitaliziranem delu).

⁽²²⁾ UL C 47, 11.2.2020, str. 64.

⁽²³⁾ UL C 14, 15.1.2020, str. 52.

⁽²⁴⁾ UL C 47, 11.2.2020, str. 64.

⁽²⁵⁾ UL C 14, 15.1.2020, str. 1.

⁽²⁶⁾ UL C 10, 11.1.2021, str. 14.

⁽²⁷⁾ UL C 161, 6.6.2013, str. 35.

⁽²⁸⁾ UL C 364, 28.10.2020, str. 1.

10.5.7 V akcijskem načrtu bi bilo treba določiti minimalen nabor pravic na ravni EU: EESO je pozval k ukrepom za zaščito minimalnega dohodka ⁽²⁹⁾ za zajezitev revščine in spodbujanje vključujočega trga dela. Zato pozdravlja načrte Komisije in nemškega predsedstva Sveta za vzpostavitev evropskega okvira za sheme minimalnega dohodka ⁽³⁰⁾. EESO priporoča, da se preuči možnost za določitev skupnih minimalnih standardov zavarovanja za primer brezposelnosti v državah članicah EU ⁽³¹⁾. Pozval je tudi k evropski pobudi o minimalni plači in kolektivnih pogajanjih ⁽³²⁾, zato pozdravlja ⁽³³⁾ pobudo Komisije o primernih minimalnih plačah v Evropski uniji ⁽³⁴⁾.

10.6 Nova družbena pogodba

Za opredelitev načinov okrevanja, ki zagotavljajo naložbe v delovna mesta in ščitijo pravice ter zajamčeno plačo, za obnovitev močnih institucij trga dela za vse delavce v skladu s preteklimi zavezami ter za zagotovitev socialne zaščite EESO poziva, naj se pravični prehod preko socialnega dialoga postavi v jedro okrevanja ob dejavnem vključevanju civilne družbe, da bi prispevali k oblikovanju socialnega, pravičnega in vključujočega industrijskega prehoda.

V Bruslju, 2. decembra 2020.

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

⁽²⁹⁾ UL C 190, 5.6.2019, str. 1.

⁽³⁰⁾ Sklepi Sveta o okrepitevi zaščite minimalnega dohodka v boju proti revščini in socialni izključenosti ob pandemiji COVID-19 in po njej.

⁽³¹⁾ UL C 97, 24.3.2020, str. 32.

⁽³²⁾ UL C 429, 11.12.2020, str. 159.

⁽³³⁾ UL C 364, 28.10.2020, str. 1.

⁽³⁴⁾ COM(2020) 682 final.

PRILOGA

Naslednji amandmaji, ki so bili med razpravo zavrženi, so prejeli vsaj četrtino glasov (člen 59(3) poslovnika):

(a) **Točka 2.1 (amandma 9)**

Spremeni se tako:

2.1 ~~To raziskovalno mnenje, za katerega je zaprosil Odbor Evropskega parlamenta za zaposlovanje in socialne zadeve, naj bi prispevalo k prihodnjemu akcijskemu načrtu za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic in k naslednjemu socialnemu vrhu EU, načrtovanemu maja 2021 v Portu. Za to raziskovalno mnenje je zaprosil Odbor Evropskega parlamenta za zaposlovanje in socialne zadeve. Glede na pismo EP bi moralo mnenje zajemati zlasti naslednje teme: pravičen prehod, zeleni dogovor, digitalizacija, industrijska strategija, politike zaposlovanja in socialne vključenosti, ki so v središču vrste tekočih in prihodnjih zakonodajnih in nezakonodajnih dosjejev, povezanih z zeleno in digitalno preobrazbo.~~

Rezultat glasovanja

Za: 99

Proti: 129

Vzdržani: 20

(b) **Točka 2.2 (amandma 10)**

Spremeni se tako:

2.2 ~~Evropska podjetja in delavci se soočajo s težkimi gospodarskimi in socialnimi in gospodarskimi posledicami pandemije COVID-19. Mnoga podjetja propadajo, ljudje izgubljajo delovna mesta, gospodinjstva pa možnost preživetja. Kljub ukrepom za reševanje gospodarstva, kakršnih doslej še ni bilo in ki naj bi ublažili posledice ukrepov omejitve gibanja za delovna mesta in podjetja, so gospodarske napovedi zelo zaskrbljujoče. Gospodarstvo EU naj bi se v letu 2020 skrčilo za 8,3 %, njegova rast v letu 2021 pa naj bi znašala 5,8 %. Ta bo tudi nekoliko manj stabilna, kot se je pričakovalo spomladi (!). Pandemija COVID-19 je močno prizadela evropsko gospodarstvo: mnoga podjetja propadajo, izgubljamo delovna mesta, gospodinjstva možnost preživetja, zdravstvene storitve pa so manj učinkovite. Države članice so rekordno zadolžene in so prekoračile veljavna pravila glede porabe, pa tudi EU ima prvič skupni dolg. Poleg tega še ne poznamo posledic brexita in ne vemo, kdaj bo konec pandemije.~~

Rezultat glasovanja

Za: 95

Proti: 140

Vzdržani: 22

(c) **Točka 2.3 (amandma 11)**

Spremeni se tako:

2.3 ~~Opredeliti in podpreti je treba ključne industrijske in druge panoge, od človeških virov do raziskav, to pa mora voditi k evropski industrijski politiki, ki te strateške panoge štiti na trgu in zagotavlja zanesljivo oskrbo s ključnimi viri. Služiti bi morala kot krovna politika, ki povezano in obsežno usklajuje vse različne evropske politike, da se zagotovijo sinergije. Za takšno preobrazbo bo morala Evropska komisija določiti usmeritev, politike držav članic pa bodo morale biti skladne s politikami EU. Ne gre za mikroupravljanje,~~

(!) EC Summer 2020 Economic Forecast: A deeper recession with wider divergences (Gospodarska napoved Evropske komisije, poletje 2020: Globlja recesija in večje razlike).

temveč za približevanje politik, da bodo skladne in bodo spodbujale temeljite spremembe. Ta proces bo mogoč le z dejavnim sodelovanjem organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev. ~~Brez „socialnega dogovora“, ki temelji na demokratični in dejanski udeležbi državljanov EU, ne bo zelenega dogovora, ki bi koristil vsem.~~

Rezultat glasovanja

Za: 91

Proti: 137

Vzdržani: 18

(d) Točka 2.5 (nova točka) (amandma 13)

Doda se nova točka:

2.5 Najboljši odziv politike je izpolniti pričakovanja evropskega instrumenta za okrevanje NextGenerationEU, ki je edinstvena priložnost za hitro in preobrazbeno okrevanje. Njegov zagon in sodelovanje z zasebnim sektorjem morata biti glavna prednostna naloga.

Rezultat glasovanja

Za: 97

Proti: 136

Vzdržani: 22

(e) Točka 2.6 (nova točka) (amandma 14)

Doda se nova točka:

2.6 Izzive, ki jih prinaša brexit, bi bilo treba premagati z močnimi prizadevanji za okrepitev enotnega trga, s čimer bomo dosegli močnejše, trdno in konkurenčno okolje za podjetja.

Rezultat glasovanja

Za: 93

Proti: 141

Vzdržani: 20

(f) Točka 2.4 (amandma 15)

Spremeni se tako:

2.4 V tem okviru se je v zvezi z okoljskimi in tehnološkimi spremembami pojavil izraz pravični prehod. Ta je po mnenju EESO temeljni element tako proračuna kot načrta za okrevanje, ki si prizadeva za okolju prijaznejše evropsko gospodarstvo. Zato je treba razviti širše razumevanje pravičnega prehoda (ki presega zgolj pojem gospodarstva, temelječega na ogljiku), ki vključuje izvajanje evropskega ~~stebra socialnih pravic v celoti~~^(*) na temelju ~~nove socialne pogodbe, hkrati pa spodbuja reforme prerazporeditvenih sistemov, usklajevanje usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja ter enakost enakosti spolov.~~ V zvezi z izvajanjem evropskega ~~stebra socialnih pravic so še posebej pomembni visoko kakovostna delovna mesta visoko kakovostnih delovnih mest~~ za vse, ~~dostop dostopa~~ do kakovostnega izobraževanja in usposabljanja, vključno s ~~pravico z dostopom do vseživljenjskega učenja, zlasti za ranljive skupine, enak dostop enakega dostopa~~ vseh do zdravstvenega varstva in socialnih storitev, ~~socialna zaščita in vključevanje socialne zaščite in vključevanja ranljivih skupin, kot so dolgotrajno brezposelni, ženske, mladi, zakoniti priseljenci ali invalidi.~~ Vse te pomembne cilje je mogoče doseči, če je gospodarstvo uspešno, če delodajalci ponujajo nova, visokokakovostna delovna mesta in če se izvajajo nujne naložbe v nove tehnologije.

(*) Prispevek Evropskega ekonomsko-socialnega odbora k delovnemu programu Evropske komisije za leto 2021.

Rezultat glasovanja

Za: 82
Proti: 152
Vzdržani: 20

(g) Točka 2.5 (amandma 16)

Spremeni se tako:

2.5 Države in regije v industrijskem prehodu se običajno soočajo z izzivi pri posodabljanju svoje industrijske baze, nadgrajevanju znanj in spretnosti delovne sile, nadomeščanju izgube delovnih mest v ključnih panogah ter povečevanju nizke produktivnosti, ki zavira rast prihodka, navzgor usmerjeno konvergenco in kompenzacijo neugodnih demografskih gibanj. Ekologizacija, tehnološki napredek in z njima povezan razvoj bi jim na splošno koristili, vendar na nekaterih območjih in pri nekaterih skupinah prebivalstva, predvsem ranljivih skupinah, kot so invalidi, starejši, Romi in zakoniti priseljenci, obstaja tveganje, da bodo zapostavljeni. Za obravnavo izzivov, ki jih prinaša dolgoročna preobrazba, je nujno, da oblikovalci politik, socialni partnerji, organizacije civilne družbe in ključne zainteresirane strani v teh državah in regijah predvidijo spremembe ter dejavno upravljajo prehod. Socialni dialog, obveščanje, posvetovanje in udeležba delavcev ~~ter njihovih predstavniških organizacij, tudi v organih procesil odločanja (upravnih in nadzornih odborih)~~, so ključni za obvladovanje postopkov odločanja v podjetjih in vplivanje nanje, da se prehod izvede na način, usmerjen v prihodnost. ~~EESO poziva Komisijo, naj v prihodnji posodobljeni industrijski strategiji okrepi in razvije socialno razsežnost.~~

Rezultat glasovanja

Za: 92
Proti: 152
Vzdržani: 17

(h) Točka 2.6 (amandma 17)

Spremeni se tako:

2.6 Obvladovanje krize zaradi pandemije in omogočanje uspešne industrijske preobrazbe sta v interesu vseh zainteresiranih skupin. Zahtevata skupna prizadevanja in skupne cilje (kot je dolgoročni razvoj podjetij), učinkovit socialni dialog v ozračju zaupanja ter pozitiven odnos. EESO meni, da ~~mora~~ je dobro in s tem trajnostno vodenje podjetij s skupnim predvidevanjem sprememb ključ do uspeha temeljiti na dobro preizkušenih minimalnih pravnih standardih notranjega trga, delavci pa morajo svoje mnenje izražati na podlagi ~~pravic do obveščeniosti, posvetovanja in udeležbe na upravni ravni podjetja.~~

Rezultat glasovanja

Za: 90
Proti: 151
Vzdržani: 18

(i) Točka 2.7 (amandma 18)

Spremeni se tako:

2.7 Digitalizacija in avtomatizacija imata tako pozitivne kot negativne učinke na gospodarstvo in družbo. Za prehod na tem področju bi ~~bila potrebna ureditev~~ bili potrebni pristopi, ki lahko ~~sledijo~~ sledijo tempu tehnološke preobrazbe in ~~predvideva~~ predvidevajo spremembe, na primer z vključevanjem socialnih partnerjev. Evropski sveti delavcev in sveti delavcev evropskih družb so lahko pozitiven primer obveznega čezmejnega vključevanja delavcev v iskanje ravnovesja med interesi ter preučevanje rešitev v duhu socialnega partnerstva. Sem sodi zagotavljanje usposabljanja delavcev in pogajanja o kolektivnih pogodbah ali drugih socialnih sporazumih, da se

podpre avtonomija dela ter poskrbi za dobro ravnovesje med poklicnim in zasebnim življenjem. Zaradi digitalizacije in internetnega gospodarstva so se pojavile nove oblike dela, kot je platformno delo, pri katerem delavci nimajo nobene socialne in zaposlitvene varnosti. Pogosto delajo v zelo negotovih razmerah, njihov status pa ni jasen. ~~Njihove delovne pogoje in status je treba uskladiti na evropski ravni, da se spodbudita pravična mobilnost in vključevanje na notranji trg ⁽³⁾. V ta namen je po mnenju EESO nujno opredeliti pravni status dela v platformnem gospodarstvu in tako tem delavcem zagotoviti pravno varnost. Slab ali nikakršen dostop do socialne zaščite povzroča stroške ne le delavcem, temveč tudi sistemom socialne varnosti.~~

Rezultat glasovanja

Za: 88

Proti: 149

Vzdržani: 24

(j) Točka 2.8 (amandma 19)

Spremeni se tako:

2.8 Digitalna preobrazba poleg tega prinaša možna tveganja na področjih, kot so finančna stabilnost, finančni kriminal in varstvo potrošnikov, ki jih lahko razdrobljeno regulativno okolje v EU in neenak svetovni razvoj pri urejanju tega področja še povečata. EESO zato meni, da mora EU na tem področju vzpostaviti obsežen in stabilen regulativni okvir. Priporoča tudi, naj se na ravni OECD v letu 2021 doseže globalna rešitev na davčnem področju nadaljuje pobudo za obdavčitev velikih podjetij v digitalnem gospodarstvu ⁽⁴⁾.

Rezultat glasovanja

Za: 89

Proti: 149

Vzdržani: 22

(k) Točka 5.2 (amandma 21)

Spremeni se tako:

5.2 Tesno sodelovanje med ključnimi lokalnimi/regionalnimi akterji je bistveno za opredelitev najbolj trajnostnih vrst uporabe in čim boljši družbeno-gospodarski razvoj. Primeri dobre prakse socialnih partnerjev na vseh ravneh na podlagi kolektivnih pogodb ali drugih oblik socialnega dialoga, ki ustvarjajo enake konkurenčne pogoje za gospodarske konkurente v posamezni panogi ali regiji, so referenčno merilo, ki lahko usmerja strategijo za pravični prehod z vidika razogljičenja in drugih ciljev podnebne politike ⁽⁵⁾.

Rezultat glasovanja

Za: 93

Proti: 146

Vzdržani: 19

⁽³⁾ Mnenje EESO (SOC/645) o poštenih delovnih pogojih v platformnem gospodarstvu.

⁽⁴⁾ Mnenje EESO o boju proti davčnim goljufijam, izogibanju davkom in pranju denarja.

⁽⁵⁾ Okvirni sporazum o pravičnem prehodu v premogovništvo za trajnostni razvoj premogovniških skupnosti v obdobju 2019–2027 (Španija); Delovna mesta za podnebje (Portugalska); Sporazum socialnih partnerjev o pravičnem prehodu in podnebnih spremembah (Grčija); Thyssenkrupp Steel Europe: prihodnji pakt za jeklo 20–30 (Nemčija, marec 2020).

(l) Točka 6.2 (amandma 22)

Spremeni se tako:

6.2 Ena glavnih ureditev upravljanja, s katero se dosega in spremlja napredek socialno pravičnega prehoda, je evropski semester. Izredno pomembno je, da se evropske in nacionalne politike stalno ciklično ocenjujejo s socialnega, gospodarskega in okoljskega vidika. Evropski semester je postopoma pridobil bolj socialno razsežnost, vendar še vedno prevladuje njegov makroekonomski in fiskalni vidik. EESO zato predlaga, da se v evropski semester vključijo novi, izboljšani, merljivi in primerljivi socialni, gospodarski in okoljski kazalniki, s katerimi se bodo opredelili in spremljali vsi njegovi vidiki in načela, ter 17 ciljev trajnostnega razvoja⁽⁶⁾. Hkrati se bodo ustvarile sinergije s pregledom socialnih kazalnikov tako, da se bo uvedla zasnova trajnostne ekonomije dobrega počutja za vse⁽⁷⁾ ter pripravila usmerjena socialna in okoljska priporočila za posamezne države⁽⁸⁾. Semester je bil medtem tudi preoblikovan, da se omogoči več ukrepov za podporo okrevanju. EESO upa, da bo kot takšen lahko pripomogel k okrepitvi obnovitvi celotnega mehanizma upravljanja EU, ki naj bi postal gonilna sila za ~~okrevanje~~ okrepitev demokracije ter navzgor usmerjene konvergence v EU.

Rezultat glasovanja

Za: 87

Proti: 148

Vzdržani: 21

(m) Točka 6.4 (amandma 23)

Spremeni se tako:

6.4 Za izravnavo institucionalnega neravnovesja v gospodarskem in socialnem upravljanju EESO poleg tega v zvezi s fiskalnimi pravili EU priporoča uporabo dobro uravnoteženega zlatega pravila⁽⁹⁾, po katerem se utemeljene javne naložbe izvamejo iz izračunov primanjkljaja in upošteva vzdržnost obstoječe in prihodnje ravni dolga, ne da bi bila pri tem ogrožena srednjeročna finančna stabilnost. Namen je zagotoviti sodobno zdravstveno varstvo ter ekološko, izobraževalno in tehnološko infrastrukturo in preprečiti recesijo brez primere⁽¹⁰⁾.

Rezultat glasovanja

Za: 87

Proti: 159

Vzdržani: 16

(n) Točka 9.3 (amandma 24)

Spremeni se tako:

9.3 EESO poziva Svet in Evropski parlament, naj v večletnem finančnem okviru za obdobje 2021–2027 okrepita poslovno okolje in povečata financiranje za naložbene potrebe in v ta namen dodelita zadostna sredstva, da se zagotovi resničen in obsežen zeleni in digitalni prehod. Da bi bilo na voljo zadostno financiranje, se EESO zavzema tudi za preučitev učinka razširitve razširitev nabora lastnih sredstev, v katerega se po možnosti ki bi lahko prihajala iz prihodkov iz sistema EU za trgovanje z emisijami, mehanizma za ogljično prilagoditev na mejah in digitalnega davka vključijo davek na digitalne storitve, skupna konsolidirana osnova za davek od dohodkov pravnih oseb in davek na finančne transakcije⁽¹¹⁾.

⁽⁶⁾ Mnenje EESO o letni strategiji za trajnostno rast za leto 2020, UL C 120, 14.4.2020, str. 1.

⁽⁷⁾ C. Charveriat in E. Bodin (2020): Delivering the Green Deal: the role of a reformed European Semester within a new sustainable economy strategy (Uresničevanje zelenega dogovora: vloga reformiranega evropskega semestra v okviru nove strategije za trajnostno gospodarstvo).

⁽⁸⁾ Mnenje EESO Evropski steber socialnih pravic – ocena začetka izvajanja in priporočila za naprej, UL C 14, 15.1.2020, str. 1.

⁽⁹⁾ UL C 311, 18.9.2020, str. 1.

⁽¹⁰⁾ UL C 311, 18.9.2020, str. 1.

⁽¹¹⁾ UL C 440, 6.12.2018, str. 106.

Rezultat glasovanja

Za: 91

Proti: 157

Vzdržani: 13

(o) Točka 9.4 (amandma 25)

Spremeni se tako:

9.4 V sedanjem programskem obdobju morajo velika podjetja, ki so prejela podporo iz evropskih strukturnih in investicijskih skladov, v skladu s pravili, ki veljajo zanje, to podporo vrniti, če proizvodno dejavnost v 10 letih od zadnjega izplačila premestijo iz Unije (člen 71 (2) Uredbe (EU) št. 1303/2013 Evropskega parlamenta in Sveta). Po mnenju EESO je treba določbe v prihodnjem programskem obdobju okrepiti, da se spodbudi selitev proizvodnje nazaj, zagotovi kohezija v duhu strateške avtonomije, ohranijo proizvodno tkivo in zmogljivosti ter spodbudita zaposlovanje in bolj trajnostni teritorialni razvoj.

Rezultat glasovanja

Za: 89

Proti: 149

Vzdržani: 19

(p) Točka 9.5 (amandma 26)

Spremeni se tako:

9.5 Podpira tudi izboljšanje fiskalnega upravljanja EU ob upoštevanju tveganj glede trajnosti ter učenju na podlagi pregleda najboljše prakse pri pripravi zelenih proračunov in fiskalnih načrtov. Poleg tega so morda potrebne davčne spodbude, da bi podjetja in posamezniki vlagali v zelene pobude s socialnim učinkom ⁽¹²⁾. Takšne subvencije bi bilo treba skrbno oceniti v analizi stroškov in koristi.

Rezultat glasovanja

Za: 93

Proti: 154

Vzdržani: 16

(q) Točka 9.6 (amandma 27)

Spremeni se tako:

9.6 Izzivi, s katerimi se sooča Evropa pri prehodu na zeleno in digitalno gospodarstvo, zahtevajo obsežne naložbe, ki jih zgolj z javnimi sredstvi in tradicionalnim financiranjem z bančnimi posojili ni mogoče izvesti. Vsako leto se vlaga Zasebni sektor bo moral prispevati ogromno najrazličnejših zasebnih sredstev v škodljive gospodarske dejavnosti v vseh industrijskih panogah, pri čemer nastaja tveganje naseljenih sredstev. Uvesti bi bilo treba usklajen mehanizem za usmerjanje finančnih virov zasebnega sektorja v naložbe, ki izpolnjujejo okoljska in socialna merila ter merila v zvezi z upravljanjem. Strategije za bančno unijo, unijo kapitalskih trgov, trajnostne in digitalne finance ter za MSP se medsebojno krepijo in zagotavljajo, da se bodo sredstva stekala v bolj produktivne projekte. EESO pozdravlja vzpostavitev platforme za trajnostno financiranje in pričakuje pospešitev razvoja socialne taksonomije.

⁽¹²⁾ UL C 311, 18.9.2020, str. 63.

Rezultat glasovanja

Za: 74

Proti: 154

Vzdržani: 31

(r) Točka 10.1 (amandma 28)

Spremeni se tako:

10.1 Industrijski prehod pogosto zahteva premik od stare, tradicionalne predelovalne industrije k dejavnostim, usmerjenim v prihodnost (celo v tradicionalnih panogah), zato lahko vodi k brezposelnosti, ki je (vsaj začasno) višja od povprečne, razlog za to pa sta deindustrializacija, ki je nakopičena lokalno, ter dejstvo, da se baza znanj in spretnosti nahaja v nazadujočih sektorjih. ~~Predvidevanje in vključevanje predstavnikov delavcev na ravni panog in podjetij še pred sprejetjem odločitev sta ključnega pomena.~~ Politike za obvladovanje industrijskega prehoda morajo pomagati delavcem in lokalnim skupnostim, predvsem delavcem invalidom in drugim iz ranljivih skupin, da prestanejo prehod z najmanjšimi možnimi motnjami in čim večjimi potencialnimi koristmi.

Rezultat glasovanja

Za: 88

Proti: 149

Vzdržani: 17

(s) Točke 10.5, 10.5.1, 10.5.2, 10.5.3, 10.5.4, 10.5.5, 10.5.6 in 10.5.7 (amandma 30)

Točke se črtajo:

~~10.5 Akcijski načrt za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic~~

~~Pravični prehod zahteva primerne socialne politike, ki podpirajo dobre delovne pogoje, učinkovita kolektivna pogajanja in sistem odnosov med delodajalci in delojemalci ter zagotavljajo ustrezno socialno zaščito za pomoč delavcem v prehodu. EESO želi predstaviti nekatere predloge za prihodnji akcijski načrt Komisije za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic.~~

~~10.5.1 EESO predlaga Komisiji, naj ponovno oceni primernost delovnopravnega reda EU in naj ga okrepi, da se bolje podpre pravični prehod za delavce.~~

~~10.5.2 Pravica do varnosti in zdravja pri delu je temeljna pravica na delovnem mestu, ki jo imajo vsi delavci, ne glede na delovno razmerje ali vrsto poslovnega modela, po katerem delajo. EESO je zelo zaskrbljen, da nekatere nove oblike dela, ki so nastale kot posledica podnebne in digitalnega prehoda, morda ne sodijo na področje uporabe določb o varnosti in zdravju pri delu. Poleg tega se je že pokazalo, da so digitalizirana delovna mesta povezana s precejšnjimi tveganji, kot so intenzifikacija dela, stres in psihosocialno nasilje⁽¹³⁾. Pričakujemo lahko, da bomo v prihodnje pričeli nesrečam, ki jih bo povzročila umetna inteligenca⁽¹⁴⁾, kar je treba preprečiti. EESO zato poziva, naj zakonodaja o varnosti in zdravju pri delu štiti vse delavce v EU⁽¹⁵⁾.~~

⁽¹³⁾ MOD (2019): The Threat of Physical and Psychosocial Violence and Harassment in Digitalized Work (Tveganje fizičnega in psihosocialnega nasilja ter nadlegovanje pri digitaliziranem delu).

⁽¹⁴⁾ UL C 47, 11.2.2020, str. 64.

⁽¹⁵⁾ UL C 14, 15.1.2020, str. 52.

10.5.3 EESO spodbuja Evropsko komisijo, na redno pregleduje Splošno uredbo o varstvu podatkov in podobne uredbe z vidika tehnološkega razvoja⁽¹⁶⁾.

10.5.4 Socialni dialog na nacionalni in evropski ravni je ključnega pomena pri oblikovanju gospodarske politike, politike dela in socialne politike. EESO v okviru tega dialoga na ustrezni nacionalni, regionalni in evropski ravni podpira razvoj primernih ukrepov za pravičen prehod, namenjenih upravljanju, spreminjanju in zagotavljanju minimalne zaščite v primeru reorganizacije delovnih mest ali kolektivnega odpuščenja zaradi prehoda (povezanega s tehnologijo, demografijo, globalizacijo, podnebnimi spremembami in krožnim gospodarstvom). Sem sodi tudi pravica do sodelovanja pri kolektivnih pogajanjih, da se predvidijo spremembe in prizadetim delavcem zagotovi podpora (prilagoditev direktive o kolektivnih odpustih)⁽¹⁷⁾.

10.5.5 EESO ponavlja, da se je treba pri uvajanju sprememb, novih tehnologij in sistemov pametne inteligence, ki bi lahko povzročili spremembe v organizaciji dela, pri nadzoru dela in v sistemih ocenjevanja in zaposlovanja, posvetovati z delavci in njihovimi predstavniki ter jih obveščati. V vseh podjetjih je treba zagotoviti spoštovanje pravic do obveščeniosti in posvetovanja ter pravilno izvajanje direktive o evropskih svetih delavcev. Na ravni EU bi bilo treba vzpostaviti usklajen okvir za udeležbo v upravnih odborih. Zato poziva k močnemu in trdnemu evropskemu okviru za obveščanje, posvetovanje in udeležbo delavcev⁽¹⁸⁾ kot pomembnemu vidiku pri razvoju pravičnih in poštenih možnosti za obnovo ter za okoljski in digitalni prehod. Komisija bi morala spodbujati socialni dialog, da bi delavce v vseh državah članicah vključila v podnebni in digitalni prehod ter spremljala njegove rezultate preko evropskega semestra.

10.5.6 Potreben je okvir za socialno odgovorno prestrukturiranje in predvidevanje sprememb v podjetjih, ki bi dopolnjeval sedanje pravice delavcev do obveščeniosti, posvetovanja z njimi in udeležbe ter bi ustrezal glavnim elementom evropskega socialnega modela⁽¹⁹⁾. EESO meni, da bi morala Evropska komisija revidirati okvir kakovosti EU za predvidevanje sprememb in prestrukturiranje ter predlagati pravno podlago o posebnih okvirnih pogojih za udeležbo delavcev, da bi izboljšala vključevanje delavcev v upravljanje izzivov, povezanih z zelenim dogovorom in digitalno preobrazbo⁽²⁰⁾.

10.5.7 V akcijskem načrtu bi bilo treba določiti minimalen nabor pravic na ravni EU: EESO je pozval k ukrepom za zaščito minimalnega dohodka⁽²¹⁾ za zajezitev revščine in spodbujanje vključujočega trga dela. Zato pozdravlja načrte Komisije in nemškega predsedstva Sveta za vzpostavitev evropskega okvira za sheme minimalnega dohodka⁽²²⁾. EESO priporoča, da se preuči možnost za določitev skupnih minimalnih standardov zavarovanja za primer brezposelnosti v državah članicah EU⁽²³⁾. Pozval je tudi k evropski pobudi o minimalni plači in kolektivnih pogajanjih⁽²⁴⁾, zato pozdravlja⁽²⁵⁾ pobudo Komisije o primernih minimalnih plačah v Evropski uniji⁽²⁶⁾.

Rezultat glasovanja

Za: 93

Proti: 149

Vzdržani: 17

⁽¹⁶⁾ UL C 47, 11.2.2020, str. 64.

⁽¹⁷⁾ UL C 14, 15.1.2020, str. 1.

⁽¹⁸⁾ Mnenje EESO-SOC/644 o socialnem dialogu za gospodarsko trajnost in odpornost (sprejeto 29.10.2020, vendar še ni objavljeno).

⁽¹⁹⁾ UL C 161, 6.6.2013, str. 35.

⁽²⁰⁾ Resolucija EESO o prispevku Evropskega ekonomsko-socialnega odbora k delovnemu programu Evropske komisije za leto 2021.

⁽²¹⁾ UL C 190, 5.6.2019, str. 1.

⁽²²⁾ Sklepi Sveta o okrepitevi zaščite minimalnega dohodka v boju proti revščini in socialni izključenosti ob pandemiji COVID-19 in po njej.

⁽²³⁾ UL C 97, 24.3.2020, str. 32.

⁽²⁴⁾ Mnenje EESO o dostojnih minimalnih plačah v vsej Evropi.

⁽²⁵⁾ Resolucija EESO o prispevku Evropskega ekonomsko-socialnega odbora k delovnemu programu Evropske komisije za leto 2021.

⁽²⁶⁾ COM(2020) 682 final.

(t) Točka 10.6 (amandma 31)

Točka se črta:

10.6 Nova socialna pogodba

~~Za opredelitev načinov okrevanja, ki zagotavljajo naložbe v delovna mesta in ščitijo pravice ter zajamčeno plačo, za obnovitev močnih institucij trga dela za vse delavce v skladu s preteklimi zavezami ter za zagotovitev socialne zaščite EESO poziva, naj se pravični prehod preko socialnega dialoga postavi v jedro okrevanja ob dejavnem vključevanju civilne družbe, da bi prispevali k oblikovanju socialnega, pravičnega in vključujočega industrijskega prehoda.~~

Rezultat glasovanja

Za: 85

Proti: 146

Vzdržani: 19

(u) Točka 1.1 (amandma 1)

Spremeni se tako:

1.1 Za industrijski prehod na zeleno in digitalno evropsko gospodarstvo, s katerim bi zagotovili trajnostno, pravično in socialno sprejemljivo prihodnost v Evropi, mora biti izpolnjena vrsta pogojev. Vendar je treba upoštevati nove razmere. Pandemija COVID-19 je močno prizadela evropsko gospodarstvo: mnoga podjetja propadajo, izgubljam delovna mesta, gospodinjstva možnost preživetja, zdravstvene storitve pa so manj učinkovite. Zaradi pandemije je veliko širša in večja udeležba socialnih partnerjev in civilne družbe pri oblikovanju politik na vseh ravneh še toliko nujnejša. Nujni so tudi trden regulativni realističen okvir in standardi na evropski ravni, ki upoštevajo posebnosti posameznih držav članic, porazdelitev pristojnosti mednje in EU ter načelo subsidiarnosti, zlasti glede socialne agende. Pomembno vlogo pri teh prizadevanjih bi moral imeti akcijski načrt za uresničevanje evropskega stebra socialnih pravic.

Rezultat glasovanja

Za: 90

Proti: 146

Vzdržani: 18

(v) Točka 1.5 (nova točka) (amandma 4)

Doda se nova točka:

1.5 Najboljši odziv politike je izpolniti pričakovanja evropskega instrumenta za okrevanje NextGenerationEU, ki je edinstvena priložnost za hitro in preobrazbeno okrevanje. Njegov zagon in sodelovanje z zasebnim sektorjem morata biti glavna prednostna naloga.

Rezultat glasovanja

Za: 97

Proti: 136

Vzdržani: 22

(w) Točka 1.6 (nova točka) (amandma 5)

Doda se nova točka:

1.6 Izzive, ki jih prinaša brexit, bi bilo treba premagati z močnimi prizadevanji za okrepitev enotnega trga, s čimer bomo dosegli močnejše, trdno in konkurenčno okolje za podjetja.

Rezultat glasovanja

Za: 93
Proti: 141
Vzdržani: 20

(x) Točka 1.4 (amandma 6)

Spremeni se tako:

1.4 Odporna, trajnostna, pravična in uspešna Evropa potrebuje regulativni skladen okvir, ki lahko pospeši proces pravičnega prehoda, hkrati pa upošteva njegove etične učinke in javne interese, ~~kot so varstvo potrošnikov, zdravje, varnost in kakovost.~~ EESO priporoča, naj evropske in nacionalne institucije uvedejo nove strukture upravljanja, ki lahko zagotovijo dejavno vključevanje lokalnega gospodarstva, socialnih partnerjev in civilne družbe v pripravo in izvajanje pravičnih ukrepov, ki bodo zagotovili, da bodo prehodi pravični s socialnega vidika. Ena ključnih ureditev upravljanja za izvajanje in spremljanje napredka socialno pravičnih prehodov je evropski semester. EESO priporoča, da se vanj vključijo novi, izboljšani, merljivi in dopolnilni socialni, gospodarski in okoljski kazalniki, namenjeni spremljanju in opredeljevanju vseh načel evropskega stebra socialnih pravic.

Rezultat glasovanja

Za: 80
Proti: 145
Vzdržani: 16

(y) Točka 1.8 (amandma 8)

Spremeni se tako:

1.8 EESO pozdravlja akcijski načrt za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic. Delovnopravni red Politike trga dela EU bi bilo treba okrepiti, da bi se bolje podprl pravični prehod za delavce. V akcijskem načrtu bi bilo treba določiti minimalne pravice na ravni EU, med drugim: ~~pravico do~~ zdravje in varnosti, ki bi veljala za vse delavce in nove oblike dela; ~~pravico do~~ obveščeniosti, posvetovanja, soodločanja in udeležbe, in sicer ne le v času prehoda; ~~pravico do~~ pridobivanja znanj in spretnosti; minimalne standarde zavarovanja za primer brezposelnosti; minimalno plačo in ~~pravico do~~ kolektivnih pogajanj ali druge oblike sporazumov v skladu s pristojnostmi držav članic.

Rezultat glasovanja

Za: 98
Proti: 148
Vzdržani: 17

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Načela javnih služb za stabilnost demokratičnega reda**(raziskovalno mnenje na zaprosilo nemškega predsedstva)**

(2021/C 56/03)

Poročevalec: **Christian MOOS (DE-III)**Soporočevalec: **Philip VON BROCKDORFF (MT-II)**

Zaprosilo nemškega predsedstva Sveta	dopis, 18. 2. 2020
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Sklep predsedstva	17. 3. 2020
Pristojnost	strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo
Datum sprejetja mnenja skupine	11. 11. 2020
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	2. 12. 2020
Št. plenarnega zasedanja	556
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	220/0/15

1. Povzetek

1.1 Nemško predsedstvo Sveta EU je pozvalo EESO, naj pripravi mnenje o načelih javnih služb držav članic, ki jih je treba uporabljati za zagotovitev ključnih temeljnih vrednot demokracije in pravne države, ter o pogojih, pod katerimi ta načela v času krize delujejo kot avtomatski stabilizatorji demokracije in pravne države.

1.2 EU se že več kot desetletje sooča s hudimi krizami, med drugimi z bojem proti terorizmu, svetovnim finančnim dolgom in gospodarsko krizo, krizo skupnega evropskega azilnega sistema, okoljsko in podnebno krizo ter pandemijo COVID-19. Učinkovite javne službe imajo ključno vlogo pri obvladovanju kriz, saj zagotavljajo javno varnost in zanesljivo oskrbo z omogočanjem dostopa do svojih storitev na podlagi načela enakega dostopa in zajamčene univerzalnosti.

1.3 Zaradi izrednih razmer je bilo treba v nekaterih kriznih primerih začasno omejiti temeljne pravice. Da bi lahko jamčili upravičenost in sorazmernost takih ukrepov, se javne službe soočajo z izzivom, kako uravnotežiti poseganje v temeljne pravice in uveljavljanje pravne države ter zagotoviti zakonitost vseh upravnih ukrepov.

1.4 Ob grožnjah demokraciji in pravni državi po vsem svetu in tudi v EU imajo javne službe varovalno vlogo, saj lahko zavrnejo izvrševanje nezakonitih navodil ter podpirajo evropske vrednote in pravno državo. Javne službe ob spoštovanju temeljnih načel objektivnosti, integritete, preglednosti, spoštovanja drugih ter zavezanosti Evropski uniji in njenim državljanom predstavljajo steber demokracije in branik pred populizmom.

1.5 Da bodo javne službe v Evropi v vseh kriznih razmerah delovale kot avtomatski stabilizator, se morajo uprave na evropski ravni in v vseh državah članicah EU v skladu s svojimi ustavami opirati na evropske vrednote, zapisane v Pogodbah EU, Listino Evropske unije o temeljnih pravicah, Evropsko konvencijo o varstvu človekovih pravic, poročstva držav članic za spoštovanje temeljnih in človekovih pravic, ki so zapisane v nacionalnih ustavah, ter na skupne vrednote Unije glede storitev splošnega gospodarskega pomena v smislu člena 14 Pogodbe o delovanju Evropske unije, kot izhaja iz protokola št. 26 o storitvah splošnega pomena, priloženega k Pogodbi o Evropski uniji.

1.6 EESO poleg tega poudarja, da so za delovanje javnih služb na vseh ravneh po vsej EU potrebna znanja in spretnosti ter človeški, tehnični, materialni in finančni viri, pa tudi ustrezni delovni pogoji, zadostni prejemki in socialni dialog, da bodo lahko javni uslužbenci opravljali naloge, ki so jim dodeljene, in delovali kot avtomatski stabilizator.

1.7 Države članice nosijo izključno odgovornost za svoje javne storitve, ki jih organizirajo v skladu s svojimi tradicionalnimi načeli in ustavnim pravom. EESO se brez poseganja v omenjeno zavzema za učinkovit evropski pravni okvir (vključno s sankcijami), ki bo zagotavljal, da vse države članice v celoti spoštujejo demokracijo in pravno državo v skladu s kopenhavskimi merili kot nujno podlago za dobro ravnanje uprav v EU in njenih državah članicah.

2. Tema, opredelitve in cilj mnenja

2.1 V Evropski uniji ni enotne opredelitve „javne službe“. EESO v tem mnenju kot javne službe obravnava različne državne in upravne javne službe, vključno z gospodarskimi javnimi službami, ki služijo splošnemu interesu na nacionalni, teritorialni in občinski ravni.

2.2 Javne službe zagotavljajo temeljne demokratične vrednote, med njimi spoštovanje temeljnih in človekovih pravic, ustavodajno moč ljudstva, delitev oblasti, neodvisnost sodstva, odgovornost vlade, večstrankarski sistem ter pravico do izražanja in nasprotovanja, svobodo medijev, prepoved diskriminacije, pravice manjšin in zakonitost pri upravnem delovanju. Te vrednote EU opredeljuje kot evropske vrednote, zlasti v členu 2 Pogodbe o Evropski uniji in Listini o temeljnih pravicah.

2.3 Pojem „avtomatski stabilizatorji“ je vzet iz teorije ekonomije. V skladu z opredelitvijo tega pojma so načela javnih služb avtomatski stabilizatorji, ki ščitijo temeljne vrednote demokracije, zlasti v kriznih časih.

2.4 Cilj tega mnenja je opredeliti merila in oblikovati evropska priporočila za javne službe, ki jih urejajo nacionalne zakonodaje, da bi lahko delovale kot stabilizatorji demokracije in pravne države. Priznati je treba bistveno vlogo učinkovitih javnih služb pri varovanju temeljnih vrednot demokracije in pravne države v Evropi.

2.5 Tako fizične kot pravne osebe potrebujejo učinkovite javne službe, ki znatno prispevajo k dinamični družbi, produktivnemu gospodarstvu in sodelovanju med socialnimi partnerji, ki temelji na zaupanju. Javne storitve, kot so kakovostno izobraževanje, socialne storitve, zdravstveno varstvo, stanovanja, oskrba z vodo in energijo ter poštna storitve, bi morale biti prosto dostopne vsem državljanom v skladu z načelom enake obravnave, tj. brez diskriminacije na podlagi spola, etničnega porekla, vere, prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti.

2.6 Javne službe imajo bistveno vlogo pri ohranjanju demokratičnega reda, vendar te naloge ne morejo opravljati brez političnega pluralizma, svobode izražanja, demokracije, pravic civilne družbe in posredniških organov, kot so sindikati. Ti so namreč sestavni del demokracije in skupaj z drugimi demokratičnimi akterji zagotavljajo socialni napredek.

3. Krizna obdobja: izziv za demokracijo in pravno državo

3.1 Demokracija in politika v kriznih razmerah

3.1.1 Prav v kriznih obdobjih je nujno, da se fizičnim in pravnim osebam, ki so se znašle v ranljivem položaju, zagotovi pomoč v skladu z jasnimi merili, ki zagotavljajo enakost pred zakonom, ter zapostavljenim osebam in skupinam omogoči dostop do pomoči.

3.1.2 Vsako morebitno omejevanje temeljnih pravic, ki se uvede zaradi izrednih kriznih razmer, mora biti upravičeno, začasno in sorazmerno ter ga mora v posebnem okviru odobriti demokratično izvoljeni parlament. Čeprav neodvisno sodstvo zagotavlja varstvo pred nezakonitimi dejanji upravnih organov, demokracija dolgoročno ne more delovati, če državljanji ne morejo uveljavljati vseh svojih pravic. Pri tem ni dovolj, da zakonodajni in vladni organi ter javne službe delujejo v skladu s temeljnimi pravicami, temveč jih morajo tudi zagotavljati.

3.1.3 Obvezna nepristranskost javnih uslužbencev je eden od pogojev za enako obravnavanje vseh uporabnikov in preprečevanje diskriminacije. Zagotoviti jo je treba v vseh državah članicah EU, da bi javne uslužbenke zaščitili pred populizmom.

3.2 Terorizem in vladni ukrepi za boj proti terorizmu

3.2.1 Že vsaj od 11. septembra 2001 se soočamo z izzivom zagotavljanja zapletenega ravnovesja med varstvom svoboščin in učinkovitim preprečevanjem tveganj. To je poseben izziv tudi za javne službe, saj je težko usklajevati varstvo temeljnih svoboščin in pravne države z novimi izvršilnimi pooblastili.

3.2.2 Prav pri učinkovitem izvajanju monopola države nad uporabo sile se pokaže ravnovesje med poseganjem v temeljne pravice in preprečevanjem tveganj – ne le v teoriji, temveč pri neposrednem izvajanju v praksi. Zato morajo imeti javne službe ustrezno usposobljeno osebje in vire, ki so potrebni za izvajanje ukrepov ob spoštovanju svoboščin. Vzpostavljeni morajo biti zaščitni ukrepi, ki bodo preprečevali vsakršne zlorabe javnih organov in zagotavljali pravico do pritožbe zoper dejanja, ki presegajo pristojnosti javne službe, bodisi z zakonodajnim aktom bodisi s strani posameznikov.

3.2.3 Javne službe ohranjajo javni red, pri čemer morajo vzpostaviti ravnovesje med preprečevanjem tveganj in varstvom temeljnih pravic v okviru pooblastil, ki so jim dodeljena po načelu ustreznega uveljavljanja diskrecijske pravice.

3.2.4 Javne službe poleg organizacij civilne družbe in različnih neodvisnih socialnih služb bistveno prispevajo k preprečevanju skrajne radikalizacije, nasilja in nestrpnosti, podpiranju demokracije in socialne kohezije ter varovanju evropskih vrednot. Pri tem ima pomembno vlogo zlasti javni izobraževalni sistem.

3.3 Svetovna finančna kriza in dolžniška kriza

3.3.1 Varčevalni ukrepi, ki so se izvajali več let po svetovni finančni krizi in dolžniški krizi, so vplivali na javne službe in zmanjšali njihovo učinkovitost.

3.3.2 Izkušnje iz tega obdobja so pokazale, da za kratkoročno zmanjšanje dolga ni nujna privatizacija storitev splošnega pomena.

3.3.3 Na ravni EU je treba zagotoviti neprekinjeno in dosledno zagotavljanje prostega dostopa do kakovostnih storitev splošnega pomena, saj imajo te storitve prav v času krize zaradi svoje kontinuitete vlogo pomembnih blažilcev socialnih šokov.

3.3.4 Učinkovite in uspešne javne službe znatno prispevajo k ohranjanju ustrezne ravni javnofinančnih odhodkov. Uspešnost ne pomeni zmanjšanja vloge države, saj se v primeru slabega delovanja povečajo splošni socialni in ekonomski stroški.

3.3.5 Javne službe, ki imajo na voljo usposobljeno osebje in potrebna sredstva, z učinkovitim izvajanjem pravil prispevajo k preprečevanju prihodnjih kriz. Primer so upravni organi, ki se uspešno borijo proti izogibanju davkom in davčnim utajam in s tem skrbijo za javne prihodke, ali organi, ki zagotavljajo učinkovit nadzor nad finančnim sektorjem.

3.4 Kriza skupnega evropskega azilnega sistema

3.4.1 Od leta 2015 se je število beguncev v Evropi močno povečalo. Pri obravnavi tega izziva so učinkovite javne službe in sodelovanje civilne družbe bistvenega pomena. EESO vztraja, da je treba v vseh državah članicah EU zagotavljati spoštovanje pravice do azila in z njo povezanega mednarodnega prava ter dokončati skupni evropski azilni sistem.

3.4.2 Kadar zmogljivosti javnih služb ene ali več držav članic ne zadostujejo za zagotavljanje ustrezne zaščite temeljnih in človekovih pravic beguncev, zlasti na vstopnih točkah v EU, je potrebna vseevropska rešitev. Javnim službam po vsej Uniji je treba omogočiti, da pri opravljanju svojih nalog spoštujejo evropske vrednote.

3.4.3 Kadar javne službe ene države članice delujejo v imenu vseh držav članic, je treba s tem povezane stroške pravično razdeliti. Hkrati je treba pri tem zagotoviti čim višjo raven zaščite temeljnih in človekovih pravic ter spoštovanje evropskih vrednot.

3.4.4 V okviru digitalne interoperabilnosti sistemov mejnega nadzora je treba spoštovati pravila o varstvu osebnih podatkov. EU mora zagotoviti, da vse uprave v vseh državah članicah spoštujejo varstvo osebnih podatkov.

3.5 Okoljska in podnebna kriza

3.5.1 Javne službe so pomembne za doseganje ciljev trajnostnega razvoja in izvajanje evropskega zelenega dogovora. Prek okolju prijaznih pobud in politik na področju javnih naročil in delovnih praks so lahko katalizator sprememb.

3.5.2 Zelena preobrazba postaja tudi vprašanje socialne pravičnosti. Za sprejemljivo razdelitev bremena sta bistvena njegova enakomerna porazdelitev in nediskriminatorno izvajanje obveznosti.

3.5.3 Javne službe lahko vzpostavijo sisteme spodbud in ponujajo nove storitve, zlasti na področju mobilnosti, oskrbe z energijo in energetske varnosti. Unija mora zagotoviti, da bodo vse javne službe v EU spoštovale tudi temeljni načeli trajnostnosti in ogljične nevtralnosti.

3.6 Pandemija COVID-19

3.6.1 Med krizo zaradi COVID-19 se je ponovno pokazalo navzkrižje med svobodo in varnostjo ter med pravicami in izrednimi razmerami, saj tveganja in omejitve svoboščin vplivajo na vse enako.

3.6.2 Javne službe in njihovi zaposleni so v boju proti virusu zelo izpostavljeni, saj morajo v vseh razmerah zagotavljati javno zdravje, preprečevati tveganja in skrbeti za zanesljivost oskrbe.

3.6.3 V krizi zaradi COVID-19 se je pokazal izjemno velik pomen odzivnih, učinkovitih, ustrezno financiranih in sodobnih javnih služb za države članice in njihove državljane. V hudi krizi je včasih potrebno hitro odločanje. Te odločitve pa morajo biti ustrezno utemeljene in pod demokratičnim nadzorom, sicer lahko škodijo demokraciji. Ob pomanjkanju legitimnosti se zmanjša pripravljenost za spoštovanje pravil. Da bi se lahko vlade hitro odzvale v času krize, potrebujejo zaupanje javnosti in morajo imeti oporo v učinkovitih javnih službah. Kot upravna veja izvršne oblasti morajo tudi javne službe imeti zaupanje javnosti, da lahko učinkovito izvršujejo odločitve.

3.6.4 V pandemiji se je pokazalo, da javne službe nujno potrebujejo ustrezno kvalificirano in sposobno osebje ter dovolj virov in rezerv. Priznanje temeljnega značaja nalog javnih služb upravičuje ustrezno plačevanje javnih uslužbencev in uporabo minimalnih socialnih standardov zanje po vsej Evropi. Veliko držav članic ima demografske težave, ki jih je treba upoštevati, saj morajo javne službe za konkurenčnost in privabljanje najsposobnejših delavcev ostati ali postati tudi finančno privlačne.

3.6.5 Kakovost načel javne uprave in primerni delovni pogoji za javne uslužbence, med njimi ustrezen socialni dialog in demokratično ozračje, povečujejo zaupanje državljanov v njihove vlade.

3.6.6 Nedavno so vse države članice na podlagi svoje pristojnosti za zagotavljanje pravice do življenja in telesne celovitosti omejile druge temeljne pravice v obsegu, v kakršnem se to v demokracijah še ni zgodilo. Ti ukrepi brez primere morajo biti le začasni in pod rednim nadzorom izvoljenih parlamentov.

3.6.7 Javne službe potrebujejo jasne odločitve vlad ter pravno jasnost in gotovost. EU na podlagi načel preglednosti in dobrega upravljanja, ki jima sama sledi, zagotavlja, da ti načeli spoštujejo vse javne službe v Evropi.

3.6.8 Za boj proti gospodarskim in socialnim posledicam krize so odgovorne številne javne službe, ki s konkretnimi rezultati skupaj dokazujejo, da ima učinkovito upravljanje v kriznih razmerah bistveno vlogo.

4. Javne službe kot avtomatski stabilizatorji

4.1 Da bi lahko upravni organi opravljali vlogo avtomatskega stabilizatorja, morajo biti učinkoviti, vzpostavljeni na evropski, nacionalni, regionalni in lokalni ravni po vsej Uniji in imeti ustrezna znanja in spretnosti ter človeške, tehnične, materialne in finančne vire za izpolnjevanje nalog, ki so jim zaupane.

4.2 Razen na evropski ravni razdelitve nalog med različnimi ravnmi uprave ni treba enotno urediti za celotno Unijo, temveč je treba za učinkovito upravljanje upoštevati posebne okoliščine posameznih držav članic.

4.3 Države članice se same odločijo, katere storitve bodo javne in katere zasebne, pri tem pa morajo zagotoviti, da v primeru nezadostnega števila ponudnikov zasebnih ali javnih storitev v času krize ne bi bila ogrožena javna varnost ali zanesljivost oskrbe.

4.4 Če vse javne službe dosledno spoštujejo načela zakonitosti upravnega delovanja, sorazmernosti in enake obravnave ter izvršujejo pravico do dobrega upravljanja, spodbujajo zaupanje v pravno državo in demokracijo ter zmanjšujejo dovzetnost za populistične obljube.

4.5 Pregledne javne službe so bistvene za boj proti korupciji, s tem pa za zanesljivost in cenovno dostopnost storitev. Zaupanje se krepi s spoštovanjem temeljnih načel v javnih službah v Evropi, njihovo razpoložljivostjo in usposobljenostjo ter z enostavnim dostopom do neodvisnih nadzornih organov.

4.6 Če javne službe načela pravilno izvajajo, opravljajo prerazporeditveno in zaščitno funkcijo, zlasti na področju spoštovanja temeljnih in človekovih pravic s strani vlad in zakonodajnih organov na vseh ravneh, saj lahko zavrnejo nezakonita navodila ter tako zaščitijo demokracijo in pravno državo.

4.7 Pomembna je tudi vloga javnega izobraževalnega sistema, ki lahko veliko prispeva z vzgojo na področju evropskih vrednot in gojenjem demokratične državljske kulture. Formalno izobraževanje je samo po sebi ključna javna storitev, zlasti pri vzgajanju „državljanov prihodnosti“.

4.8 V sedanjih pandemiji se je pokazalo, kako lahko preobremenjenost zdravstvenega sistema vodi do posegov v človekovo dostojanstvo in kako pomembno je imeti dovolj zdravstvenega osebja in virov.

4.9 Učinkoviti sistemi socialnega varstva, ki zagotavljajo brezplačen in nediskriminatoren dostop do storitev socialne varnosti, krepijo zaupanje v pravno državo. Javne storitve so v tem smislu izraz družbene solidarnosti.

5. Načela javnih služb v Evropski uniji

5.1 Države članice nosijo in bodo nosile izključno odgovornost za svoje javne storitve, ki jih organizirajo v skladu s svojimi tradicionalnimi načeli in ustavnim pravom. Brez poseganja v to so glede na grožnje demokraciji in pravni državi po vsem svetu, žal pa tudi v Evropi, potrebna skupna evropska načela in jamstva, da bi javne uprave in javne službe ostale poroki demokracije in pravne države.

5.2 EESO se zavzema za učinkovit evropski pravni okvir, ki bi zagotavljal popolno skladnost s kopenhavskimi merili, ki so od leta 1993 merila za pristop k EU za vse države članice. Okvir bi moral predvideti možnost sankcij.

5.3 Vse javne službe v Uniji in državah članicah se pri svojem delu opirajo na evropske vrednote iz Pogodb EU, Listino o temeljnih pravicah, Evropsko konvencijo o človekovih pravicah ter poročstva držav članic za spoštovanje temeljnih in človekovih pravic, ki so zapisane v nacionalnih ustavah.

5.4 Skupne vrednote Unije v zvezi s storitvami splošnega gospodarskega pomena v smislu člena 14 PDEU, kot izhaja iz protokola št. 26 o storitvah splošnega pomena, priloženega Pogodbi o Evropski uniji, določajo smernice za aktiviranje načel javnih storitev v vseh državah članicah.

5.5 Javne storitve v državah članicah EU morajo kljub svoji raznolikosti upoštevati tri načela: nevtralnost, varovanje javnega reda in miru ter preglednost. Pomanjkljivosti v neodvisnosti sodstva in ustavne spremembe, ki spodkopavajo prej omenjena načela javnih služb in posledično tradicionalna načela javnih storitev, je treba na učinkovit način sankcionirati.

5.6 V skladu z načelom nevtralnosti morajo javne službe zagotoviti dostop do svojih storitev na podlagi načela enakega dostopa in zajamčene univerzalnosti. Dostop do teh storitev je treba v celoti zagotoviti tudi družbenim skupinam, ki se pri tem srečujejo z ovirami, na primer invalidom in osebam, ki živijo na podeželju.

5.7 Zakonitost celotnega upravnega delovanja je bistvenega pomena: zakoni in navodila ne smejo biti v nasprotju z ustavnim redom ali evropskimi vrednotami. Poleg tega morajo upoštevati načela sorazmernosti, enake obravnave in pravičnega izvrševanja diskrecijske pravice.

5.8 Javne službe zagotavljajo uveljavljanje pravice do dobrega upravljanja in svoje delo opravljajo pregledno, da omogočajo javni nadzor nad izvršilno oblastjo. Zagotavljajo tudi prost dostop do upravnih informacij in brez omejitev odgovarjajo na zahteve po informacijah. Izjeme je treba razlagati restriktivno.

5.9 Javne službe zavezuje Konvencija Združenih narodov proti korupciji. Sprejeti morajo vse potrebne ukrepe za boj proti korupciji in izvajati priporočila Unije za boj proti korupciji.

5.10 Javne službe sledijo izključno demokratičnemu državljskemu načelu. Za njegovo spoštovanje sta bistvenega pomena učinkovita in strukturirana civilna družba in politična opozicija.

5.11 Uslužbenci v javnih službah morajo biti deležni zakonske zaščite in varnosti v zvezi z zaposlitvijo, da lahko zavrnejo izvrševanje nezakonitih navodil za opravljanje storitev in na ustrezen način vložijo pritožbe. To je del pravičnega delovanja javnih storitev in predstavlja jamstvo za demokracijo in zaščito splošnega interesa pred primeri korupcije, goljufij in zlorab.

5.12 Direktiva EU o boljši zaščiti žvižgačev se uporablja za zaposlene v javnih službah. Kot je navedeno v mnenju EESO SOC/593 o krepitvi zaščite žvižgačev na ravni EU ⁽¹⁾, imajo uslužbenci možnost obveščanja ustreznih notranjih ali zunanjih organov (ki niso mediji ali javnost).

5.13 Prav tako je treba zagotoviti, da se v prihodnosti kljub digitalizaciji storitev ohrani možnost neposrednega stika: to zadeva vse lokalne, regionalne in državne javne službe, da se bo ranljivim osebam (starejšim, revnim, migrantom itd.) zagotavljala osebna podpora in da ne bo digitalizacija predstavljala dodatnega dejavnika za izključenost teh skupin prebivalstva.

5.14 Bistveno je, da se javne službe prilagajajo napredku na področju digitalizacije, pri čemer pa ne smejo ogroziti temeljnih pravic, med njimi pravic delavcev. V zvezi s tem morajo zlasti zagotavljati pravico do varstva podatkov in pravico do nadzora nad lastnimi podatki v okviru digitalne uprave.

5.15 Javne službe morajo imeti ustrezna znanja in spretnosti ter človeške, tehnične, materialne in finančne vire, potrebne za izpolnjevanje nalog, ki so jim zaupane. Za pravilno delovanje tudi v primeru izrednih razmer, povezanih s krizo, je nujno, da imajo na vsakem od teh področij zadostne rezerve.

5.16 Organizacija nacionalnih javnih služb je v izključni pristojnosti držav članic, saj so bistvene za njihovo nacionalno identiteto, vendar morajo biti interoperabilne v okviru evropskega sistema na več ravneh.

5.17 Evropsko sodelovanje in praktična uporaba načel v javnih službah morata biti del usposabljanja vseh zaposlenih, ki izvajajo javne naloge.

5.18 Povečati bi bilo treba število izmenjav zaposlenih med EU in državami članicami ter med državami članicami, da bi se utrdila povezava med ravnmi uprave znotraj sistema EU na več ravneh. Javnim uslužbencem je treba omogočiti menjavo delovnega mesta znotraj držav članic, brez morebitnih negativnih posledic.

⁽¹⁾ UL C 62, 15.2.2019, str. 155.

5.19 Evropske institucije, ki ponujajo stalno poklicno izpopolnjevanje in usposabljanje, bi morale zaposlenim v javnih službah na vseh ravneh ponujati tečaje o izvajanju načel javnih služb in o tem, kako zagotavljati, da te opravljajo vlogo samodejnih stabilizatorjev.

5.20 Bistveno je, da vse javne službe, ki sodelujejo pri dodeljevanju evropskih sredstev, spoštujejo in izvajajo načela javnih storitev.

V Bruslju, 2. decembra 2020.

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Dejansko uresničevanje pravice invalidov do udeležbe na volitvah v Evropski parlament

(dodatno mnenje na lastno pobudo)

(2021/C 56/04)

Poročevalec: **Krzysztof PATER**

Sklep plenarne skupščine	20. 2. 2020
Pravna podlaga	člen 32(2) poslovnika dodatno mnenje na lastno pobudo
Pristojnost	strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	11. 11. 2020
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	2. 12. 2020
Plenarno zasedanje št.	556
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	246/0/0

1. Uvod

1.1 To mnenje je povzetek druge faze dela Evropskega ekonomsko-socialnega odbora (EESO), katerega cilj je zagotoviti, da se tudi v praksi uresničuje pravica vseh invalidnih državljanov Evropske unije (EU) do udeležbe na volitvah v Evropski parlament (EP).

1.2 EESO je v prvi fazi, ki se je končala marca 2019, pripravil informativno poročilo z naslovom *Pravica invalidov do udeležbe na volitvah v Evropski parlament* ⁽¹⁾. V poročilu so izčrpno opisane pravne in tehnične ovire, ki onemogočajo uresničevanje te pravice v vseh državah članicah EU. Ker so v tem mnenju navedene le nekatere ugotovitve in sklepi iz poročila, je treba prebrati celotno poročilo, da bi v celoti razumeli razmere.

2. Sklepi in priporočila

2.1 Vsaka od 27 držav članic EU ima pravila ali organizacijsko ureditev, ki nekaterim invalidnim volivcem onemogoča, da bi se udeležili volitev v EP.

2.2 Brez večjih pravnih sprememb se bo ob staranju prebivalstva število oseb, ki zaradi invalidnosti svoje volilne pravice v praksi ne morejo uveljavljati, stalno povečevalo, kar velja tako za osebe, ki živijo doma, kot za tiste v institucijah za dolgotrajno oskrbo. Ta nemožnost glasovanja na volitvah zadeva tudi veliko drugih ljudi, kot so osebe, ki se kratkotrajno zdravijo v bolnišnici, osebe, ki se zdravijo ali imajo rehabilitacijo na domu, in osebe, ki so zaradi epidemioloških tveganj v izolaciji ali v karanteni.

2.3 EESO meni, da je to nesprejemljivo ter v nasprotju s temeljnimi vrednotami EU in določbami Pogodbe o Evropski uniji (PEU). Poleg tega je v nasprotju s številnimi mednarodnimi pravnimi in političnimi akti, vključno s Konvencijo OZN o pravicah invalidov, Splošno deklaracijo OZN o človekovih pravicah, Mednarodnim paktom o državljanskih in političnih pravicah ter priporočili Odbora ministrov Sveta Evrope.

2.4 EESO poziva Evropski parlament, Evropski svet in države članice, naj nujno spremenijo akt o volitvah iz leta 1976 ⁽²⁾ ter pojasnijo načela univerzalnosti, neposrednosti in tajnosti volitev, kar bi omogočilo izvajanje standardov v vsej EU, s čimer bi invalidom v skladu z 29. členom Konvencije o pravicah invalidov tudi v praksi zagotovili uveljavljanje volilne pravice. Ti standardi bi morali vključevati vsaj naslednje:

⁽¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/sl/node/68473>.

⁽²⁾ UL L 278, 8.10.1976, UL C 340, 10.11.1997, UL L 283, 21.10.2002.

- prepoved prikrajšanja državljanov za pravico do udeležbe na volitvah v EP zaradi invalidnosti ali zdravstvenega stanja,
- obveznost zagotavljanja informacij o načinih glasovanja v obliki, ki ustreza potrebam, povezanim z vrsto invalidnosti,
- omogočanje posameznikom, ki zaradi invalidnosti ne morejo priti na volišče, da samostojno glasujejo zunaj njega,
- izvajanje rešitev, ki bi invalidom, ki potrebujejo precejšnje podporo – na primer gluhoslepim, slepim in slabovidnim ali osebam z omejeno ročno spretnostjo – omogočile samostojno glasovanje, ne da bi bili odvisni od pomoči drugih,
- možnost, da invalidi namesto predvidenega volišča izberejo volišče, ki je bolj prilagojeno potrebam invalidnih volivcev,
- pravico osebe, da svobodno izbere osebnega pomočnika, ki jo bo podpiral pri uveljavljanju volilne pravice.

2.5 Pri izvajanju teh pravil bodo države članice imele široko diskrecijsko pravico, vseeno pa se bo tako zagotovilo, da bodo od leta 2024 vsi državljani EU ne glede na državljanstvo ali državo prebivališča tudi v praksi lahko uveljavljali svojo pravico, da volijo svojega predstavnika v EP.

3. Stanje

3.1 *Ovire, s katerimi se srečujejo invalidi pri uveljavljanju volilne pravice*

3.1.1 Politiki po vsej Evropi se zavedajo, da veliko invalidov ne more uveljavljati volilne pravice, saj predstavniki organizacij, dejavnih na področju pravic invalidov in človekovih pravic, pa tudi posamezni invalidi in njihove družine že vrsto let pozivajo, naj se invalidom omogoči uveljavljanje volilne pravice tudi v praksi in brez vsakršnih omejitev. Na to težavo je opozoril tudi nekdanji predsednik Evropskega parlamenta Antonio Tajani, in sicer v pismu, ki ga je leta 2017 poslal predsednikom vlad vseh držav članic. V njem jih je pozval, naj sprejmejo vse ustrezne ukrepe, da bi invalidi lahko uveljavljali volilno pravico na volitvah leta 2019. Vendar pričakovani rezultat ni bil dosežen.

3.1.2 EESO je 20. marca 2019 institucijam EU in državam članicam poslal informativno poročilo z naslovom *Pravica invalidov do udeležbe na volitvah v Evropski parlament*.

3.1.2.1 V poročilu so izčrpno opisane pravne in tehnične ovire, s katerimi se srečujejo invalidi v vseh državah članicah EU pri uveljavljanju volilne pravice. Poleg tega je v njem predstavljenih več kot 200 primerov dobre prakse, in sicer rešitve, ki invalidom olajšujejo udeležbo na volitvah.

3.1.2.2 Poročilo vsebuje analizo pravic invalidov do polnega sodelovanja v političnem življenju, vključno z volilno pravico, ki izhajajo iz najpomembnejših mednarodnih pravnih in političnih aktov.

3.1.2.3 Vsebuje tudi podroben opis veljavnih pravil v EU, ki urejajo izvedbo volitev v EP, in predloge za spremembo teh pravil.

3.1.3 Omejitve, opisane v poročilu, so v svojem poročanju v zvezi z zadnjimi volitvami v EP, ki so potekale med 23. in 26. majem 2019, potrdili evropski mediji in organizacije civilne družbe.

3.1.4 V dveh mesecih od marca, ko je bilo poročilo objavljeno, do maja, ko so potekale volitve v EP, so bile v Nemčiji ⁽³⁾ in Franciji ⁽⁴⁾ sprejete zakonske spremembe, ki so omogočile uveljavljanje volilne pravice ljudem, ki so bili pred tem za to prikrajšani. Nacionalni zakoni 14 držav članic pa iz udeležbe na volitvah v EP še vedno izključujejo približno 400 000 državljanov EU, ki jim je bila zaradi intelektualne oviranosti ali duševne motnje popolnoma ali delno odvzeta poslovna sposobnost.

⁽³⁾ https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/2019/04/qs20190415_2bvq002219en.html.

⁽⁴⁾ <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000038261631&categorieLien=id>.

3.1.5 Zaradi organizacijskih vidikov (tehničnih omejitev), ki izhajajo iz pravil ali praks v državah članicah, se milijoni državljanov EU ne morejo udeležiti volitev v EP. Na primer:

- v osmih državah članicah osebe, ki zaradi invalidnosti ali bolezni ne morejo priti na volišče, vključno z osebami v institucijah za 24-urno oskrbo, ne morejo glasovati, saj niso na voljo drugi načini uresničevanja volilne pravice,
- v 18 državah članicah slepi ne morejo glasovati samostojno,
- v 12 državah članicah invalidni volivci ne morejo izbrati volišča, ki jim bolj ustreza,
- v devetih državah članicah morajo volivci na glasovnico napisati identifikacijsko številko kandidata, njegovo ime ali ime stranke, ki jo podpirajo, kar pomeni resno oviro, in to ne le za slepe,
- samo ena država članica EU ima pravila, ki določajo opremo in delovanje volišč, tako da ustrezajo potrebam oseb z različnimi vrstami invalidnosti (ta pravila veljajo za polovico volišč v državi).

3.1.6 V vsaki od 27 držav članic EU predpisi ali organizacijski vidiki nekaterim invalidnim volivcem onemogočajo, da bi se udeležili volitev v EP. Če bi se izvajali primeri dobre prakse iz vseh držav, bi nastal popoln sistem, v katerem bi vsi invalidni državljani EU lahko ne le brez omejitev uveljavljali volilno pravico, ampak tudi med več možnostmi izbrali način njenega uresničevanja, ki jim najbolj ustreza.

3.1.7 Pandemija COVID-19 je spodbudila države, v katerih potekajo volitve v letu 2020, da so uvedle nove, pogosto inovativne rešitve, s čimer so volivcem omogočile glasovanje, ne da bi jim bilo treba priti na volišče, ter tako razširile nabor pozitivnih rešitev, ki se uporabljajo v državah članicah in ne koristijo le invalidom.

3.1.8 Evropski parlament je 26. novembra 2020 sprejel resolucijo o analizi evropskih volitev⁽⁵⁾, v kateri je ob sklicevanju na informativno poročilo EESO opozoril na resne ovire, s katerimi se srečujejo invalidi pri uresničevanju volilne pravice.

3.2 Demografski dejavniki in dejavniki zdravja

3.2.1 Po napovedih Eurostata⁽⁶⁾ se bo delež ljudi, starih 65 let ali več, v celotnem prebivalstvu EU z 19,8 % leta 2018 povečal na 31,3 % leta 2100.

3.2.2 Po podatkih Eurostata lahko deklica, rojena leta 2015, pričakuje povprečno 63,3 leta zdravega življenja brez invalidnosti, deček, rojen istega leta, pa 62,6 leta življenja brez invalidnosti⁽⁷⁾. Na podlagi povprečne pričakovane življenjske dobe 83,3 leta za deklice in 77,9 leta za dečke bodo ženske, rojene leta 2015, z invalidnostjo v povprečju živele 20 let, moški, rojeni istega leta, pa približno 15 let.

3.2.3 Po ocenah Eurostata⁽⁸⁾ znaša delež invalidov v starostni skupini 15–64 let med 11 in 14 odstotkov, odvisno od načina opredelitve. Če se kot referenca uporabi opredelitev iz 1. člena Konvencije OZN o pravicah invalidov, ki so jo ratificirale EU in vse države članice, ta delež presega 15 %.

3.2.4 Zato se po ocenah skoraj 20 % odraslih državljanov EU, kar je približno 80 milijonov ljudi, trenutno sooča z neko obliko invalidnosti, ki jim otežuje vsakodnevno življenje, ta delež pa se bo v povprečju vsakih šest let povečal za 1 %.

⁽⁵⁾ P9_TA(2020)0327.

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Population_structure_and_ageing#The_share_of_elderly_people_continues_to_increase.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=People_in_the_EU_-_statistics_on_an_ageing_society&oldid=458862.

⁽⁸⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/34409.pdf>.

3.2.5 Konvencija OZN o pravicah invalidov se uporablja za ljudi „z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzoričnimi okvarami“. Pri tem pa EESO poudarja, da se pri uveljavljanju volilne pravice z enakimi omejitvami srečujejo tudi drugi ljudje, ki se uradno ne štejejo za invalide, saj je njihova oviranost začasna.

3.2.5.1 To na primer vključuje kratkotrajno hospitalizirane paciente ter osebe, ki se zdravijo ali imajo rehabilitacijo na domu in ki zaradi začasnih omejitev, ki jih povzroča njihovo trenutno zdravstveno stanje, ne morejo glasovati na volišču. To bi lahko veljalo za več sto tisoč pacientov v EU.

3.2.5.2 Poleg tega bi bilo lahko to pomembno tudi za osebe, za katere zaradi epidemiološkega tveganja veljajo omejitve gibanja, vključno z osamitvijo v instituciji zaprtega tipa ali na domu. Izkušnje s pandemijo COVID-19 kažejo, da bi lahko to hkrati veljalo za več milijonov državljanov EU.

4. Najpomembnejši mednarodni pravni in politični okvir za uresničevanje volilne pravice invalidov

4.1 Člen 21 Splošne deklaracije OZN o človekovih pravicah, sprejete 10. decembra 1948, določa, da „[ima vsakdo] pravico sodelovati pri opravljanju javnih zadev svoje države bodisi neposredno ali pa po svobodno izbranih predstavnikih“.

4.2 Člen 25 Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah, ki ga je Generalna skupščina Združenih narodov sprejela 16. decembra 1966, pa določa, da „[ima vsak državljan] brez kakršnekoli v 2. členu omenjene diskriminacije in brez nerazumnih omejitev pravico in možnost: [...] voliti [...]“.

4.3 Konvencija OZN o pravicah invalidov, ki je začela veljati 3. maja 2008,

— državam pogodbenicam nalaga, da „invalidom enako kot drugim zagotavljajo, da učinkovito in polno sodelujejo v političnem in javnem življenju [...], vključno s pravico in možnostjo, da volijo“, ter določa več ukrepov, s katerimi se to omogoči, pri čemer je treba zagotoviti, da „so volilni postopki, sredstva in gradivo ustrezni, dostopni, lahko razumljivi in uporabni“ (29. člen).

— V njej je poudarjeno, da „se invalidom povsod priznava pravica biti pravna osebnost“ in da se jim priznava „pravni [a] sposobnost na vseh področjih življenja enako kot drugim“ (12. člen).

— V skladu s Konvencijo je treba zagotoviti dostopnost stavb, cest in prevoznih sredstev ter druge notranje in zunanje prilagoditve ter opremo (9. člen).

4.4 Odbor OZN za pravice invalidov je leta 2015 ugotovil, da invalidi po vsej Evropski uniji, zlasti tisti, ki jim je bila odvzeta pravna in poslovna sposobnost ali prebivajo v zavodih, ne morejo uveljavljati volilne pravice in da dostop do udeležbe na volitvah ni povsem neoviran, pri čemer je priporočil, naj se sprejmejo potrebni ukrepi, da bi vsem osebam z vsemi vrstami invalidnosti omogočili, da uveljavljajo volilno pravico⁽⁹⁾.

4.5 Člen 20(2)(b) Pogodbe o delovanju Evropske unije jasno določa, da imajo državljani Unije med drugim „pravico voliti [...] na volitvah v Evropski parlament [...] v državi članici, kjer prebivajo, pod enakimi pogoji kot državljani te države“.

4.6 Pravica vseh državljanov EU, da volijo na volitvah v EP, je potrjena tudi v členu 39 Listine EU o temeljnih pravicah. Poleg tega je v členu 21(1) Listine poudarjeno, da je „prepovedana [...] vsakršna diskriminacija na podlagi [...] invalidnosti“. V členu 26 je navedeno, da „Unija priznava in spoštuje pravico invalidov do ukrepov za zagotavljanje njihove[ga] [...] sodelovanja v življenju skupnosti“.

⁽⁹⁾ Sklepne ugotovitve o prvotnem poročilu Evropski uniji.

4.7 Odbor ministrov Sveta Evrope je v priporočilu z dne 16. novembra 2011 ⁽¹⁰⁾ ponovno potrdil, da imajo vsi invalidi pravico do udeležbe v političnem in javnem življenju pod enakimi pogoji kot vsi drugi ljudje ter da bi bilo treba na volitvah z ustreznimi glasovnicami in opremo poskrbeti, da lahko neovirano uveljavljajo to pravico.

5. Ukrepi, ki jih je treba sprejeti

5.1 EESO poudarja, da so v skladu s členom 10(2) Pogodbe o Evropski uniji (prečiščeno besedilo) „državljeni [...] na ravni Unije neposredno zastopani v Evropskem parlamentu“. Člen 14(3) Pogodbe določa, da se „člani Evropskega parlamenta [...] volijo s splošnim, neposrednim, svobodnim in tajnim glasovanjem za dobo petih let“. Te določbe niso podlaga za kakršno koli razlikovanje pri pravici do udeležbe na volitvah v EP med invalidi glede na njihovo državljanstvo ali državo prebivališča.

5.2 V EU je trenutno veliko primerov neupravičenega razlikovanja, kar zadeva pravice invalidov, in posledično njihove diskriminacije. Na primer:

- oseba z državljanstvom dveh držav članic EU bi lahko v eni državi glasovala popolnoma samostojno, v drugi pa bi ji bila zaradi intelektualne oviranosti odvzeta volilna pravica,
- oseba, ki je priklenjena na posteljo in potrebuje 24-urno oskrbo, ne more glasovati, ker ne more priti do volišča in ker v državi njenega prebivališča ni druge možnosti glasovanja. Če bi ista oseba živela v drugi državi članici EU, bi lahko prosto glasovala po pošti, z mobilno volilno skrinjico ali elektronsko,
- slepa oseba lahko v eni državi članici glasuje popolnoma samostojno in brez vsakršne podpore, v drugi državi članici pa bi bilo to nemogoče in bi lahko glasovala le na volišču s pomočjo druge osebe,
- oseba s Parkinsonovo boleznijo bi lahko samostojno glasovala v državi, kjer glasovanje temelji na vpisu preprostega grafičnega znaka (npr. „X“) ali izbiri ustrezne kartice iz prejetega svežnja kartic, v državi, kjer je treba na glasovnico čitljivo napisati številko, ime in priimek, pa bi se srečala z nepremostljivo oviro,
- oseba, ki ima resne težave z mobilnostjo (npr. potrebuje bergle ali invalidski voziček), lahko v nekaterih državah izbere zase primerno volišče, druge države pa ne omogočajo svobodne izbire volišča, kar takim osebam pogosto onemogoči udeležbo na volitvah.

EESO meni, da so ti primeri nesprejemljivi ter v nasprotju s temeljnimi vrednotami EU in določbami PEU.

5.3 Države članice so odgovorne za organizacijo volitev v EP in določitev pravil, vendar je njihova diskrecijska pravica omejena s pravom EU. V aktu o volitvah iz leta 1976, ki je pravna podlaga za volitve v EP, so določene zahteve, ki se včasih razlikujejo od predpisov držav članic, ki veljajo za lokalne ali nacionalne volitve ⁽¹¹⁾. EESO meni, da bi bila sprememba tega akta, s katero bi se državam članicam naložilo izvajanje standardov, ki bi invalidom tudi v praksi omogočali uresničevanje volilne pravice, ustrezen in hiter način za odpravo obstoječih praks, ki so diskriminatorne do teh državljanov EU.

5.3.1 EESO meni, da je treba načelo splošne volilne pravice iz člena 1(3) tega akta pojasniti z navedbo, da se z nacionalnimi predpisi nobenega državljanu EU ne sme prikrajšati za uveljavljanje pravice do udeležbe na volitvah v EP na podlagi invalidnosti ali zdravstvenega stanja.

5.3.2 EESO meni, da je treba pojasniti načeli neposrednosti in tajnosti volitev iz člena 1(3) tega akta z navedbo, da morajo države članice pri oblikovanju podrobnih načel udeležbe na volitvah:

- osebam, ki zaradi invalidnosti ne morejo glasovati na volišču, omogočiti, da glasujejo neposredno in samostojno,
- zagotoviti informacije o načinih glasovanja v obliki, prilagojeni potrebam, ki izhajajo iz vseh vrst invalidnosti,

⁽¹⁰⁾ Priporočilo CM/Rec(2011)14.

⁽¹¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/sl/node/68473> – četrti del.

- sprejeti odločitev o načinu glasovanja in vzpostaviti potrebno tehnično ureditev za invalide, ki potrebujejo precejšnje podporo, na primer za gluhoslepe, slepe in slabovidne ter osebe z omejeno ročno spretnostjo, da lahko glasujejo samostojno in brez pomoči drugih,
- vsem invalidom omogočiti, da namesto predvidenega volišča izberejo volišče, ki po njihovem mnenju bolj ustreza potrebam, povezanim z njihovo vrsto invalidnosti,
- vsem invalidnim volivcem zagotoviti pravico do svobodne izbire osebe, ki jim bo pomagala glasovati (osebni pomočnik).

5.4 EESO meni, da bi se lahko oprli na bogate pozitivne izkušnje številnih držav ter ob upoštevanju posebnosti in volilne tradicije posameznih držav članic hitro izvedli predlagane rešitve.

5.4.1 V sedemnajstih državah članicah EU že obstaja možnost glasovanja z mobilno volilno skrinjico za nekatere skupine volivcev. V osmih državah članicah lahko ljudje glasujejo po pošti, v eni pa je mogoče glasovati prek spleta. Nekatere države članice EU organizirajo zaprta volišča v institucijah za 24-urno oskrbo. Ljudem, ki ne morejo obiskati določenega volišča, te rešitve omogočajo, da glasujejo.

5.4.2 Devet držav članic je uvedlo rešitve za samostojno glasovanje slepih z uporabo posebne šablone za glasovnico, na katero se pri glasovanju vpiše preprost grafični simbol, ali s pripravo ovojníc za glasovnice z besedilom v Braillovi pisavi, tako da lahko volivec brez težav najde pravo glasovnico, ki jo odda v volilno skrinjico. Posebne šablone so zelo v pomoč tudi slabovidnim in osebam z omejeno ročno spretnostjo. Na te rešitve bi se lahko oprle države, v katerih morajo volivci na glasovnico vpisati zaporedno številko kandidata ali njegov priimek, če se odločijo, da bodo ta sistem nadomestile s primernejšim.

5.4.3 Petnajst držav volivcem omogoča, da izberejo drugo volišče, vsaj kadar to upravičuje njihova invalidnost. V desetih državah lahko vsaj nekatere skupine ljudi glasujejo predčasno, najpogosteje v ustanovah, ki so ustrezno prilagojene potrebam oseb z različnimi vrstami invalidnosti. Ker nobena država članica EU ni prilagodila vseh svojih volišč potrebam vseh vrst invalidov, je edina ustrezna rešitev uvedba pravice, da volivci svobodno izberejo ustrezno volišče.

5.4.4 V mnogih državah lahko funkcijo pomočnika pri glasovanju na volišču opravlja katera koli oseba, ki jo izberejo invalidni volivci, veliko držav pa pravico do svobodne izbire pomočnika omejuje. To se lahko šteje za upravičeno le, če invalidni volivec izbere osebo, ki hkrati opravlja druge dolžnosti (če je na primer član volilne komisije ali opazovalec volitev). V drugih primerih omejitve niso upravičene, postopek izbire pomočnika, ki se uporablja v nekaterih državah, pa je poniževalen do invalidnih volivcev.

5.5 Izvajanje teh načel nikakor ne bo omejilo diskrecijske pravice držav članic in bi zagotovilo, da lahko vsak invalidni državljan EU ne glede na državljanstvo ali državo prebivališča uveljavlja pravico, da voli svojega predstavnika v EP. EESO meni, da je treba ta načela sprejeti, da bo mogoče naslednje volitve v EP šteti za resnično splošne.

5.5.1 Člen 223(1) PDEU določa, da „Evropski parlament pripravi predlog določb, potrebnih za volitve svojih članov s splošnim in neposrednim glasovanjem po enotnem postopku v vseh državah članicah ali v skladu z načeli, ki so skupna vsem državam članicam. Svet po posebnem zakonodajnem postopku in po odobritvi Evropskega parlamenta, ki odloča z večino svojih članov, soglasno sprejme potrebne določbe. Te določbe začnejo veljati, ko jih države članice potrdijo v skladu s svojimi ustavnimi pravili.“

5.5.2 Glede na to in v želji, da bi vsem invalidnim državljanom EU zagotovili pravico do udeležbe na volitvah v EP leta 2024, EESO poziva:

- Evropski parlament, naj nemudoma pripravi osnutek spremembe akta o volitvah iz leta 1976,

- Evropski svet, naj določi revidirana pravila v skladu s cilji iz tega mnenja,
- države članice, naj brez nepotrebnega odlašanja v svojo zakonodajo prenesejo pravila, ki jih določi Svet.

5.5.2.1 EESO se zaveda, da se je v zadnjih letih razpravljalo o številnih, pogosto spornih predlogih za spremembo pravil, ki urejajo volitve v EP. Kljub temu meni, da bi bilo treba predloge o volilni pravici invalidov izključiti iz te splošne razprave in jih obravnavati ločeno, saj le ta pristop omogoča dosego širokega soglasja in hitro izvajanje predlaganih sprememb. Izvajanje standardov za uresničevanje volilne pravice invalidov bi lahko bilo dobra podlaga za podobne prihodnje pobude v zvezi z drugimi vprašanji, ki jih je Evropski parlament omenil v svoji resoluciji z dne 26. novembra 2020 ⁽¹²⁾.

V Bruslju, 2. decembra 2020.

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ Točka 23 Resolucije Evropskega parlamenta z dne 26. novembra 2020 o analizi evropskih volitev (2020/2088(INI)); P9_TA(2020)0327.

III

(Pripravljalni akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

556. PLENARNO ZASEDANJE EVROPSKEGA EKONOMSKO-SOCIALNEGA ODBORA
(INTERACTIO), 2. 12. 2020–3. 12. 2020Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta
o čezmejnih plačilih v Uniji (kodificirano besedilo)

(COM(2020) 323 final – 2020/0145 (COD))

(2021/C 56/05)

Poročevalec: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Zaprosilo	Evropski parlament, 23. 7. 2020 Svet Evropske unije, 15. 10. 2020
Pravna podlaga	člen 114 (1) Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	10. 11. 2020
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	3. 12. 2020
Plenarno zasedanje št.	556
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	242/2/5

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) pozdravlja predlog Komisije o čezmejnih plačilih v Uniji, katerega namen je znižati stroške teh plačil v eurih in povečati preglednost nadomestil za pretvorbo valut.

1.2 EESO se strinja, da bi Komisija morala analizirati dodatne možnosti – in njihovo tehnično izvedljivost – za razširitev pravila o enakih nadomestilih na vse valute Unije ter za nadaljnje izboljšanje preglednosti in primerljivosti nadomestil za pretvorbo valut. Z razširitvijo pravila o enakih nadomestilih na vse valute Unije bi se še bolj poglobil notranji trg. Preprečila bi se diskriminacija državljanov, ki ne živijo v euroobmočju, in ki, na primer, želijo izvesti čezmejno transakcijo v valuti, ki ni euro.

1.3 V zvezi s predložitvijo poročila, katerega namen je oceniti več vidikov učinka predloga uredbe, in obdobjem, ki ga poročilo zajema, se EESO strinja, da bi ga bilo treba predložiti najpozneje 19. aprila 2022 in da bi morale zajemati vsaj obdobje od 15. decembra 2019 do 19. oktobra 2021.

1.4 Zaradi kodifikacije in ker so se Evropski parlament, Svet in Komisija z medinstitucionalnim sporazumom z dne 20. decembra 1994 dogovorili, da se za hitro sprejetje kodificiranih aktov lahko uporablja pospešeni postopek (glede na to, da vsebinske spremembe aktov, ki jih zadeva kodifikacija, niso dovoljene), se EESO v celoti strinja z 20. aprilom 2021 kot datumom začetka veljavnosti predlagane uredbe.

2. Predlog Komisije

2.1 Komisija v okviru Evrope državljanov pripisuje velik pomen poenostavitvi in pojasnitvi prava Unije, da bi postalo jasnejše in dostopnejše državljanom. Tega cilja pa ni mogoče doseči, dokler številni predpisi, ki so bili večkrat spremenjeni, pogosto zelo bistveno, ostajajo razpršeni, tako da jih je treba iskati delno v izvirnem aktu in delno v poznejših aktih, ki ga spreminjajo. Za iskanje veljavnih pravil je torej potrebno precejšnje raziskovalno delo s primerjavo številnih različnih aktov. Zato je kodifikacija predpisov, ki so bili pogosto spremenjeni, ključna za to, da bi bilo pravo jasno in pregledno ⁽¹⁾.

2.2 Namen obravnavanega predloga Komisije, tj. dokumenta COM(2020) 323 final, je kodificirati Uredbo (ES) št. 924/2009 Evropskega parlamenta in Sveta ⁽²⁾. Uredba (ES) št. 924/2009 je bila spremenjena z Uredbo (EU) št. 260/2012 Evropskega parlamenta in Sveta ⁽³⁾ ter nato z Uredbo (EU) 2019/518 Evropskega parlamenta in Sveta ⁽⁴⁾.

2.3 Nova uredba bo nadomestila različne akte, ki bodo vanjo vključeni; sedanji predlog v celoti ohranja vsebino aktov, ki se kodificirajo, in jih torej zgolj združuje s tistimi oblikovnimi spremembami, ki so potrebne za samo izvedbo kodifikacije ⁽⁵⁾.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Čezmejna plačila so ključna za povezovanje gospodarstva EU in pomembna pri zagotavljanju, da imajo državljani in podjetja iz vseh držav članic EU enake pravice na enotnem trgu ⁽⁶⁾. Plačila so dejansko ključni element enotnega trga, ki zajema prosti pretok blaga, oseb, storitev in kapitala. Kot je navedeno v delovnem dokumentu služb Komisije *Spremni dokument k predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 924/2009 glede nekaterih nadomestil za čezmejna plačila v Uniji in nadomestil za pretvorbo valut* ⁽⁷⁾, visoka nadomestila za čezmejna plačila ustvarjajo ovire na enotnem trgu, saj dejansko ovirajo čezmejne dejavnosti gospodinjestev (nakupe blaga/storitev v drugem valutnem območju) in podjetij (sodelovanje z dobavitelji v tujini, pridobivanje strank iz drugih valutnih območij). Visoki stroški čezmejnih plačil poleg tega ustvarjajo dve kategoriji uporabnikov plačilnih storitev: tistih v euroobmočju, ki lahko s svojimi plačili dosežejo večino posameznikov in podjetij v EU z zelo nizkimi stroški, ter kategorijo uporabnikov v državah zunaj euroobmočja, ki lahko s poceni plačili dosežejo le omejeno število posameznikov in podjetij. Ti vprašani je mogoče najučinkoviteje obravnavati z zakonodajnim ukrepom na ravni EU, kar je v skladu s cilji Pogodb.

3.2 Od uvedbe eura je EU sprejela več pobud za zmanjšanje stroškov čezmejnih transakcij ⁽⁸⁾. Sčasoma je zakonodaja o čezmejnih plačilih napredovala na podlagi različnih pobud, katerih cilj je bil znižati stroške za državljane in podjetja v euroobmočju. Toda kot navaja omenjeni delovni dokument služb Komisije ⁽⁹⁾, čezmejna plačila v eurih iz držav zunaj euroobmočja in čezmejna plačila v drugih valutah, ne glede na državo izvora ali namena, niso sledila enakemu trendu glede stroškov, ki jih plačajo uporabniki teh storitev.

⁽¹⁾ COM(2020) 323 final.

⁽²⁾ Uredba (ES) št. 924/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o čezmejnih plačilih v Skupnosti in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 2560/2001 (UL L 266, 9.10.2009, str. 11).

⁽³⁾ UL L 94, 30.3.2012, str. 22.

⁽⁴⁾ UL L 91, 29.3.2019, str. 36.

⁽⁵⁾ COM(2020) 323 final.

⁽⁶⁾ Poročilo Evropskega parlamenta *Cross-border euro transfers and currency conversions – A step forward in favour of the single market (Čezmejni prenosi v eurih in pretvorbe valut – korak naprej v korist enotnega trga)*, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628291/EPRS_BRI\(2018\)628291_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628291/EPRS_BRI(2018)628291_EN.pdf).

⁽⁷⁾ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL%3AST_7844_2018_ADD_1&from=FR.

⁽⁸⁾ Na primer Uredba (EU) št. 260/2012 o enotnem območju plačil v eurih (SEPA), s katero je bila uvedena vrsta zahtev za transakcije v eurih (kreditni prenosi in direktne bremenitve v eurih), ali direktivi o plačilnih storitvah, ki sta povečali preglednost stroškov in novim akterjem omogočili vstop na trg.

⁽⁹⁾ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL%3AST_7844_2018_ADD_1&from=FR.

3.3 Sedanji predlog Komisije pomeni še en korak naprej v smeri zniževanja operativnih stroškov. Spreminja Uredbo (ES) št. 924/2009, njegov cilj pa je:

- (a) znižati stroške čezmejnih plačil v eurih: povedano drugače, stroški čezmejnih plačilnih transakcij znotraj EU, izvedenih v eurih, bi morali biti enako visoki kot stroški notranjih transakcij, izvedenih v nacionalni valuti posamezne države članice. Države članice, katerih nacionalna valuta ni euro, se lahko odločijo razširiti uporabo sedanje uredbe na svojo nacionalno valuto (*opt-in*), pod pogojem, da o tem obvestijo Komisijo;
- (b) zagotoviti več preglednosti pri nadomestilih za pretvorbo valut, da se potrošniki zaščitijo pred pretiranimi stroški tovrstnih storitev in zagotovi, da prejmejo informacije, ki jih potrebujejo pri odločitvi o najboljši možnosti za pretvorbo valute ⁽¹⁰⁾.

3.4 Oba ukrepa, ki ju predlaga Komisija, bi pomenila korak naprej pri zagotavljanju enakih možnosti za MSP povsod po Evropi, kar bi sprostilo potencial enotnega trga ⁽¹¹⁾. Malim in srednjim podjetjem v euroobmočju bi to morda prineslo večje povpraševanje potrošnikov in podjetij iz držav članic, ki niso v euroobmočju (kjer so visoki stroški čezmejnih plačil precejšnja ovira). Za MSP v državah članicah, ki niso v euroobmočju, pa bi se znižali stroški dostopa do 360 milijonov državljanov (potencialnih strank) in 16 milijonov podjetij v euroobmočju (strank in dobaviteljev). Tako bi lahko bolje konkurirala na trgu EU ⁽¹²⁾. Še en pričakovani učinek je spodbuditev večje enakosti med evropskimi državljani pri dostopu do čezmejnih plačil po nizkih stroških.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Uredba (ES) št. 924/2009 o čezmejnih plačilih je po vsej EU izenačila stroške za čezmejna plačila v eurih v Uniji z domačimi plačili v eurih (tj. plačila v eurih znotraj ene države članice). Države članice zunaj euroobmočja se lahko odločijo za razširitev uporabe sedanje uredbe na svoje nacionalne valute, pod pogojem, da o tem ustrezno obvestijo Komisijo.

4.2 Čeprav je uredba pomemben korak naprej pri poglobljanju notranjega trga, bi bilo smiselno razmisliti o možnosti, da bi se pravilo o enakih nadomestilih uporabljalo za vse valute Unije, kot je navedeno v uvodni izjavi 12. Dejansko obstajajo primeri, ko nekatere banke v državah članicah zunaj euroobmočja zaračunavajo od 15 do 30 EUR stroškov za čezmejno transakcijo v višini 100 EUR.

4.3 Razširitev pravila o enakih nadomestilih na vse valute Unije bi koristilo uporabnikom finančnih storitev, ki bi bili deležni enake obravnave, ne glede na državo članico ali valuto, v kateri izvedejo čezmejno transakcijo. Ukrep bi bil zelo ambiciozen tudi zato, ker bi pomenil, da morajo ponudniki plačilnih storitev uskladiti svoje stroške za vse čezmejne transakcije med državami EU v kateri koli valuti EU s stroški za domače transakcije, tudi v valutah, ki se ne uporabljajo v državi pošiljateljici ali prejemnici. Uporabnikom plačilnih storitev bi takšna možnost brez dvoma koristila, vendar bi pomenila precejšnje stroške za ponudnike teh storitev, med drugim z vidika infrastrukture ⁽¹³⁾.

4.4 Evropska komisija bi morala na vsak način dodatno razmisliti o tej možnosti ter analizirati stroške in koristi za vse zainteresirane strani.

⁽¹⁰⁾ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628291/EPRS_BRI\(2018\)628291_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628291/EPRS_BRI(2018)628291_EN.pdf).

⁽¹¹⁾ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628291/EPRS_BRI\(2018\)628291_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628291/EPRS_BRI(2018)628291_EN.pdf).

⁽¹²⁾ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL%3AST_7844_2018_ADD_1&from=FR.

⁽¹³⁾ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL%3AST_7844_2018_ADD_1&from=FR.

4.5 EESO meni, da bi bilo treba pri prihodnji reviziji uredbe pojasniti stanje glede prihodkov od nadomestil za vodenje računa, dodatno razmisliti o informacijah, ki se jih posreduje strankam pred izdajo plačilnega naloga, in izrecno navesti, kdaj je treba poslati elektronsko obvestilo in kako pogosto.

V Bruslju, 3. decembra 2020.

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Agenda in akcijski načrt EU za boj proti drogam za obdobje 2021–2025

(COM(2020) 606 final)

(2021/C 56/06)

Glavni poročevalec: **Ákos TOPOLÁNSZKY**

Zaprosilo	Evropska komisija, 23. 9. 2020
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo
Sklep predsedstva	15. 9. 2020
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	3. 12. 2020
Št. plenarnega zasedanja	556
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	246/1/3

1. Sklepi in priporočila

1.1 V strategiji EU na področju drog, ki bo kmalu nehala veljati, sta poudarjena in dokazana vloga in pomen uravnoteženega in z dokazi podprtega načrtovanja ter spremljanja in ocenjevanja politike za boj proti drogam.

1.2 V zunanjem poročilu o oceni strategije EU na področju drog je bilo ugotovljeno, da je EU le delno dosegla svoje cilje glede zmanjšanja povpraševanja in ponudbe, je bil pa znaten napredek dosežen na področju mednarodnega sodelovanja ter spremljanja, ocenjevanja in raziskav. V poročilu so bila ugotovljena neravnovesja pri uporabi finančnih virov, zlasti v škodo ukrepov za zmanjšanje povpraševanja.

1.3 V pregledu, ki ga je opravil forum civilne družbe o drogah, ki ga je ustanovila Evropska komisija, so bile izpostavljene pomembne pomanjkljivosti pri izvajanju zdravstvenih in socialnih ukrepov na ravni držav članic ter na lokalni ravni. V večini držav članic številnih z dokazi podprtih ukrepov za preprečevanje ali zmanjševanje škode sploh ni ali pa imajo le majhen obseg.

1.4 Evropska komisija je 24. julija 2020 objavila novo strategijo za varnostno unijo za obdobje 2020–2025, ki vključuje agendo za boj proti drogam. Po mnenju EESO agenda v sedanjih obliki predstavlja očitno nazadovanje in opustitev dosedanjega sporazumnega, uravnoteženega in z dokazi podprtega pristopa k boju proti drogam, ki je bil pozitivno ocenjen.

1.5 EESO pozdravlja odločitev horizontalne delovne skupine Evropskega sveta za droge s seje 28. septembra, da pozove nemško predsedstvo Sveta, naj do decembra prenovi dokument, ki ga je pripravila Evropska komisija. EESO je trdno prepričan, da bi bilo treba tehnični pristop in javne politike, ki so tvorili sporazumno podlago za prejšnjo strategijo EU na področju drog, ohraniti in še dodatno okrepiti tudi v okviru desete strategije EU na tem področju.

1.6 EU bi morala dosledno spoštovati in odločno braniti temeljne vrednote, določene v njeni sedanjih strategiji, in se k temu zavezati v svojem strateškem dokumentu.

1.7 EESO priporoča, da se z novo strategijo in novimi akcijskimi načrti EU na področju drog bistveno izboljša ravnovesje med ukrepi za zmanjševanje povpraševanja in ukrepi za zmanjšanje škode, tako glede števila strateških ukrepov kot glede dodeljevanja sredstev.

1.8 V agendi je treba pojave, povezane z drogami obravnavati z resnično uravnoteženim, celostnim in multidisciplinarnim pristopom na podlagi okvira, ki temelji na človekovih pravicah in mednarodnem sodelovanju, upošteva vidike javnega zdravja in razvoj znanstvenih spoznanj ter predvideva stalno ocenjevanje. Strategija EU na področju drog bi morala priznavati temeljne pravice uživalcev drog pri zdravljenju in negi, kot to velja za vse druge kategorije bolezni.

1.9 EESO meni, da je treba tudi na tem področju, v skladu z zahtevami po uskladitvi, dolgoročneje uskladiti prakso glede izvajanja zakonodaje držav članic, saj trenutno obstajajo razlike v praksah držav članic, ki nedvomno ogrožajo človekove pravice.

1.10 Pandemija COVID-19 je pokazala, da so ranljive skupine uživalcev drog še posebej izpostavljene negativnim posledicam epidemioloških razmer, ki lahko povzročijo izjemno povečanje tveganj, povezanih z uživanjem drog.

1.11 Na podlagi modela, ki se že uporablja za zmanjšanje povpraševanja, bi bilo treba čim prej določiti kazalnike za oceno učinkov ukrepov za zmanjšanje ponudbe in standarde kakovosti.

2. Ozadje

2.1 Prvi skupni akcijski načrt EU na področju boja proti drogam je leta 1990 pripravil Evropski odbor za boj proti drogam (CELAD), ki je bil ustanovljen na pobudo francoskega predsednika François Mitterranda. Evropska komisija je leta 1995 prevzela nalogo opredeljevanja evropskih strategij na področju drog. Zadnja strategija EU na področju drog, ki jo je Evropski svet sprejel 7. decembra 2012 za sedemletno obdobje (2013-2020), je temeljila na „uravnoveženem, celostnem in na dokazih utemeljenem pristopu“. Za to obdobje so bile zadolžitve in kratkoročni cilji določeni v dveh akcijskih načrtih (2013–2016 in 2017–2020).

2.2 Strategija EU na področju drog sicer ni pravno zavezujoča, vendar izraža skupno politično zavezanost in težnje EU in držav članic. Določa ukrepe evropskih institucij in agencij, vpliva na politične pristope držav članic na tem področju, opredeljuje skupne smernice in prednostne naloge ter omogoča zagovarjanje enotnih stališč na mednarodnem prizorišču. EU je slednje odlično opravila, med drugim na izrednem zasedanju Generalne skupščine Združenih narodov leta 2016 in na zasedanju Komisije ZN za droge leta 2019 ⁽¹⁾.

2.3 V strategiji EU na področju drog sta poudarjena in dokazana vloga in pomen uravnoveženega in z dokazi podprtega načrtovanja ter spremljanja in ocenjevanja politike za boj proti drogam.

2.4 V zunanjem poročilu o oceni te strategije ⁽²⁾ je bilo ugotovljeno, da je EU le delno dosegla svoje cilje glede zmanjšanja povpraševanja in ponudbe, čeprav je bil dosežen znaten napredek na področju mednarodnega sodelovanja ter spremljanja, ocenjevanja in raziskav. V poročilu so bila ugotovljena neravnovesja pri uporabi finančnih virov, zlasti v škodo ukrepov za zmanjšanje povpraševanja. Sklenjeno je bilo, da je treba za učinkovitejšo uporabo omejenih virov oblikovati prednostni seznam ukrepov in skrajšati obdobje uporabe strategije, ki trenutno traja osem let.

2.5 Forum civilne družbe o drogah, ki ga je vzpostavila Evropska komisija, je skupaj s 169 organizacijami civilne družbe iz 32 držav preučil doseganje ciljev akcijskega načrta za obdobje 2017–2020 na ravni držav članic in lokalni ravni ⁽³⁾. V poročilu so bile izpostavljene pomembne pomanjkljivosti pri izvajanju zdravstvenih in socialnih ukrepov na ravni držav članic ter na lokalni ravni. V večini držav članic številnih z dokazi podprtih ukrepov za preprečevanje ali zmanjševanje škode sploh ni ali pa imajo le majhen obseg. To je predvsem posledica nezadostnega financiranja in pomanjkanja politične odgovornosti.

2.6 Strategija je prvič ustvarila skupni okvir za razlago ukrepov za zmanjšanje povpraševanja, ki zajema „vrsto enakovrednih ukrepov, ki se vzajemno dopolnjujejo, med drugim preventivne ukrepe (okoljske, splošne, izbirne in indikativne), zgodnje odkrivanje in posredovanje, zmanjšanje tveganja in škode, zdravljenje, rehabilitacijo ter ponovno vključitev v družbo, vključno z okrevanjem“.

⁽¹⁾ Izjava EU na 62. zasedanju Komisije ZN za droge na Dunaju, ki je potekalo od 14. do 22. marca 2019: „Evropska unija in njene države članice odločno podpirajo praktično izvajanje sklepnega dokumenta izrednega zasedanja Generalne skupščine Združenih narodov za resnično uravnoveženo politiko na področju drog na mednarodni ravni, ki daje večji poudarek preprečevanju, javnemu zdravju in človekovim pravicam, da bi pospešili našo skupno zavezanost k učinkovitemu izboljšanju stanja na področju drog na svetovni ravni. [...] [Obravnavati moramo] zmanjšanje povpraševanja po drogah v vseh pogledih: preprečevanje, zmanjšanje tveganj in škode, zdravljenje ter vključevanje v družbo in družbena rehabilitacija.“

⁽²⁾ SWD(2020) 150.

⁽³⁾ https://drogiporter.hu/wp-content/uploads/2018/12/2018_CSF-report_final.pdf

2.7 Strateški akcijski načrt in njegova zadnja ocena poudarjata potrebo po znanstveno utemeljenem spremljanju ukrepov za zmanjšanje ponudbe in uporabi alternativnih kazni za uživalce drog ter tudi vlogo civilne družbe pri razvoju, izvajanju, spremljanju in ocenjevanju strategij na evropski in nacionalni ravni.

3. Sporočilo Evropske komisije

3.1 Evropska komisija je 24. julija 2020 objavila novo strategijo za varnostno unijo za obdobje 2020–2025, ki jo sestavljajo trije elementi: strategija za boj proti spolni zlorabi otrok, agenda za boj proti drogam (v nadaljnjem besedilu: agenda) in strategija za boj proti nedovoljenemu prometu z orožjem. V uvodnem delu agende je izrecno poudarjena potreba po spremembi paradigme v evropski politiki na področju drog in izraženo mnenje, da bi bilo treba ukrepom za zmanjšanje ponudbe nameniti večjo težo in jih okrepiti. Med tremi stebri agende (okrepljena varnost/zmanjšanje ponudbe, preprečevanje in zmanjševanje škode) je največ pozornosti namenjene prvemu stebri.

3.2 V prilogi k agendi je osnutek akcijskega načrta za boj proti drogam. Šestindvajset ukrepov, ki jih vsebuje, sodi v steber „zmanjšanje ponudbe“, le pet pa v steber „preprečevanje“ in 13 v steber „zmanjšanje škode“. V zadnjem stebri so naštetih štiri ukrepi, katerih uvrstitev na to mesto je vprašljiva (ukrepa 40 in 41: vožnja pod vplivom drog; ukrep 42: alternative prisilnim kaznim; in ukrep 43: izmenjava strokovnih informacij v zvezi s kaznivimi dejanji). Na splošno se v akcijskem načrtu pojavljajo velika neravnovesja v korist stebra „zmanjšanje ponudbe“.

3.3 Po mnenju EESO agenda predstavlja očitno nazadovanje in opustitev dosedanjega sporazumnega, uravnoveženega in z dokazi podprtega pristopa k boju proti drogam, ki je bil pozitivno ocenjen.

3.4 Na seji horizontalne delovne skupine Evropskega sveta za droge 28. septembra so agendo močno kritizirali tudi predstavniki večine držav članic. Nasprotovali so pogojem v zvezi s pripravo, usmeritvijo in vsebino agende ter sklenili, da naj nemško predsedstvo Sveta do decembra prenovi dokument, ki ga je pripravila Evropska komisija.

3.5 Tudi posvetovalni organ civilne družbe Evropske komisije (forum civilne družbe o drogah) je bil kritičen do številnih vidikov agende in menil, da je nesprejemljiva:

- (a) V postopku priprave so se akterji civilne družbe in države članice z ugotovitvami zunanje ocene lahko seznanili šele po objavi agende, zato o njenem osnutku niso mogli podati predhodnega mnenja.
- (b) Agenda ne odraža prednostnih nalog, ki so jih predlagali akterji civilne družbe, temveč še dodatno zmanjšuje težo zdravstvenih in socialnih ukrepov v okviru politike na področju boja proti drogam, ki že sedaj daje nesorazmerno velik pomen ukrepom za zmanjšanje ponudbe.
- (c) Varnostni okvir in jezik agende krepita zastarel in stigmatizirajoč pristop.
- (d) Neravnovesje, ki je značilno za izbrani pristop v akcijskem načrtu, in njegov pričakovani učinek na dodeljevanje sredstev sta zaskrbljujoča, prav tako pa tudi pomanjkanje merljivih kazalnikov in posledice tega v smislu prevzemanja odgovornosti.

3.6 Organizacije civilne družbe, ki oblikujejo javno mnenje na tem področju, so soglasno kritizirale splošni duh dokumenta in njegove podrobnosti ter pozvale k njegovi temeljiti reviziji.

4. Politični vidiki

4.1 EESO je trdno prepričan, da bi bilo treba tehnični pristop in javne politike, ki so tvorili sporazumno podlago za prejšnjo strategijo EU na področju drog, ohraniti in še dodatno okrepiti tudi v okviru desete strategije EU na tem področju. Odbor zato pozdravlja zavezo Evropskega sveta, da se razvije uravnovežena, celostna in z dokazi podprta evropska strategija za boj proti drogam. Nemško vlado, ki predseduje Svetu Evropske unije, poziva, naj pri pripravi nove strategije na področju boja proti drogam upošteva sledeče vidike.

4.2 EESO priporoča, naj se ohrani jezik, ki se uporablja v agendi, pa tudi strokovno in znanstveno izrazoslovje, ter naj se na vsebinski ravni še naprej razvija sedaj uporabljani strateški pristop, ki naj se ga prilagodi upravni rabi, hkrati pa omogoči tudi stalno spremljanje in kritično ocenjevanje njegove uporabe.

4.3 EU bi morala dosledno spoštovati in odločno braniti temeljne vrednote ⁽⁴⁾, določene v njeni sedanji strategiji ⁽⁵⁾, in se k temu zavezati v svojem strateškem dokumentu.

4.4 Odbor predlaga, da se dokument, ki bo sprejet, izrecno sklicuje na mednarodne konvencije in politična priporočila, na katerih temelji njegova vsebinska in pravna veljavnost ⁽⁶⁾, ter jih nadgrajuje. EESO spodbuja organe odločanja EU, naj ohranijo vodilni položaj EU in njene zglede zaveze v mednarodnih forumih o boju proti drogam.

4.5 EESO meni, da bi morala nova agenda povzeti tudi vodilne elemente prejšnje strategije in ob upoštevanju znanstvenega razvoja še naprej razvijati okvir za preprečevanje, zdravljenje, zmanjšanje škode, načine zdravljenja in procese okrevanja.

4.6 Pri oceni prejšnje strategije in akcijskega načrta za boj proti drogam so bila, kar zadeva prednostno razvrščanje in dodeljevanje sredstev politikam na tem področju, ugotovljena znatna neravnovesja v korist ukrepov kazenskega pravosodja. Zdravstveni in socialni ukrepi predstavljajo le majhen delež v primerjavi s sredstvi, ki jih države članice namenjajo ukrepom za zmanjšanje ponudbe. To je v nekaterih državah povzročilo prekinitev ustreznih storitev ali izjemno nizko pokritost z njimi, kar ima včasih resne posledice glede višanja stopnje umrljivosti in obolevnosti. EESO priporoča, da se z novo strategijo in novimi akcijskimi načrti za boj proti drogam bistveno poveča delež ukrepov zmanjševanje povpraševanja, tako glede števila strateških ukrepov kot glede dodeljevanja sredstev. Odbor poleg tega upa, da si bo Komisija po najboljših močeh prizadevala zagotoviti, da bodo države članice znatno povečale razširjenost storitev in njihovo kakovost.

4.7 Okrepiti bi bilo treba tudi mandat in orodja Evropskega centra za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami (EMCDDA) ter v postopek odločanja neposredno vključiti znanstvene ugotovitve.

4.8 V agendi je treba pojave, povezane z drogami obravnavati z resnično uravnoteženim, celostnim in multidisciplinarnim pristopom na podlagi okvira, ki temelji na človekovih pravicah in mednarodnem sodelovanju, upošteva vidike javnega zdravja in razvoj znanstvenih spoznanj ter predvideva stalno ocenjevanje.

4.9 EESO poudarja, da je uživanje drog zapleten biološko-psihološko-socialni pojav, zato morebitni neprimerni ukrepi za boj proti drogam, kot je enostranska kriminalizacija uživalcev drog, povzročajo resno zdravstveno in socialno škodo ter tako le zaostrujejo težave pri zagotavljanju družbene varnosti, namesto da bi jih rešili. Zato EESO Evropskemu svetu priporoča, naj:

- (a) ohrani svoj prejšnji pristop in agendo za boj proti drogam odstrani iz svežnja ukrepov, povezanih z varnostno unijo;
- (b) zagotovi, da se pojavi, povezani z različnimi vidiki problema, obravnavajo različno;
- (c) sprejme večdisciplinarni pristop k odzivanju na te pojave;
- (d) predvidi uporabo kazni in kazenskega pregona le kot zadnjo možnost, če je mogoče dokazati, da drugih instrumentov politike ni mogoče učinkovito uporabiti.

4.10 V zadnjih desetletjih se je kultura spremljanja in ocenjevanja ukrepov za zmanjšanje povpraševanja in tveganj znatno izboljšala. Za spodbujanje politike na področju drog, ki temelji na dokazih, EESO priporoča, naj se:

⁽⁴⁾ „Ta strategija je v prvi vrsti zasnovana na temeljnih načelih zakonodaje EU in v vseh pogledih podpira temeljne vrednote Unije: spoštovanje človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, solidarnosti, pravne države in človekovih pravic. Njen cilj je zaščititi in izboljšati blaginjo družbe in posameznika, varovati javno zdravje, zagotoviti visoko raven varnosti prebivalstva ter vzpostaviti uravnotežen, celosten in na dokazih utemeljen pristop k fenomenu drog.“

⁽⁵⁾ https://www.consilium.europa.eu/media/30727/drugs-strategy-2013_content.pdf

⁽⁶⁾ <https://www.unodc.org/documents/postungass2016/outcome/V1603301-E.pdf>

https://www.unodc.org/documents/ungass2016/Contributions/IO/EU_COMMON_POSITION_ON_UNGASS.pdf

- (a) zagotovi, da bosta nova strategija in akcijski načrt za boj proti drogam namenila velik poudarek znatnemu izboljšanju razširjenosti in kakovosti socialnih in zdravstvenih storitev, namenjenih uživalcem drog, pri čemer naj se pregledajo kazalniki, ki so bili že uporabljeni v prejšnjem akcijskem načrtu;
- (b) v sodelovanju z Evropskim centrom za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami in forumom civilne družbe o drogah razvije enoten sistem, ki bo v različnih državah članicah omogočal stalno spremljanje in ocenjevanje razvoja obsega in kakovosti ukrepov, predvidenih v akcijskem načrtu EU za boj proti drogam;
- (c) na podlagi modela, ki se že uporablja za zmanjšanje povpraševanja, čim prej vzpostavijo kazalniki za ocenjevanje učinkov ukrepov za zmanjšanje ponudbe, pa tudi standardi kakovosti, saj se namreč omenjeni ukrepi le redko ocenjujejo na podlagi dokazov, četudi lahko neposredno in resno vplivajo na življenjske razmere in svoboščine posameznikov;
- (d) razširi mandat Evropskega centra za spremljanje drog in zasvojenosti, da bo vključeval oceno učinka politike na področju boja proti drogam na človekove pravice. S pomočjo te ocene bi lahko na primer izmerili negativne učinke kriminalizacije in institucionalne diskriminacije na uživalce drog iz ranljivih skupin prebivalstva.

4.11 EESO meni, da je treba tudi na tem področju, v skladu z zahtevami po uskladitvi, dolgoročneje uskladiti prakso glede izvajanja zakonodaje držav članic, saj trenutno obstajajo razlike v praksah držav članic, ki nedvomno ogrožajo človekove pravice (7).

4.12 EESO je zato prepričan, da mora Evropska unija poiskati in razviti načine, kako bi lahko države članice v prihodnosti znatno zblížale svoje pristope k politiki na področju boja proti drogam, in to ne le s političnimi priporočili.

4.13 Po mnenju EESO je tudi pomembno, da so inovativni, znanstveno utemeljeni ukrepi priznani, zagotovljeni in podprti v strateških programih EU in njenih držav članic.

4.14 Odvisnosti, ki veljajo za zakonite (odvisnost od alkohola, kajenje, večina vedenjskih odvisnosti itd.), in tiste, ki veljajo za nezakonite, z vidika družbene realnosti tvorijo medosebni sistem znotraj družin in skupnosti, zato EESO priporoča, naj EU in njene države članice teh tveganj ne ocenjujejo in obravnavajo več ločeno, temveč kot medsebojno povezane sestavne dele enega samega sistema in naj bolj pogosto predlagajo skupne politike ukrepanja.

4.15 Na podlagi načela *primul nil nocere* („ne škoduj“) sta potrebni odkrita in temeljita ocena in polemična razprava, da bi lahko obravnavali negativne posledice politik in regulativnega okolja, učinke družbene stigmatizacije in neupravičene kriminalizacije, socialno izključenost in ovire pri dostopu do zdravljenja. EESO priporoča, da se upošteva tudi vsebinska ocena skupnega stališča, ki ga je leta 2019 sprejelo 32 agencij ZN (8).

4.16 Strategija EU na področju drog bi morala priznavati temeljne pravice uživalcev drog pri zdravljenju in negi, kot to velja za vse druge kategorije bolezni.

4.17 Dodeljevanje proračunskih sredstev v državah članicah bi bilo treba oceniti na podlagi razpoložljivosti in zmogljivosti priznanih in priporočenih storitev na tem področju.

4.18 Za izvajanje temeljnih načel je bistveno okrepljeno strokovno sodelovanje civilne družbe, zato bi bilo treba okrepiti evropski mandat foruma civilne družbe o drogah ter sodelovanje strokovnjakov civilne družbe v državah članicah. V ta namen je treba redno ocenjevati odprtost držav članic in njihovo pripravljenost za sodelovanje ter njihovo prakso v zvezi z vključevanjem strokovnih organizacij v postopek odločanja.

(7) Enako ravnanje bo v nekaterih državah privedlo do kazenskega pregona in strogega izvajanja zakonodaje, v drugih pa do nudenja storitev zdravstvenega in socialnega varstva, torej gre za različno obravnavo, ki temelji zgolj na državljanstvu ali kraju prebivališča uživalca drog. Podobno se nudenje določenih storitev v nekaterih državah članicah šteje za temeljno pravico, druge države pa to zamisel zavračajo.

(8) CEB/2018/2, str. 12–14.

4.19 Odbor meni, da so ukrepi za zmanjšanje ponudbe pomembni, vendar vztraja, da jih je treba vedno usklajevati z ukrepi za zmanjšanje povpraševanja. Čeprav imajo učinkovita orodja kazenskega in sodnega pregona v boju proti trgovini s prepovedanimi drogami bistveno vlogo, je v zadnjih desetletjih postalo jasno, da politike enostranske kriminalizacije negativno vplivajo na zdravje ljudi in skupnosti ter na vključevanje uživalcev drog v družbo.

4.20 Pandemija COVID-19 je pokazala, da so ranljive skupine uživalcev drog še posebej izpostavljene negativnim posledicam epidemioloških razmer, ki lahko povzročijo izjemno povečanje tveganj, povezanih z uživanjem drog (omejen dostop do zdravljenja, bolj tvegano kupovanje drog, večja nevarnost kupljenih drog, hujše posledice kriminalizacije in stigmatizacije, negativne posledice za javno zdravje, nadaljnje krčenje osnovnih življenjskih sredstev itd.). Zaradi nastalih razmer ob pandemiji bodo v številnih državah ravno storitve, ki so edini vmesnik med temi skupinami in možnostmi zdravljenja, najbrž najbolj prizadete in bodo prisiljene zmanjšati svoje zmogljivosti.

V Bruslju, 3. decembra 2020.

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Spremenjeni predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o izvajanju enotnega evropskega neba (prenovitev)

(COM(2020) 579)

in

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) 2018/1139 glede zmožnosti Agencije Evropske unije za varnost v letalstvu, da deluje kot organ za oceno uspešnosti za enotno evropsko nebo

(COM(2020) 577 final)

(2021/C 56/07)

Glavni poročevalec: **Dumitru FORNEA**

Zaprosilo	Svet Evropske unije, 26. in 27. 10. 2020 Evropski parlament, 22. 10. 2020
Pravna podlaga	člen 100(2) in člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo
Sklep predsedstva	28. 10. 2020
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	2. 12. 2020
Plenarno zasedanje št.	556
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	198/21/34

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) ceni prizadevanja Evropske komisije, Evropskega parlamenta in specializiranih institucij EU za iskanje novih pravnih in upravnih rešitev, ki lahko zagotovijo trajnostni razvoj sistema zračnega prometa v korist vseh državljanov, uporabnikov zračnega prostora in okolja. Vsi se strinjamo, da je treba zagotoviti varnost zračnega prometa, izboljšati splošno uspešnost, nadgradljivost in odpornost upravljanja zračnega prometa (ATM) in navigacijskih služb zračnega prometa (ANS), podpiramo pa tudi cilj enotnega evropskega neba (SES) za usklajeno vseevropsko omrežje ter postopno bolj povezane in tehnološko posodobljene ATM/ANS.

1.2 Spremenjeni predlog Evropske komisije za prenovitev uredbe o izvajanju enotnega evropskega neba (SES) je na splošno požel odobravanje številnih deležnikov; velja za nujnost pri doseganju ciljev, ki si jih je zastavila Komisija, tj.: zmanjšanje emisij CO₂ in zamud na tleh (letališčih) ter povečanje stroškovne učinkovitosti pri zagotavljanju storitev upravljanja zračnega prometa. Te cilje podpirajo tudi druga poročila, kot je poročilo skupine modrecev o prihodnosti enotnega evropskega neba iz leta 2019⁽¹⁾.

1.3 Predstavljeni spremenjeni predlog za prenovitev uredbe o izvajanju enotnega evropskega neba je posodobljen regulativni okvir, katerega namen je doseči prvotne cilje enotnega evropskega neba glede zmanjšanja emisij CO₂ in zamud ter izboljšanja stroškovne učinkovitosti storitev upravljanja zračnega prometa. Čeprav je predlog Komisije izboljšanje v primerjavi z obstoječo uredbo, pa ostaja nejasno, ali bo zadoščal za doseg prvotnih ciljev enotnega evropskega neba. Zato predlagamo razpravo, v kateri bi se pojasnile ambicije nove uredbe o izvajanju enotnega evropskega neba.

⁽¹⁾ <https://www.sesarju.eu/node/3330>.

1.4 Pojasniti je treba vlogo upravljavca omrežja, zlasti splošni obseg in njegov vpliv na načrtovanje letalskih prevoznikov, upravljanje zmogljivosti, projektiranje zračnega prostora, okolje in prednostno razvrščanje zahtev.

1.5 Vsi deležniki v letalstvu bi morali sodelovati pri sprejemanju pomembnih odločitev. Načelo temeljitega posvetovanja mora biti del okvirnega predloga.

1.6 Obstaja zaskrbljenost, da so ambicije tega predloga zastavljene preširoko, zato bi bilo treba okoljske ukrepe podrobneje preučiti in dodelati zunaj okvira tega predloga. Takšna dodatna politika bi morala upoštevati vse ustrezne ukrepe za doseganje trajnosti v letalstvu, vključno z uvedbo in uporabo trajnostnih letalskih goriv. V tej razpravi bi bilo treba oceniti učinkovitost prilagajanja pristojbin za spodbujanje okolju prijaznega ravnanja letalskih prevoznikov.

1.7 Sektor upravljanja zračnega prometa seveda lahko prispeva k splošnemu zmanjšanju emisij CO₂, emisije CO₂ v letalstvu pa se lahko zmanjšajo tudi z učinkovito trajnostno uporabo tehnologije. Ta pristop bi bilo treba obravnavati kot način za nadaljnje zmanjšanje ogljičnega odtisa letalske industrije. Znano je, da lahko tehnologije, kot so trajnostna letalska goriva, znatno zmanjšajo emisije CO₂, in to precej bolj, kot se lahko doseže s tem predlogom.

1.8 Predlog ne upošteva dramatičnih posledic, ki jih je imel COVID-19 na to panogo. Natančneje, v predlogu se spodbujajo takšne strukturne spremembe, ki bi lahko povzročile dodatno razdrobljenost in večjo kompleksnost v času, ko panoga potrebuje stabilnost, da si opomore. Zato so potrebne nadaljnje raziskave in razmislek, da bi ustrezno upoštevali socialne in gospodarske posledice pandemije COVID-19 za delavce in uporabnike storitev. Poleg tega je cilj predloga za izboljšanje zmogljivosti v sektorju upravljanja zračnega prometa postal manj pomemben, saj se je promet od začetka pandemije COVID-19 bistveno zmanjšal. Iz sedanjih ocen Evropske organizacije za varnost zračne plovbe (Eurocontrol) je razvidno, da bo promet raven iz leta 2019 spet dosegel šele leta 2024 ^(?).

1.9 V zvezi s programom uspešnosti bi bilo treba pristop od zgoraj navzdol, tj. ocenjevanje uspešnosti pod vodstvom Agencije Evropske unije za varnost v letalstvu, dopolniti s konkretnim upoštevanjem lokalnih razmer. Pri strukturiranem procesu socialnega dialoga o uspešnosti je treba upoštevati lokalne razmere in dejavnike.

1.10 Zagotoviti je treba neodvisnost novega ekonomskega regulatorja in ohraniti jasno razmejitev med regulacijo in uporabo storitev. Zato bi bilo treba program uspešnosti spremeniti v naslednjih točkah:

- Ključno področje uspešnosti glede varnosti bi bilo treba razviti v enaki meri kot druga ključna področja uspešnosti z merljivimi cilji in kazalniki EU.
- Na lokalni ravni bi bilo treba uvesti mehanizme obveznega posvetovanja in s tem ustrezno sodelovanje predstavnikov osebja pri sprejemanju lokalnih načrtov uspešnosti.
- Medsebojno odvisnost med različnimi ključnimi področji uspešnosti bi bilo treba priznati in ustrezno omejiti.

1.11 Zagotoviti bi bilo treba, da se s strukturno ločitvijo nacionalnih nadzornih organov in pristojnih nacionalnih organov preprečijo znatna nasprotja interesov, ki bi lahko vplivala na učinkovitost in stroškovno učinkovitost panoge, na življenje delavcev in varnost panoge. Nacionalni nadzorni organi in pristojni nacionalni organi morajo delovati neodvisno od vsakršnih panožnih, gospodarskih, socialnih ali političnih pritiskov, zato bi morali – v skladu s standardi v državah članicah – ostati v pristojnosti javnega sektorja. Pravila o izbiri osebja nacionalnih nadzornih organov in pristojnih nacionalnih organov ne bi smela biti v nasprotju z običajnimi postopki izbire javnih uslužbencev držav članic.

1.12 Funkcionalni bloki zračnega prostora, ki se s tem predlogom odpravljajo, so pripomogli k oblikovanju skupne kulture med vsemi socialnimi partnerji in omogočili večjo uspešnost.

^(?) Eurocontrol, Market Update [10. november 2020]; predstavil Eamonn Brennan: <https://www.youtube.com/watch?v=-VSQe97wDmc>.

1.13 Glede podpornih storitev (komunikacijske, navigacijske in nadzorne službe, službe za letalske informacije, meteorološke službe) nas skrbi dejstvo, da je namen predloga v skladu s prejšnjima predlogoma SES1 in SES2, in sicer privatizacija in razdrobitev sektorja, kar je bilo zavrnjeno v postopku med prvotnim predlogom Komisije in sprejetjem različnih besedil. Čeprav je bil v postopku o SES2 dosežen kompromis, sedanji pristop ni uravnotežen, saj daje prednost ločevanju podpornih storitev in uporabi tržnih načel. Predlog bi moral vsebovati uravnotežen pogled ob upoštevanju negativnih socialno-ekonomskih posledic takšnega pristopa, cilja vzpostavitve učinkovite in uspešne storitve ter pomanjkanja politične volje, ki je bila izražena v prejšnjih predlogih o enotnem evropskem nebu.

1.14 Priporoča se, da se med zakonodajnim postopkom ustrezno upoštevajo nekateri elementi tega predloga, zlasti vsi predlogi za združitev ali liberalizacijo zagotavljanja storitev. Znano je, da lahko ti dejavniki škodljivo vplivajo na delavce, zato bi bilo treba v ta proces vključiti socialne partnerje.

2. Ozadje in splošne ugotovitve

2.1 Cilj Evropske komisije pri sprejemanju tega zakonodajnega svežnja

Cilj Komisije je izboljšanje splošne učinkovitosti organizacije in upravljanja evropskega zračnega prostora, in sicer z reformo monopola izvajalcev služb zračnega prometa. Na ta sveženj smo dolgo čakali, saj zakonodaja o enotnem evropskem nebu ni bila posodobljena že več kot 10 let. Upoštevane so spremembe v razvoju upravljanja zračnega prometa in predvideno reformiranje evropske mreže za upravljanje zračnega prometa, da bo lahko prenesla stalno povečevanje zračnega prometa v zadnjem desetletju ter znatna nepredvidena nihanja prometa, kot so ta, ki jih je povzročila sedanja pandemija COVID-19. Za izvajanje operacij v najvarnejših in stroškovno najbolj učinkovitih pogojih, ki hkrati omogočajo učinkovitost letov in so okolju prijazni, so potrebne spremembe. Potrebni so tudi ukrepi za zmanjšanje emisij iz letalstva v skladu s cilji evropskega zelenega dogovora. To pomeni nadaljnje povezovanje evropskega zračnega prostora, zmanjševanje zamud, zviševanje varnostnih standardov in učinkovitosti letov, da se zmanjša okoljski odtis letalstva, ter reguliranje stroškov, povezanih z monopolnim zagotavljanjem storitev.

Učinkovitost letalskih poti se lahko poveča z uvedbo novih rešitev digitalne tehnologije. To je mogoče uresničiti s sodelovanjem in krepitvijo zaupanja med državami Evropske unije in deležniki iz industrije.

2.2 Socialno dovoljenje za delovanje in odnos z organizirano civilno družbo

2.2.1 Ta predlog SES2+ je deloma prenovitev prejšnjega predloga SES2+, o katerem so se razprave zataknille zaradi dvostranskega nesoglasja med dvema državama članicama. Glede na podobnost vsebine s prejšnjimi neuspešnimi predlogi o enotnem evropskem nebu še vedno obstaja možnost, da politično soglasje ne bo doseženo. Države članice so v preteklosti imele politične pomisleke, pomisleke glede suverenosti, skrbeli so jih socialno-ekonomski dejavniki, liberalizacija nacionalnega zračnega prostora in prisilna privatizacija. Priporoča se, da se ti pomisleki med zakonodajnim postopkom ustrezno upoštevajo.

2.2.2 Evropska komisija trdi, da so bila socialna vprašanja upoštevana v oceni učinka prvotnega predloga SES2+ leta 2013. Trenutno poteka študija o delovnih pogojih kontrolorjev zračnega prometa (ATCO) in tehničnega osebja za področje varnosti zračnega prometa (ATSEP), ki se bo upoštevala pri pripravi sekundarne zakonodaje, ko bo predlog o enotnem evropskem nebu sprejet. Vendar so se socialne razmere od takrat močno spremenile. Študija o delovnih pogojih ATCO in ATSEP se osredotoča predvsem na trenutne razmere, povratne informacije socialnih partnerjev glede prihodnjih scenarijev pa niso obetavne.

2.2.3 Številna vprašanja iz povratnih informacij, ki so jih deležniki predložili v prejšnjih razpravah, niso bila obravnavana. Med temi razpravami je bila vrsta okroglih miz, ki so privedle do izjave na visoki ravni o digitalnem evropskem nebu, in obstoječa orodja za posvetovanje, kot so socialni dialog za sektor upravljanja zračnega prometa, skupina modrecev in strokovna skupina za človeško razsežnost enotnega evropskega neba. Še vedno pa obstajajo številna nerešena socialno-ekonomska vprašanja, vključno z uvajanjem novih tehnologij in pobudo socialnih partnerjev za sektor upravljanja zračnega prometa za razvoj časovnega načrta za socialno in človeško razsežnost enotnega evropskega neba.

2.2.4 Vodilni deležniki v letalstvu podpirajo nadaljnje sodelovanje med državami članicami, izvajalci navigacijskih služb zračnega prometa in upravljavcem omrežja. Delo pobude za enotno evropsko nebo podpira takšno čezmejno sodelovanje in bi moralo še naprej razvijati možnosti za izboljšanje operativne varnosti, učinkovitosti in stroškovne učinkovitosti, vključno z dostopom do programov usposabljanja osebja, od katerega je odvisno uresničevanje „enotnega evropskega neba“.

2.2.5 S pogostejšimi delovnimi sestanki med vojaškimi upravami za zračni promet v državah članicah in stalnim dialogom med civilnimi in vojaškimi upravami za zračni promet se lahko oblikujejo letalske poti, ki so učinkovitejše tako z gospodarskega kot zlasti z ekološkega vidika, ter povečajo koristi potnikov/potrošnikov.

2.2.6 Določanje okoljske uspešnosti bo moralo temeljiti bolj na konkretnih parametrih kot na stroških. Potrebna je reforma, da se okrepi pomen okolju prijaznejših letov in s tem storitev, ki jih ponujata izvajalec navigacijskih služb zračnega prometa in upravljavec omrežja, ter čim boljše uporabe omrežja s strani uporabnikov zračnega prostora.

2.3 Upoštevanje pandemije COVID-19

2.3.1 Letalsko panogo je najbolj prizadel zlom gospodarstva po krizi zaradi COVID-19. Po mednarodnih ocenah naj bi letalstvo promet iz leta 2019 v najboljšem primeru spet doseglo leta 2024, če bo cepivo proti COVID-19 uspešno uvedeno v prvi polovici leta 2021. Ker je panoga pod vse večjim pritiskom, da se vrne v neko obliko normalnega delovanja, moramo v celoti razumeti vse učinke tega predloga, saj v evropski sektor upravljanja zračnega prometa uvaja pomembne strukturne spremembe. Predlog ne bi smel ovirati zmožnosti sektorja upravljanja zračnega prometa ali drugih sektorjev letalstva za ponovni zagon običajnih operacij.

2.3.2 Predlog ni bil deležen prilagoditev zaradi krize zaradi COVID-19, zato velja poudariti izraženo zaskrbljenost, da predlog ne upošteva dejavnikov, ki vplivajo na letalsko industrijo v razmerah po pandemiji COVID-19. Zdi se, da so bile vse ocene učinka predloga opravljene pred COVID-19 in zato niso več relevantne.

2.3.3 Kriza zaradi COVID-19 je dramatično vplivala na delovno silo v letalstvu in v tej panogi je v Evropi brez zaposlitve ostalo že več deset tisoč delavcev. „Podporne funkcije“ sektorja upravljanja zračnega prometa, kot so komunikacijske, navigacijske in nadzorne službe, službe za letalske informacije in meteorološke službe, bi lahko povzročile dodatne negativne socialne posledice zaradi prizadevanj za ločevanje storitev iz tega predloga. To je treba priznati, predlog pa mora upoštevati socialno-ekonomski učinek pandemije na te delavce in nestanovitnost sektorja v sedanjih razmerah.

2.3.4 Prihodnost te panoge je še vedno negotova, zato je težko pripraviti zakonodajo, ki bo zagotovila učinkovito rešitev za vprašanja, obravnavana v predlogu. Poleg tega socialni in gospodarski učinki krize še niso povsem jasni, zato je še prezgodaj za pripravo ocen ali sklepov na podlagi sedanjih napovedi, ki se z razvojem pandemije hitro spreminjajo.

2.4 Uporaba tržnih načel

2.4.1 Komisija poziva k finančni trdnosti, vendar lahko izvajalci navigacijskih služb zračnega prometa novo predlagano institucionalno strukturo dojemajo kot precej birokratsko, saj uvedeni novi stroški niso nujno povezani z operativnim delom. Drugi vidik, ki bi lahko sprožil vprašanja, je pritožbeni organ, ki v predlagani obliki morda ne bo popolnoma neodvisen od organa za oceno uspešnosti, čeprav je namen Komisije v zvezi s tem precej jasn, in sicer ustanovitev organa, ki lahko zadeve rešuje po nesodnem postopku, in ne le na Sodišču Evropske unije.

2.4.2 Za razliko od drugih sektorjev te panoge mora sektor upravljanja zračnega prometa ohraniti visoko stopnjo operativne zmogljivosti ne glede na povpraševanje v komercialnem zračnem prometu. Ta sektor in zaposleni v njem so brez prekinitve opravljali svoje delo ne glede na pandemijo in zagotavljali potrebne storitve za nujni promet, kot so leti za prevoz tovora in potrebe zdravstva ter vojaški leti.

2.4.3 S socialno-ekonomskega vidika obstaja zaskrbljenost, da bi uporaba tržnih načel za službe zračnega prometa na aerodromih lahko povzročila nestabilnost glede delovne sile in znižala standarde dela v tem sektorju v škodo delovne sile in celotne skupnosti. To bi oviralo doseganje cilja glede povečanja operativne učinkovitosti, zato ni verjetno, da bi znižalo stroške storitev. Prav tako bi se zaradi tega lahko zmanjšalo število aerodromov, ki imajo službe zračnega prometa, kar bi neposredno vplivalo na varnost na takih aerodromih.

2.4.4 V sektorju upravljanja zračnega prometa so poskusi liberalizacije v preteklosti povzročili veliko napetosti med delodajalci in delojemalci. Večina teh napetosti je bila dejansko konkretno povezana s prejšnjimi predlogi o enotnem evropskem nebu. Možno je, da bo ta predlog v sedanji obliki povzročil nadaljnje socialne nemire in delovne spore, saj je njegov cilj doseči večjo liberalizacijo panoge ter omogočiti nadaljnjo privatizacijo in razdrobljenost sektorja upravljanja zračnega prometa, zlasti pri t. i. podpornih funkcijah.

2.5 Ločitev nadzornega organa in zagotavljanja storitev

V skladu z uredbo SES1 sta nadzorna vloga in vloga zagotavljanja storitev vsaj na funkcionalni ravni obvezno ločeni. O tej spremembi bi bilo treba razmisliti v okviru SES2+, saj so izkušnje, pridobljene s procesom funkcionalne ločitve, pokazale, da se uspešnost lahko ohrani na isti ravni kot v sektorju, kjer je ločitev strukturna. Prav tako bi bila v zvezi s tem dobrodošla večja jasnost glede splošnega področja uporabe predloga.

V Bruslju, 2. decembra 2020.

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

PRILOGA

Naslednje točke osnutka mnenja so bile spremenjene zaradi amandmajev, ki jih je sprejela plenarna skupščina, vendar je bila več kot četrtina glasov oddanih za njihovo ohranitev v prvotni obliki (člen 54(4) poslovnika):

(a) **Točka 1.14**

1.14 Priporoča se, da se med zakonodajnim postopkom ustrezno upošteva Za nekatere elemente tega predloga bi bilo treba izvesti oceno socialnega učinka, zlasti pri vseh predlogih vse predloge za razdružitev ali liberalizacijo zagotavljanja storitev. Znano je, da lahko ti dejavniki škodljivo vplivajo na delavce, zato bi bilo treba v ta proces vključiti socialne partnerje.

Rezultat glasovanja:

Za: 119

Proti: 104

Vzdržani: 26

(b) **Točka 2.2.1**

2.2.1 Ta predlog SES2+ je deloma prenovitev prejšnjega predloga SES2+, o katerem so se razprave zataknille zaradi dvostranskega nesoglasja med dvema državama članicama. Glede na podobnost vsebine s prejšnjimi neuspešnimi predlogi o enotnem evropskem nebu še vedno obstaja možnost, da politično soglasje ne bo doseženo. Države članice so v preteklosti imele politične pomisleke, pomisleke glede suverenosti, skrbeli so jih socialno-ekonomski dejavniki, liberalizacija nacionalnega zračnega prostora in prisilna privatizacija. S sklepom temeljitih ocen učinka bi lahko te pomisleke opredelili in jih ublažili. Priporoča se, da se ti pomisleki med zakonodajnim postopkom ustrezno upoštevajo.

Rezultat glasovanja:

Za: 113

Proti: 113

Vzdržani: 23

Izid glasovanja je bil neodločen (enako število članov je glasovalo za in proti), zato je predsednica v skladu s členom 61(6) poslovnika oddala odločilen glas, in sicer za amandma.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi upravljalnih, ohranitvenih in nadzornih ukrepov, ki se uporabljajo na območju Konvencije o krepitvi Medameriške komisije za tropske tune, in spremembi Uredbe Sveta (EU) št. 520/2007

(COM(2020) 308 final – 2020/0139 (COD))

(2021/C 56/08)

Samostojni poročevalec: **Javier GARAT PÉREZ**

Zaprosilo	Evropski parlament, 23. 7. 2020 Svet, 20. 7. 2020
Pravna podlaga	člen 43(2) in člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	12. 11. 2020
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	2. 12. 2020
Plenarno zasedanje št.	556
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	228/0/9

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO meni, da je treba v pravni red EU prenesti nadzorne, ohranitvene in upravljalne ukrepe, ki jih je sprejela Medameriška komisija za tropske tune (IATTC), da bi dosegli njihovo enotno in učinkovito izvajanje znotraj EU. Prenos bi bilo treba opraviti v skladu s tem, kar je bilo dogovorjeno v IATTC, brez uvajanja novih obveznosti za evropska plovila. Odbor zato podpira predlog uredbe.

1.2 EESO vseeno priporoča, da se upoštevajo ugotovitve, ki jih je navedel v mnenju o ukrepih za ohranjanje in izvrševanje, ki se uporabljajo na upravnem območju Organizacije za ribištvo severozahodnega Atlantika ⁽¹⁾.

1.3 EESO tako meni, da predlog ne uvaja učinkovitega mehanizma za prenos predpisov, sprejetih v okviru IATTC, in ne ponuja rešitve glede potrebe po njihovem letnem posodabljanju.

1.4 EESO se zavzema za učinkovitejši in enostavnejši mehanizem, zato predlaga uredbo z enim samim členom, ki bi določal, da morajo za flote v Evropski uniji veljati predpisi IATTC.

1.5 EESO opozarja na nevarnost, ki jo prinaša uvedba sistema delegiranih aktov, s katerim se Komisiji podeljuje pooblastilo za sprejemanje zakonodaje mimo običajnih postopkov.

2. Povzetek predloga Komisije

2.1 Namen predloga ⁽²⁾ je prenos nadzornih, ohranitvenih in upravljalnih ukrepov, ki jih je sprejela Medameriška komisija za tropske tune (IATTC), katere pogodbenica je Evropska unija od leta 2006, v pravo EU.

⁽¹⁾ Mnenje EESO o ukrepih NAFO za ohranjanje in izvrševanje (UL C 429, 11.12.2020, str. 279).

⁽²⁾ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi upravljalnih, ohranitvenih in nadzornih ukrepov, ki se uporabljajo na območju Konvencije o krepitvi Medameriške komisije za tropske tune, in spremembi Uredbe Sveta (EU) št. 520/2007 (COM(2020) 308 final): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0308&qid=1603701098515>.

2.2 V Konvenciji IATTC je določeno, da so resolucije, ki jih sprejme IATTC, zavezujoče in da pogodbenice sprejmejo ukrepe, ki so potrebni za zagotovitev izvajanja Konvencije in skladnosti z njo, ter vse ohranitvene in upravljalne ukrepe, sprejete v skladu z njo.

2.3 Zato mora Evropska unija zagotoviti skladnost z vsemi ukrepi, ki jih je odobrila IATTC, pri čemer se ukrepi iz tega predloga nanašajo na ukrepe, ki jih je IATTC sprejela od leta 2008. Predlog vključuje tudi mehanizem za lažje izvajanje ukrepov IATTC v prihodnosti.

2.4 V predlogu je določeno, da se v skladu s členom 290 Pogodbe o delovanju Evropske unije na Komisijo prenesejo pooblastila, da lahko spremeni ukrepe, ki jih ta organizacija odobri na letnih zasedanjih, in da se evropskim ribiškim plovilom zagotovijo enaki pogoji kot ribiškim plovilom drugih pogodbenic IATTC.

2.5 Ukrepi, predvideni v predlogu, se nanašajo na tehnične specifikacije za vrvi za ribolov morskih psov in na splošno na zaščito nekaterih vrst morskih psov, nelovno dobo, določbe o konstrukciji in namestitvi naprav za zbiranje rib, evidentiranje podatkov, zaščito morskih ptic, prisotnost znanstvenih opazovalcev, regionalni register plovil, podatkovne in statistične programe ter smernice za zmanjšanje umrljivosti želv.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO meni, da je treba v pravni red EU prenesti nadzorne, ohranitvene in upravljalne ukrepe, ki jih je sprejela Medameriška komisija za tropske tune (IATTC), da bi dosegli njihovo enotno in učinkovito izvajanje znotraj EU. Prenos bi bilo treba opraviti v skladu s tem, kar je bilo dogovorjeno v IATTC, brez uvajanja novih obveznosti za evropska plovila.

3.2 Glede na to, da IATTC na letnih zasedanjih pogosto spreminja svoje ohranitvene in nadzorne ukrepe, ta predlog po mnenju EESO ne uvaja učinkovitega mehanizma za prenos ukrepov, ki jih sprejme IATTC, in njihovo posodabljanje.

3.3 EESO meni, da bi bil učinkovitejši mehanizem za upoštevanje redne posodobitve predpisov, sprejetih v okviru IATTC, sprejetje preproste uredbe z enim samim členom, ki bi določal, da za flote v Evropski uniji veljajo predpisi, ki jih vsako leto sprejme IATTC, s čimer bi odgovorili na potrebo po rednem posodabljanju ukrepov, ki se nanašajo vsaj na dodeljene pristojnosti.

3.4 V nasprotnem primeru EESO opozarja na nevarnost nenehne neuskkljenosti zakonodaje EU s predpisi, sprejetimi v okviru IATTC, in pravno negotovost, ki bi jo to lahko povzročilo.

V Bruslju, 2. decembra 2020.

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog direktive Sveta o spremembi Direktive Sveta 2006/112/ES glede začasnih ukrepov v zvezi z davkom na dodano vrednost za cepiva proti COVID-19 ter in vitro diagnostične medicinske pripomočke za COVID-19 v odziv na pandemijo COVID-19

(COM(2020) 688 final – 2020/0311 (CNS))

(2021/C 56/09)

Zaprosilo	Svet Evropske unije, 6. 11. 2020
Pravna podlaga	člen 113 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	2. 12. 2020
Plenarno zasedanje št.	556
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	195/0/3

Odbor je pravila obdavčevanja v zvezi s krizo zaradi COVID-19 že podprl v mnenju o predlogu direktive Sveta o spremembi Direktive 2011/16/EU zaradi nujne potrebe po odložitvi nekaterih rokov za predložitev in izmenjavo podatkov na področju obdavčevanja zaradi pandemije COVID-19 [COM(2020) 197 final – 2020/0081 (CNS)], o predlogu sklepa Sveta o spremembi direktiv (EU) 2017/2455 in (EU) 2019/1995 glede datumov prenosa in začetka uporabe zaradi krize, ki je posledica izbruha COVID-19 [COM(2020) 198 final – 2020/0082 (CNS)] in o predlogu uredbe Sveta o spremembi Uredbe (EU) 2017/2454 glede datumov začetka uporabe zaradi krize, ki jo je povzročil izbruh COVID-19 [COM(2020) 201 final – 2020/0084 (CNS)]⁽¹⁾, sprejetem 10. junija 2020, in ta sprememba Direktive Sveta 2006/112/ES tudi ne vključuje dodatnih predlogov, h katerim bi moral EESO podati svoje pripombe, zato je na 556. plenarnem zasedanju 2. in 3. decembra 2020 (seja z dne 2. decembra 2020) s 195 glasovi za, nobenim glasom proti in 3 vzdržanimi glasovi sklenil o tem predlogu podati pozitivno mnenje in zavzeti enako stališče kot v zgoraj navedenem dokumentu.

V Bruslju, 2. decembra 2020.

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

⁽¹⁾ UL C 311, 18.9.2020, str. 76.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o pooblastitvi Komisije, da glasuje za povečanje kapitala Evropskega investicijskega sklada

(COM(2020) 774 final – 2020/0343 (COD))

(2021/C 56/10)

Zaprosilo	Evropski parlament, 26. 11. 2020 Svet Evropske unije, 30. 11. 2020
Pravna podlaga	člena 173(3) in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	2. 12. 2020
Plenarno zasedanje št.	556
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	207/1/8

Odbor se strinja z vsebino predloga, poleg tega je že obravnaval predlog uredbe o vzpostavitvi programa InvestEU (mnenje z dne 17. oktobra 2018) ⁽¹⁾ in njegovo spremembo (mnenje z dne 15. julija 2020) ⁽²⁾, zato je na 556. plenarnem zasedanju 2. in 3. decembra 2020 (seja z dne 2. decembra) z 207 glasovi za, 1 glasom proti in 8 vzdržanimi glasovi sklenil o tem predlogu podati pozitivno mnenje in zavzel enako stališče kot v navedenih mnenjih.

V Bruslju, 2. decembra 2020.

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

⁽¹⁾ UL C 62, 15.2.2019, str. 131.

⁽²⁾ UL C 364, 28.10.2020, str. 139.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2004/37/ES o varovanju delavcev pred nevarnostmi zaradi izpostavljenosti rakotvornim ali mutagenim snovem pri delu

(COM(2020) 0571 final – 2020/0262 COD)

(2021/C 56/11)

Zaprosilo	Svet EU, 21. 10. 2020
	Evropski parlament, 5. 10. 2020
Pravna podlaga	člena 153(2) in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	2. 12. 2020
Plenarno zasedanje št.	556
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	224/0/6

Odbor se v celoti strinja z vsebino predloga, poleg tega je to vprašanje že obravnaval v mnenjih SOC/545 – *Varovanje pred rakotvornimi snovmi* z dne 21. septembra 2016, SOC/559 – *Varovanje delavcev pred rakotvornimi ali mutagenimi snovmi pri delu* z dne 31. maja 2017, SOC/591 – *Varovanje delavcev pred rakotvornimi ali mutagenimi snovmi pri delu* z dne 19. septembra 2018 in CCM/130 – *Odprava azbesta v EU* z dne 18. februarja 2015 ⁽¹⁾, zato je na 556. plenarnem zasedanju 2. in 3. decembra 2020 z 224 glasovi za in 6 vzdržanimi glasovi sklenil o tem predlogu podati pozitivno mnenje in zavzel enako stališče kot v navedenih mnenjih.

V Bruslju, 2. decembra 2020.

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

⁽¹⁾ UL C 487, 28.12.2016, str. 113; UL C 288, 31.8.2017, str. 56; UL C 440, 6.12.2018, str. 145; UL C 251, 31.7.2015, str. 13.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o nekaterih vidikih varnosti na železnici in železniške povezljivosti v zvezi s čezmejno infrastrukturo, ki povezuje Unijo in Združeno kraljestvo prek stalne povezave pod Rokavskim prelivom

(COM(2020) 782 *final* – 2020/0347 (COD))

(2021/C 56/12)

Zaprosilo	Svet Evropske unije, 2. 12. 2020 Evropski parlament, 14. 12. 2020
Pravna podlaga	člena 91(1) in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za promet, energija, infrastruktura in informacijska družba
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	2. 12. 2020
Plenarno zasedanje št.	556
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	210/1/4

Odbor se v celoti strinja z vsebino predloga in nima nobenih pripomb, zato je na 556. plenarnem zasedanju 2. in 3. decembra 2020 (seja z dne 2. decembra 2020) z 210 glasovi za, 1 glasom proti in 4 vzdržanimi glasovi sklenil o tem predlogu podati pozitivno mnenje.

V Bruslju, 2. decembra 2020.

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

ISSN 1977-1045 (elektronska različica)
ISSN 1725-5244 (tiskana različica)

Urad za publikacije
Evropske unije
L-2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

SL